

Förorterna som Moder Svea glömde

En dokumentation av en obefintlig integrationspolitik
MED STUDIEVÄGLEDNING

FLEXICURITY

● **verdandi**

ABF

Förorterna som Moder Svea glömde

En dokumentation av en obefintlig integrationspolitik

MED STUDIEVÄGLEDNING

Gör en annan värld möjlig

ABF, Arbetarnas bildningsförbund gör en annan värld möjlig genom sin omfattande verksamhet i form av studiecirklar, föreläsningar och kulturarrangemang.

ABF har verksamhet i landets samtliga kommuner. En verksamhet som bygger på det fria och det frivilliga och på att ge varje människa nya och bättre förutsättningar för att göra en annan värld möjlig här och nu!

Läs mer om oss och vår verksamhet på www.abf.se

@ Jan Edling, 2015

DIAGRAM Jan Edling

FOTOGRAF FRAMSIDA Christina Knutsson/Skissernas museum "Sov i ro" av skulptören Sven Boberg och Jan Edling (montage).

FOTOGRAF BAKSIDA Baksida Rikard Lindström

TRYCK Strömberg, Sandviken

ARTIKELNR ABF10168

ISBN 978-91-854-0523-7

INNEHÅLL

Förord	5
Varför denna rapport?	6
Migration och integration	11
SCBs integrationsdatabas	11
Demografi	14
Fler barn och färre äldre i de 38 förorterna	14
Mer än hälften födda utomlands	15
Ännu fler har utländsk bakgrund	16
Boende	18
Antal boendeår	19
Trångboddhet	20
Ändra lagen om EBO	20
Stora behov av renovering och klimatsanering	22
Bostadsbristen försvårar integrationen	22
Utbildning	25
Utbildningsprofil	25
Vuxna som varken arbetar eller studerar	26
Ungdomar som varken arbetar eller studerar	27
Grundskoleelever som inte kvalificerar sig till gymnasiet	28
Få godkända i Svenska För Invandrare (SFI)	30
Arbetsmarknad	32
Förvärvsfrekvens	32
Arbetslösa och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder	33
Vilka jobb har de som bor i de 38 förorterna?	36
Hälsa	40
Transfereringar	44
Inkomster	48
Disponibel inkomst	48
Mått på fattigdom	50
Demokrati	53

Kriminalitet	56
---------------------------	-----------

Slutsatser	57
-------------------------	-----------

Det är dags att bryta innanförskapet.....	57
---	----

Vägen till ett bättre samhälle	58
--------------------------------------	----

Behovet av integrationspolitik.....	58
-------------------------------------	----

Mätinstrument och mål för integrationspolitiken.....	60
--	----

Förord

Arbetarnas Bildningsförbund vill motverka klassamhället och göra en annan värld möjlig! Vi vill göra det genom att bedriva folkbildning och stärka både äldre och yngre folkrörelser!

Vår demokratisyn bygger på att samhället utvecklas bäst när människor möts och får möjlighet att samverka utan olika former av över- och underordning. En klassanalys i vår tid kan göras utifrån flera olika utgångs- och utsiktspunkter.

ABF har också beslutat att vi; ”aktivt ska arbeta för att synliggöra klassamhället och hur det påverkar människors livsvillkor”.

Dessutom ska vi; ”målvetet satsa på att öka vår lokala närvaro för att på detta sätt stärka vår roll som samhällsaktör” (ur ABFs Riktlinjer 2015–2018).

Tillsammans med författaren och vår medlemsorganisation Verdandi vill vi vara med och sprida den kunskap som Jan Edlings rapport ”Förorterna som moder Svea glömde” kan ge oss.

Några intressanta reflektioner på rapporten som nu blir ett studiematerial är;

Att författaren inte har gjort några egna empiriska undersökningar, utan bara satt ihop en samlad bild av redan tillgängligt material. En vanlig reaktion från deltagare på Jans föreläsningar har varit; ”Nog visste vi att det finns problem på olika håll i dagens samhälle, men vi har aldrig sett en så här samlad bild över hur det verkligen ser ut!”

Med kommande studiematerial och ett antal ABF-föreläsningar runt om i Sverige tar vi nu nästa steg tillsammans. Föreläsningen kopplad till paneldebatt med lokala/regionala företrädare för äldre och yngre från olika folkrörelser ger många möjlighet att reflektera och komma till tals.

ABF erbjuder därefter en möjlighet att följa upp föreläsningen med sammankomster i studiecirkelform eller ytterligare föreläsningar och debatter.

Syftet är att vi tillsammans samlar inspiration och kraft för att göra en annan värld möjlig!

Varför denna rapport?

Under hela mitt yrkesliv har jag på olika sätt kommit i kontakt med invandring och integrationspolitik. Mitt första jobb på Stor-Stockholms bostadsförmedling i mitten av 1970-talet bestod i att förmedla lediga lägenheter till nyanlända invandrare och norrlänningar som sökt sig till Stockholm. De bostäder som vi kunde förmedla var då relativt nybyggda lägenheter i det så kallade miljonprogrammet, många i de 38 förorter som denna studie omfattar. Norrlänningarna tog sig snabbt vidare till andra stadsdelar i Stockholm. För invandrarna var det svårare, eftersom hyresvärdarna gärna valde bort dem då lägenheter i andra stadsdelar skulle fördelas. Men invandrare som hade jobb och hyfsade inkomster lyckades så småningom hitta ett boende i områden med en mer blandad befolkning.

I slutet av 1970-talet växte en rad nya socialförsäkringar fram och en av mina uppgifter under denna tid var att ta fram informationsmaterial om socialförsäkringssystemet till de olika invandrargrupper som kommit till Sverige. Arbetet innebar omfattande kontakter med olika invandrarföreningar. Vid den tiden blev det alltmer uppenbart att andelen invandrare som bodde i miljonprogrammets förorter stadigt växte.

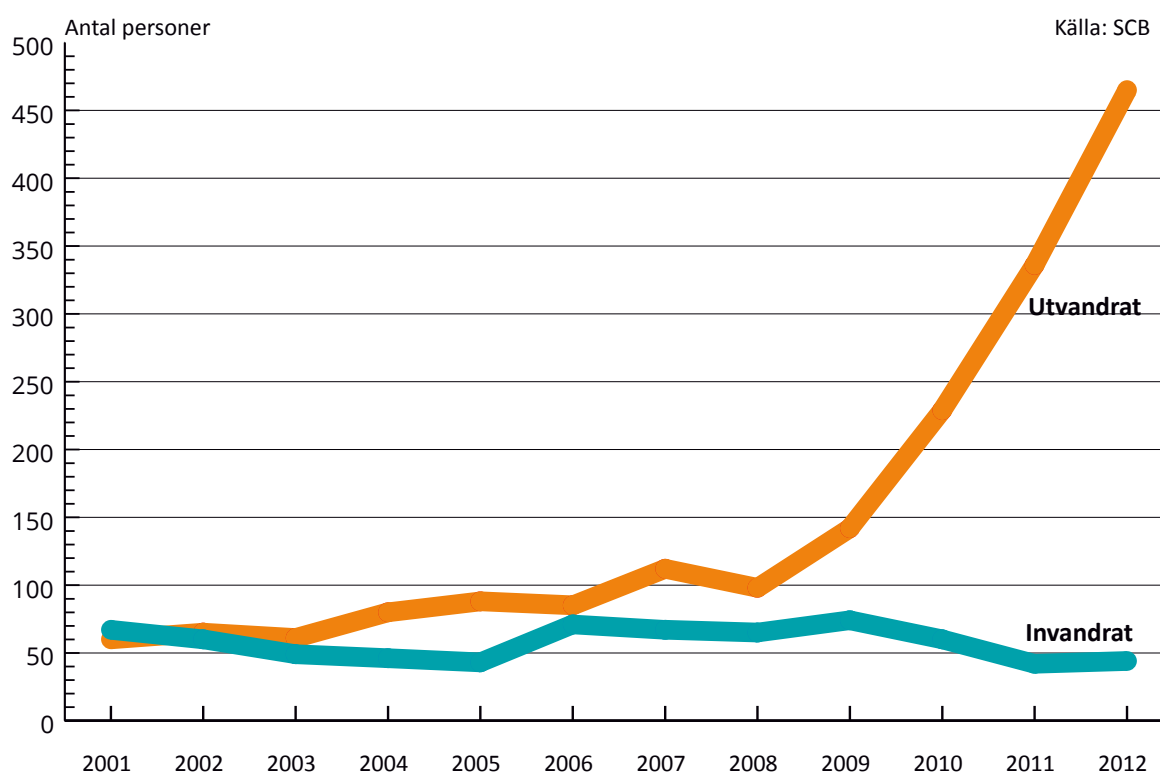
Från slutet av 1990 och framåt sjönk andelen sysselsatta i Sverige från 87 procent till 74 av alla 20–64-åringar. Arbetsmarknaden genomgick en stor omvandling, när allt fler av de jobb som fanns krävde utbildning. Det innebar att många av dem som blev arbetslösa var människor med kunskaper som inte längre behövdes på arbetsmarknaden. För många invandrare tillkom också det faktum att det blev allt viktigare att kunna kommunicera på svenska i jobbet. Dels därför att fungerande arbetslag blev en allt viktigare del av den nya arbetsorganisationen, dels därför att allt fler arbetsuppgifter i det framväxande tjänstesamhället innebar kontakter med kunder och leverantörer.

Under den här besvärliga tiden arbetade jag på LO, först med socialförsäkringar och sedan med arbetsmarknadspolitik. 1995 utsågs jag också att vara integrationsansvarig på LO. Det var ett jobb med omfattande kontakter med ett växande antal invandrarföreningar och grupper i miljonprogrammets förorter i hela landet. Under den här tiden växte nätverket Fackligt aktiva invandrare fram med stöd av LO och så småningom också TCO. Arbetet syftade till att öka invandrares medverkan i det fackliga arbetet på alla nivåer, något som också skedde i många av medlemsförbunden. LO hade vid den här tiden också ett bra samarbete med dåvarande SAF (numera Svenskt Näringsliv) i integrationsfrågor. Samtidigt pågick i Sverige en omfattande integrationspolitisk debatt. Integrationsminister Leif Blomberg tillsatte en diskrimineringsutredning (i vilken jag kom att ingå).

Men segregationen fortsatte att växa mellan miljonprogrammets förorter och det övriga Sverige i takt med att allt fler av de som kom var flyktingar från olika konflikthärddar i världen. Många hade god utbildning (faktum är att utrikes födda i Sverige har en större andel eftergymnasialt utbildade än genomsnittsbefolkningen), men många av de som kom var analfabeter med erfarenheter från jordbrukssamhällets arbetsmarknad. Utbildningsnivån och graden av erfarenheter från en modern arbetsmarknad växlade beroende på vilket land som flyktingströmmarna kom från.

Men många med god utbildning fick aldrig tillfälle att kvalificera sig till motsvarande yrken i Sverige eftersom möjligheterna till en bra språkundervisning, en bra validering och en bra kompletterande utbildning uteblev. Under senare år har jag tillsammans med företrädare för Svenskt Näringsliv, IF Metall m fl skrivit otaliga artiklar om svårigheterna för kvalificerade yrkesutövare att få jobb i Sverige*. Alliansregeringen ansåg att en sådan utbildning blev för dyr och valde i stället att prioritera arbetsmarknadspolitik för de grupper som stod längst från arbetsmarknaden. Följden blev att grupper som var högt efterfrågade på arbetsmarknaden i stället valde att flytta utomlands.

In- och utvandring av utländska civilingenjörer inom elektroteknik, teknisk fysik och data 2001–2012

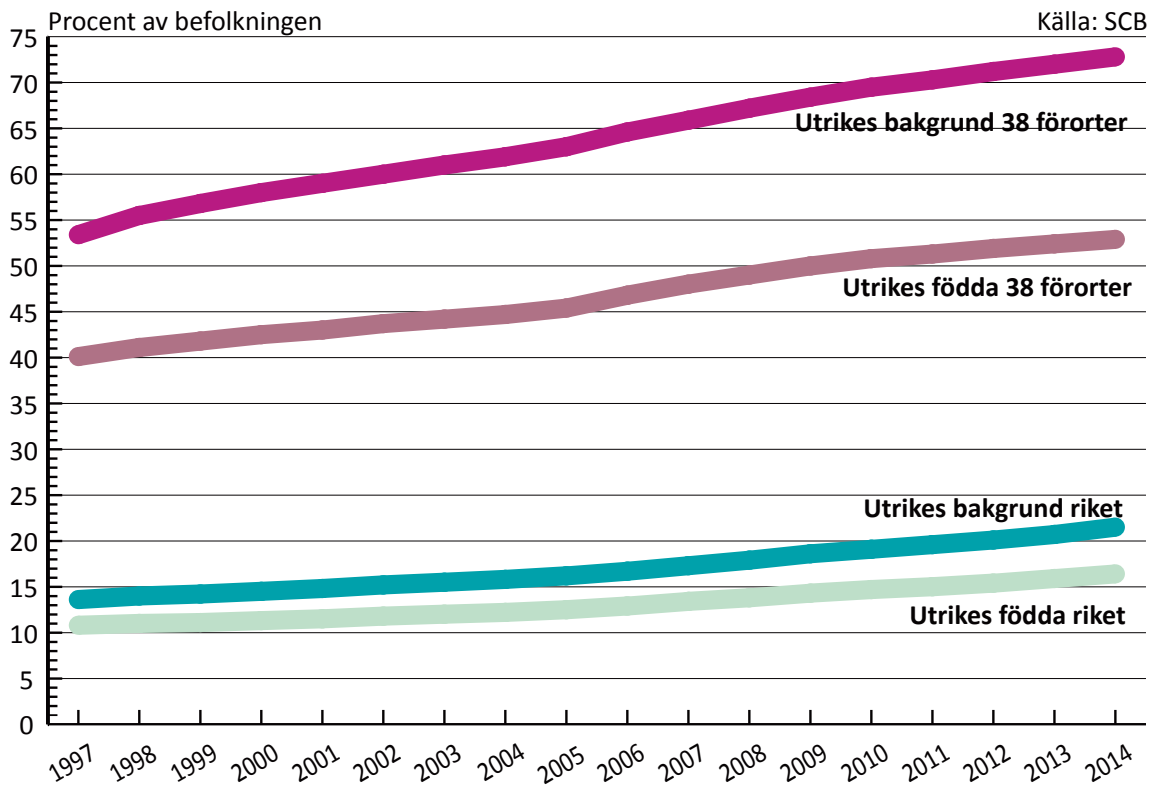
Det blev alltmer uppenbart att många av miljonprogrammets förorter kom att bli allt tätare bebodda med en växande andel med utländsk bakgrund (de som är födda utomlands plus de som är födda i Sverige med minst en förälder född utomlands).

Medan antalet personer i hela Sverige växte med 10 procent under åren 1997–2014 ökade befolkningen i de 38 förorter som vi ska studera med 21 procent under samma tid. De 294 000 som bodde där 1997 blev 355 000 2014. Till en viss del kan det ha skett förtätningar av förorternas bostadsområden, men till större delen är den högre befolkningstillväxten en följd av barnafödande, ny invandring och en växande trångboddhet.

År 1997 hade 53 procent av de boende i de 38 förorterna utländsk bakgrund (i riket 14 procent). 2014 var det 73 procent som hade det (i riket 22 procent). I vissa stadsdelar var andelen över 90 procent.

* Se <http://www.flexicurity.se/blogg/utlandska-ingenjorer-flyr-sverige/>

Utrikes födda och med utländsk bakgrund, hela befolkningen 1997–2014

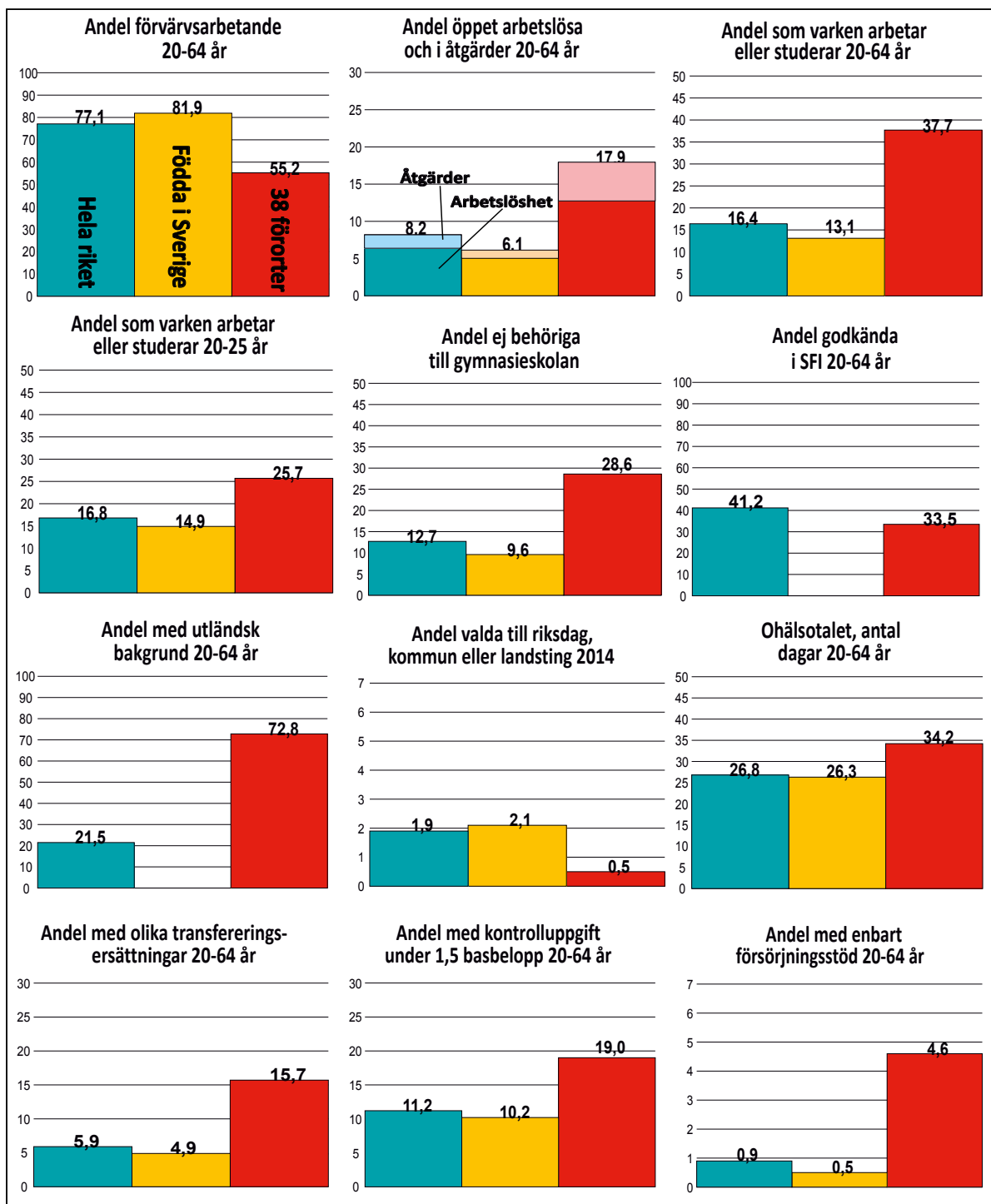
I takt med att klyftorna vuxit mellan de utsatta förorterna och det övriga samhället har politiken alltmer kommit att fokusera på medelklassens behov. Medan den genomsnittliga disponibla inkomsten (GDI) i hela landet vuxit har GDI för de 38 förorterna visserligen ökat men i mycket långsammare takt. Andelen har under samma period sjunkit från 83,8 procent till 69,7 procent av riksgenomsnittet.

När arbetslösheten i landet steg kraftigt under åren 2007–14 kom en stor del av denna att hamna i de 38 förorterna. De 38 förorterna svarar för 3,8 procent av alla 20–64-åringar, men för 7,5 procent av den öppna arbetslösheten och 9,3 procent av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Det har förts en omfattande debatt om varför andelen elever som inte kvalificerar sig till gymnasieskolan har stigit från 8,5 till 12,7 procent på riksnivå. Samtidigt tycks få bekymra sig om att andelen ej behöriga legat kring 30 procent i de 38 mest utsatta förorterna under hela 2000-talet. Bland de grundskoleelever som är födda utanför EU/EFTA har andelen dessutom vuxit från 25 procent till 40 procent.

Vi ska snart gå igenom skillnaderna mellan de 38 förorterna och hela riket, men så här kan vi sammanfatta en del av resultaten.

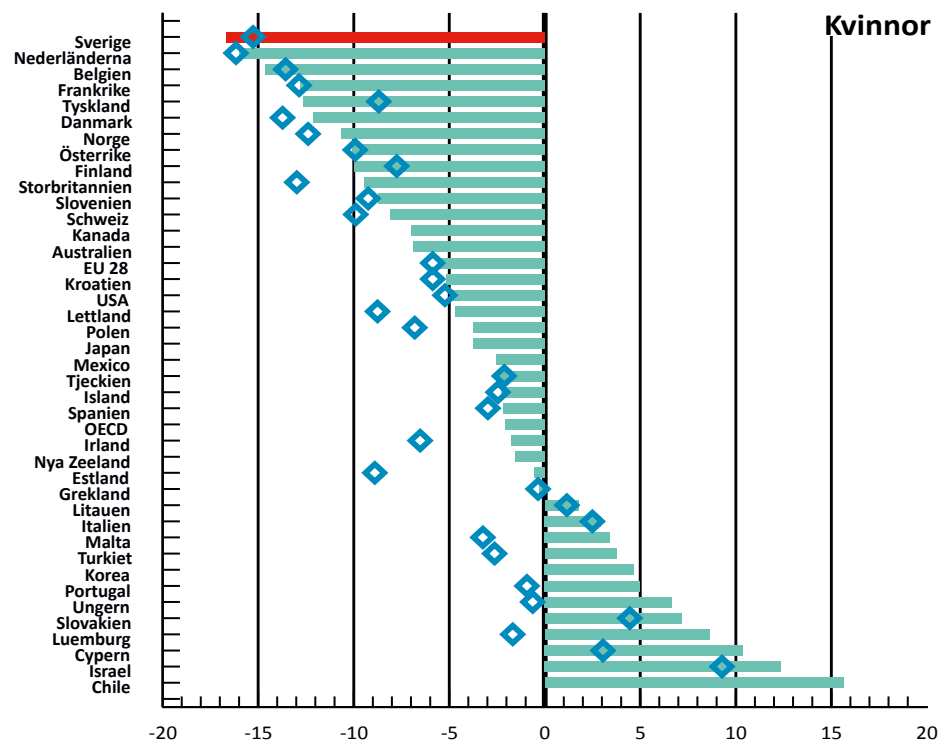
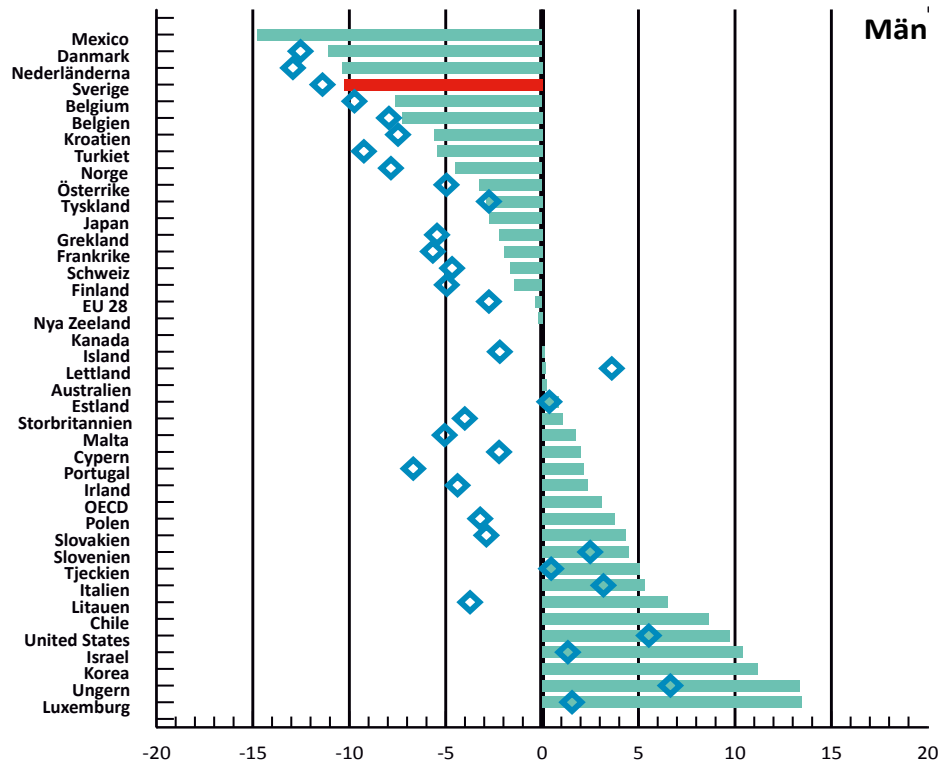
Några resultat från studien

Skillnad i sysselsättningsgrad mellan utrikes födda och infödda 2012-13 (15-64 år)

Procentenheter

■ Ojusterad skillnad ◆ Justerad för ålder och utbildning

Källa: OECD Indicators of Immigrant integration 2015

Migration och integration

Den invandrarpolitiska debatt som förs idag har handlat mer om migration än om integration, mer om hur många flyktingar som ska få skydd här än hur vi ska ta emot dem efter den första tiden i asylboende. För många tycks förekomsten av hög arbetslöshet, låg utbildning och fattigdom vara okänt trots att det funnits i våra 38 förorter sedan statistiken började föras 1997 och med all sannolikhet ända sedan jag arbetade på Stor-Stockholms bostadsförmedling i mitten av 1970-talet.

I samband med de stora flyktingströmmar som nu kommer från Syrien med flera länder tycks en del se behovet av en integrationspolitik enbart som en fråga om att snabbt inordna de nyss anlända i skola och arbete. Andra tycker sig ha upptäckt ”det nya utanförskapet” och ser möjligheten att föra en politik där lägre löner och kollektivavtalslösa anställningar föreslås som lösningar. Andra som torgför devisen ”Hela Sverige ska leva” tycks göra undantag för de 38 förorterna.

Samtidigt har OECD i en nyligen utgiven rapport* konstaterat att Sverige är ett av de länder som är sämst på att sysselsätta utlandsfödda på arbetsmarknaden. Den omfattande rapporten fokuserar på en rad olika områden av betydelse för en framgångsrik integrationspolitik, ett område där Sverige uppenbarligen har mycket att lära. Diagrammet på föregående sida visar skillnaden i procentenheter mellan sysselsättningsgraden mellan de som är utrikes födda och de som är födda i Sverige.

Många invändningar har gjorts mot denna statistik. En förklaring till det nedslående resultatet sägs vara att Sverige, till skillnad från många andra länder, tagit emot en större mängd flyktingar. Invändningen må vara riktig, men innebär inte att vi i Sverige kan slå oss till ro med OECD-statistikens resultat.

Det som lett mig till att ta fram statistiken om villkoren i de 38 förorterna är den stora okunskap som tycks ha brett ut sig. Jag hoppas att med bättre information kunna få till stånd en mer seriös integrationspolitisk debatt. Det är också min förhoppning att den ökade kunskapen ska leda till åtgärder för att förbättra integrationen och minska segregationen. För det är ju ändå så att Sveriges behov av att fler i arbetsför ålder (invandrare såväl som svenskfödda) behövs på arbetsmarknaden om vi ska klara framtidens demografiska och försörjningspolitiska utmaningar. Om vi inte klarar av integrationen av dem som kommer till vårt land är risken stor att invandrare riskerar att bli en del av det försörjningspolitiska problemet.

” Om vi inte klarar av integrationen av dem som kommer till vårt land är risken stor att invandrare riskerar att bli en del av det försörjningspolitiska problemet.

SCBs integrationsdatabas

Det är därför som jag intresserat mig för den integrationsdatabas som upprättats av SCB. Även om den är långt ifrån perfekt erbjuder databasen ett stort antal möjliga observationer av tillståndet i de 38 mest utsatta förorterna jämfört med resten av landet.

Databasen har skapats vid sidan av den ordinarie statistiken i SCBs databaser och ger information om olika variabler för de 38 förorterna med möjlighet till jämförelser med motsvarande information på kommun-, läns- och riksnivå. Statistiken särredovisar också data med hänsyn till födelseregion.

* OECD Indicators of Immigrant Integration 2015

Bland annat ingår information om

- Demografi
- Boende
- Arbetsmarknad
- Utbildning
- Hälsa
- Transfereringar
- Inkomst
- Val och valda

De 38 förorterna är ursprungligen indelade i två grupper;

23 LUA-områden, stadsdelar som ingått Lokala Utvecklingsavtal mellan regeringen och olika kommuner.

15 URB-områden, stadsdelar som varit föremål för Urbant Utvecklingsarbete till följd av låg förvärvsfrekvens, högt uttag av försörjningsstöd och låg behörighet till gymnasieskolan.

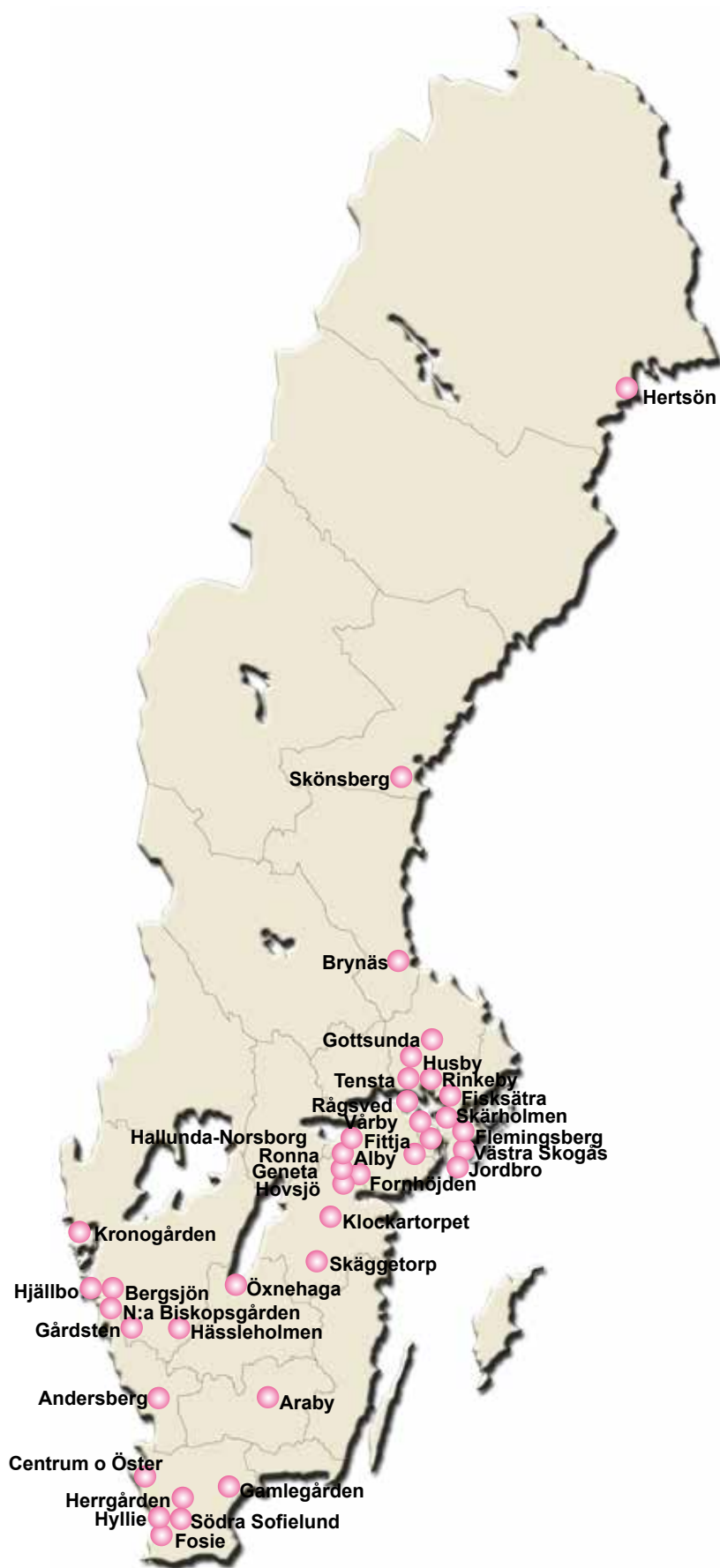
I praktiken har skillnaderna mellan dessa grupper utjämnats genom åren. Exempelvis har många LUA-områden en lägre förvärvsfrekvens, högre uttag av försörjningsstöd och lägre behörighet till gymnasieskolan än många URB-områden. Jag har därför valt att redovisa de båda grupperna som 38 förorter.

Som framgår av kartan här bredvid är en stor del av dessa förorter belägna i närheten av de tre största städerna i landet. De storstadsnära förorterna är också de med den sämsta statistiken på flertalet redovisade områden. Det finns fler förorter i landet som liknar de redovisade i de avseenden som beskrivs här.

Diskutera

Efter varje avsnitt i detta häfte kommer ni att hitta en rad frågor som ni kan diskutera. Frågorna kan diskuteras på ett generellt samhällspolitiskt plan eller på ett mer lokalt plan med utgångspunkt där ni själva bor och verkar. Ni kanske väljer att fördjupa er i ett eller ett par avsnitt. Oavsett hur ni gör, fundera gärna över hur ni kan föra diskussionen vidare till andra; via möten, via massmedia, via kontakter, med kommunpolitiker och politiska partier osv. Allt i syftet att förändra och förbättra för att göra en annan värld möjlig!

Vi har lagt upp en Facebook-grupp som heter "Förorterna som glömdes" där du kan gå med och diskutera de här frågorna tillsammans med andra. Sök efter namnet på gruppen och begär inträde, så ska vi ordna det! Gruppen är till för dem som vill diskutera dessa frågor och är därför sluten.

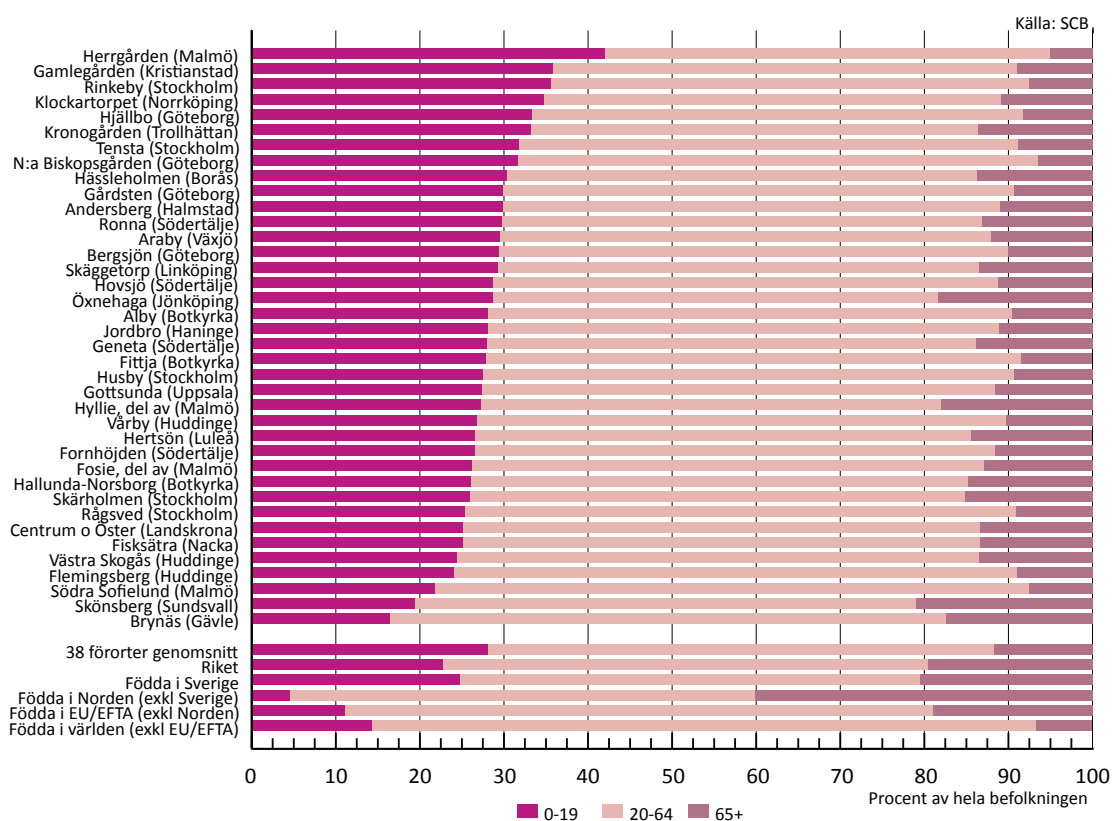
Demografi

Fler barn och färre äldre i de 38 förorterna

I det här avsnittet ska vi titta närmare på hur befolkningen i de 38 förorterna ser ut. Till att börja med kan vi konstatera att andelen barn (0–19 år) är större än i riket som helhet. I förorterna är 28 procent av befolkningen barn jämfört med 22 i hela riket. När det gäller åldersgruppen 20–64 år är andelen något större i de 38 förorterna (60 procent jämfört med 58 procent i hela landet). Den andel som är 65 år eller äldre är betydligt mindre i de 38 förorterna (12 procent jämfört med 20 procent i hela landet).

Anmärkningsvärt är att de som är födda i Norden avviker kraftigt från rikstrenden genom att över 40 procent är över 65 år och bara 5 procent är 0–19 år. Förklaringen till detta är att en stor del av de finländare som invandrade till Sverige numera är pensionärer.

Åldersfördelning 2014

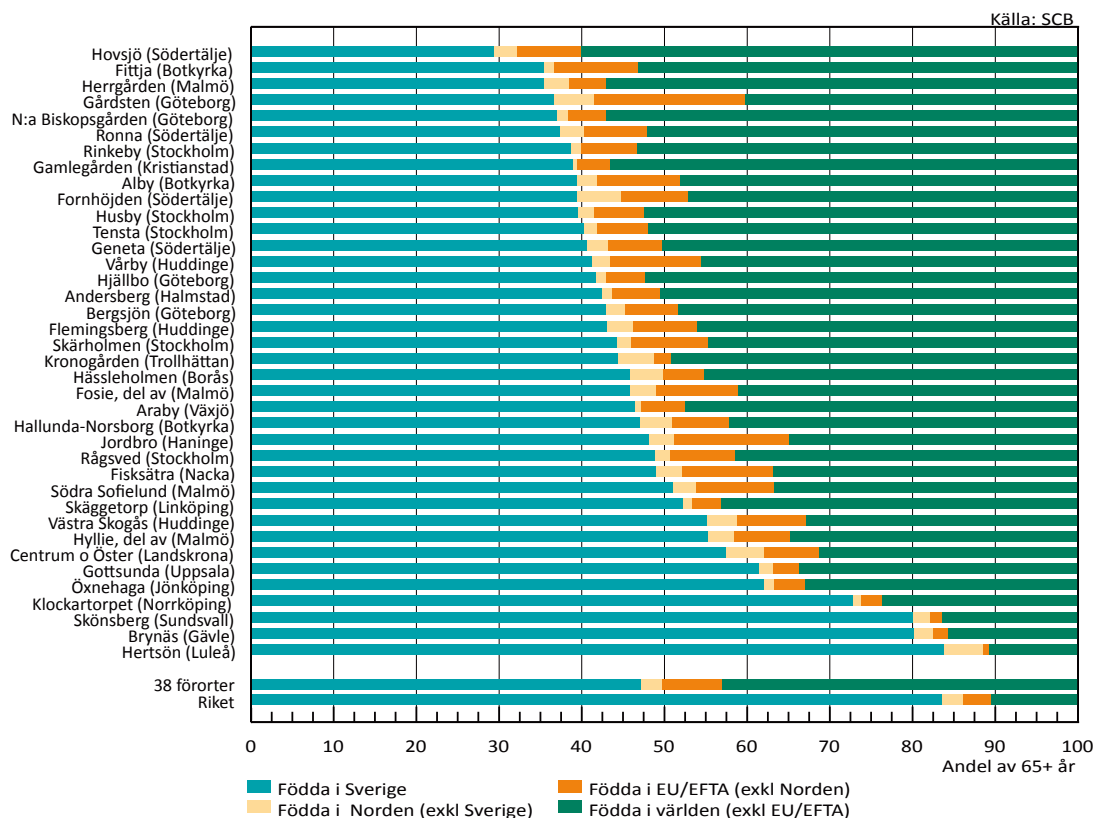
Man brukar säga att stadsdelar mognar efterhand. I nybyggda stadsdelar dominerar barnfamiljer samtidigt som andelen äldre är ganska liten. När barnen blir tonåringar brukar den sociala oron öka. När barnen växer upp och flyttar hemifrån börjar stadsdelen mogna och bli lite lugnare. I ett senare skede åldras föräldrarna. När de så småningom dör skapas ett utrymme för nya barnfamiljer och förortens befolkning blir alltmer åldersblandad.

Den här processen gäller för de flesta förorter i landet. I de 38 förorterna rycks dock hela tiden förutsättningarna för ett sådant förlopp ständigt undan. Ett skäl är att de som kan lämna förorten gör det. Detta innebär ständiga avbrott i familjernas åldrande. När de flyttar ut kommer ständigt nya barn- och tonårsfamiljer. Något som stör den naturliga processen ytterligare är att de som flyttar in ständigt blir fler, vilket resulterar i trångboddhet och konkurrens om offentliga miljöer för barn- och ungdomsverksamhet, läxläsning med mera.

Mer än hälften födda utomlands

Ett annat särdrag hos flertalet av dessa 38 förorter är att majoriteten av invånarna är födda utomlands, vilket medför att de i hög grad går miste om naturliga kontakter med den inhemska befolkningen när det gäller arbetsmarknad och socialt umgänge. I genomsnitt är mer än hälften av de som bor i förorterna födda utanför Sverige.

Hela befolkningen efter födelseland 2014

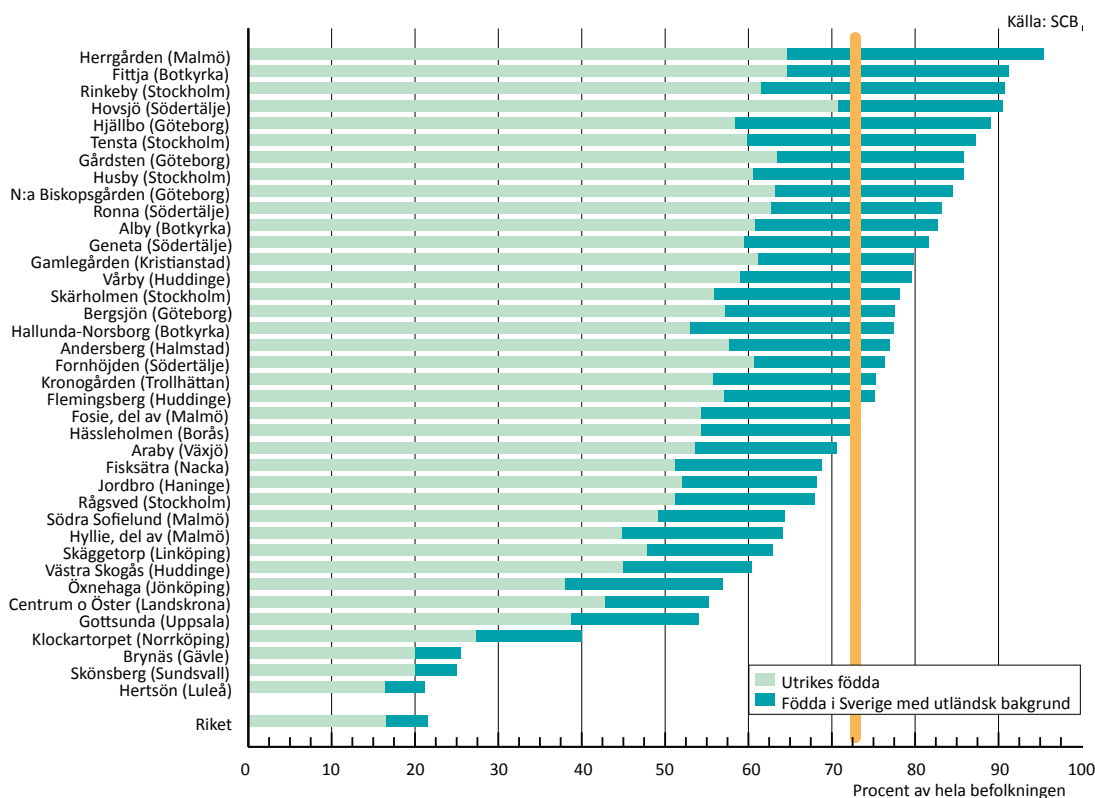
I förorter som Hovsjö i Södertälje och Fittja i Botkyrka är mellan 60 och 70 procent födda utomlands. I Hertsön i Luleå, Brynäs i Gävle och Skönsberg i Sundsvall är befolkningssammansättningen mer lik den som gäller för hela Sverige, där 84 procent är födda i Sverige.

Ännu fler har utländsk bakgrund

Men det räcker inte med att redovisa befolkningens födelseland. Bilden blir en annan om vi i stället använder oss av begreppet utländsk bakgrund, det vill säga om vi också räknar in de som är födda i Sverige men har en eller två föräldrar som är födda utomlands. Då ser vi att de förorter som har flest invånare som är födda utomlands också är de orter som har den största andelen med utländsk bakgrund.

Slår vi samman grupperna födda utomlands och födda i Sverige med utländsk bakgrund är det i genomsnitt 73 procent som har utländsk bakgrund i de 38 förorterna. Siffran för hela riket är 21,5 procent. I Herrgårdens i Malmö har fler än 95 procent utländsk bakgrund. I Hertsön i Luleå har färre utländsk bakgrund än vad som gäller för hela landet. Det är således stora skillnader mellan de 38 förorterna när det gäller befolkningens sammansättning. Mycket tyder på att det har stor betydelse för integrationen i samhället om befolkningssammansättningen är blandad eller mer avvikande från riksgenomsnittet när det gäller befolkningens åldersmässiga och etniska struktur.

Utrikes födda och med utländsk bakgrund i 38 förorter 2014, hela befolkningen

Diskutera

Andelen boende med utländsk bakgrund i de 38 förorterna har i genomsnitt stigit från 53% 1997 till 73% 2014. I några förorter är andelen högre än 90%.

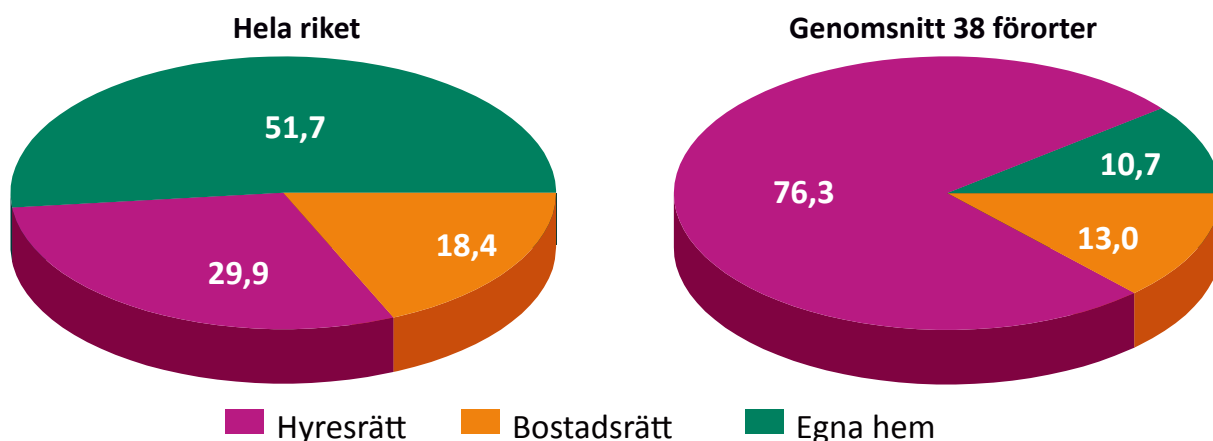
- Hur påverkar det de boendes kontakter med samhället i övrigt och möjligheterna till skola, jobb och delaktighet i samhällslivet?

Boende

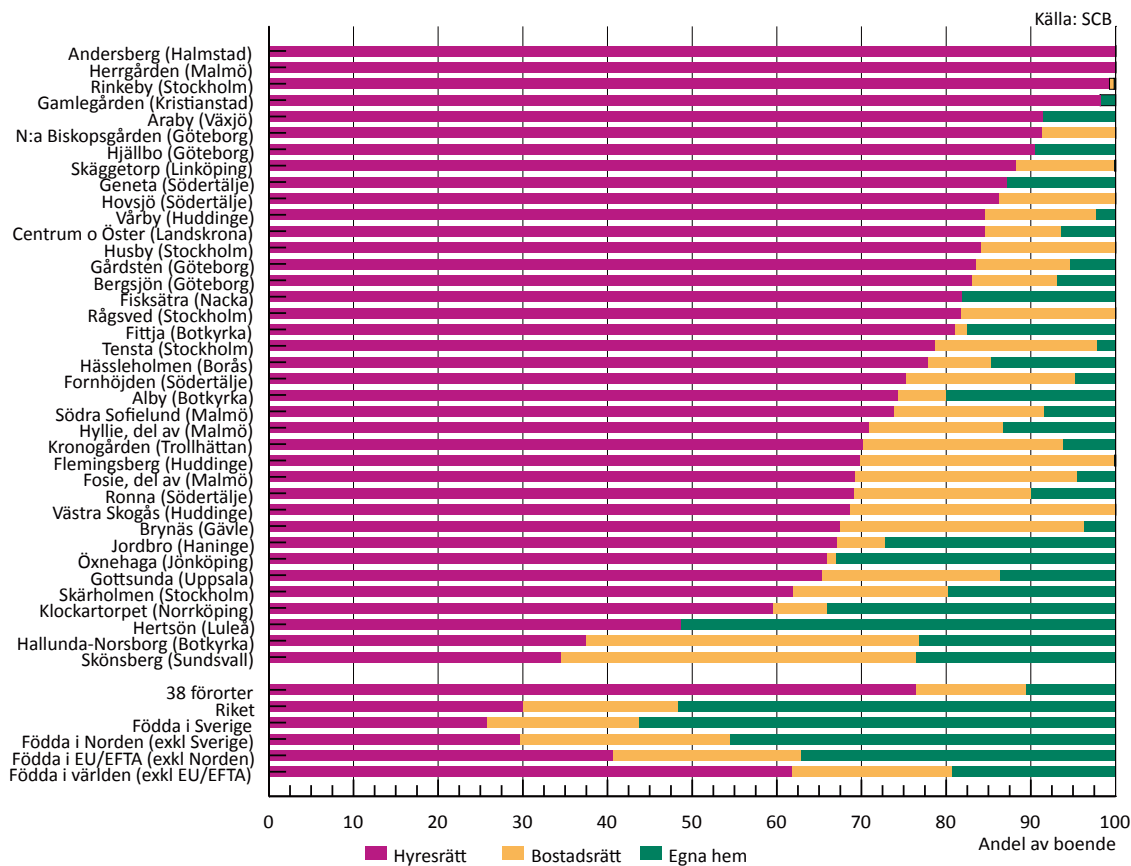
De 38 förorterna skiljer sig mycket från det boendemönster som gäller för landet som helhet.

I riket som helhet bor mer än hälften i småhus. I de 38 förorterna gör bara knappt 11 procent det. Undantag finns i Jordbro i Haninge, Öxnehaga i Jönköping och Hertsön i Luleå.

Boendeform i hela riket och de 38 förorterna 2013

Boendeform 2013

Att omvandla hyresrätter till bostadsrätter har varit en allmän trend, framför allt i storstäderna. I de 38 förorterna är hyresrätter i klar majoritet. Drygt tre fjärdedelar bor i hyresrätt och bara 13 procent i bostadsrätt. Men också här finns undantag, till exempel Hallunda-Norsborg i Botkyrka och Skönsberg i Sundsvall, där omkring 40 procent bor i bostadsrätt.

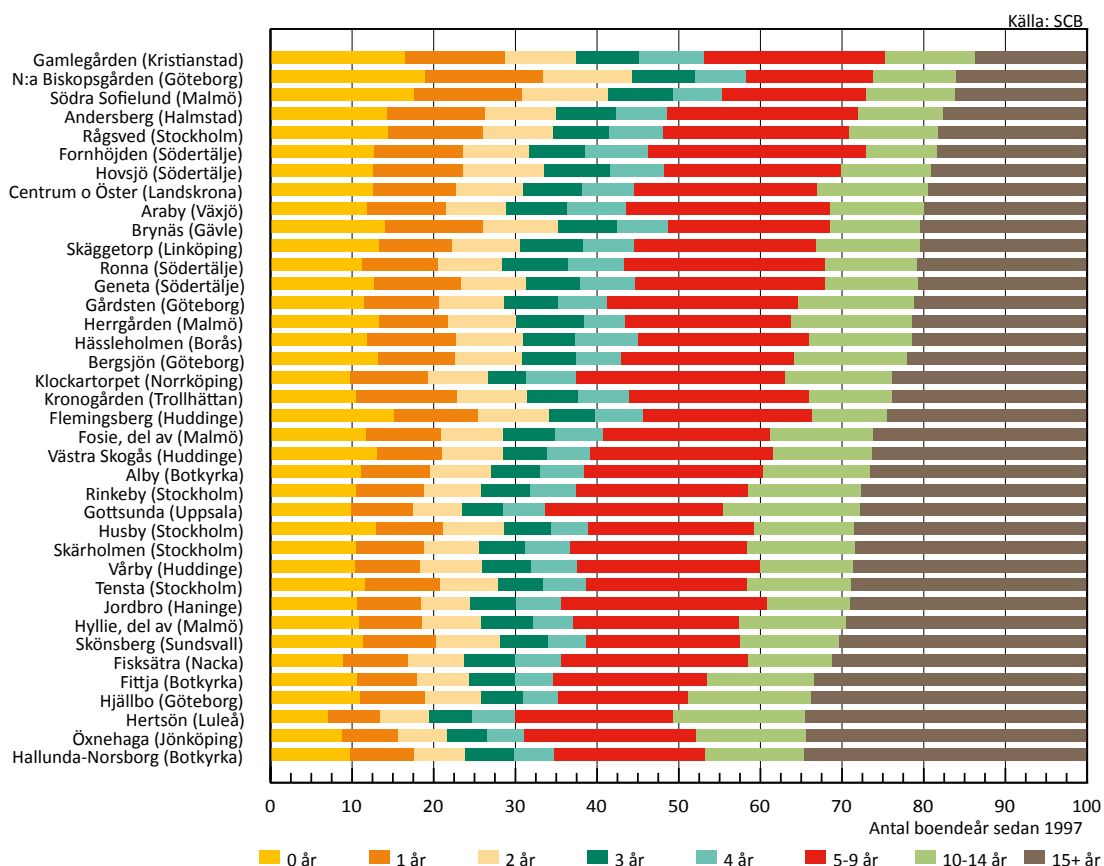
Antal boendeår

Det brukar hävdas att segregationsproblemen för dem som bor i någon av de 38 förorterna är övergående, eftersom ”de flesta snart flyttar därifrån”. För att undersöka detta bad jag SCB att ta fram statistik som inte redovisas i integrationsdatabasen. Resultatet blev följande.

Över hälften av de som bor i de 38 förorterna har bott där i mer än fem år. Omkring 30 procent hade bott mer än 10 år och mer än 20 procent hade bott där mer än 15 år. Exakt hur länge de sistnämnda bott där går inte att säga eftersom statistiken bara går tillbaka till 1997.

Ungefär en femtedel bor i förorten ett år eller mindre.

Antal boendeår sedan 1997

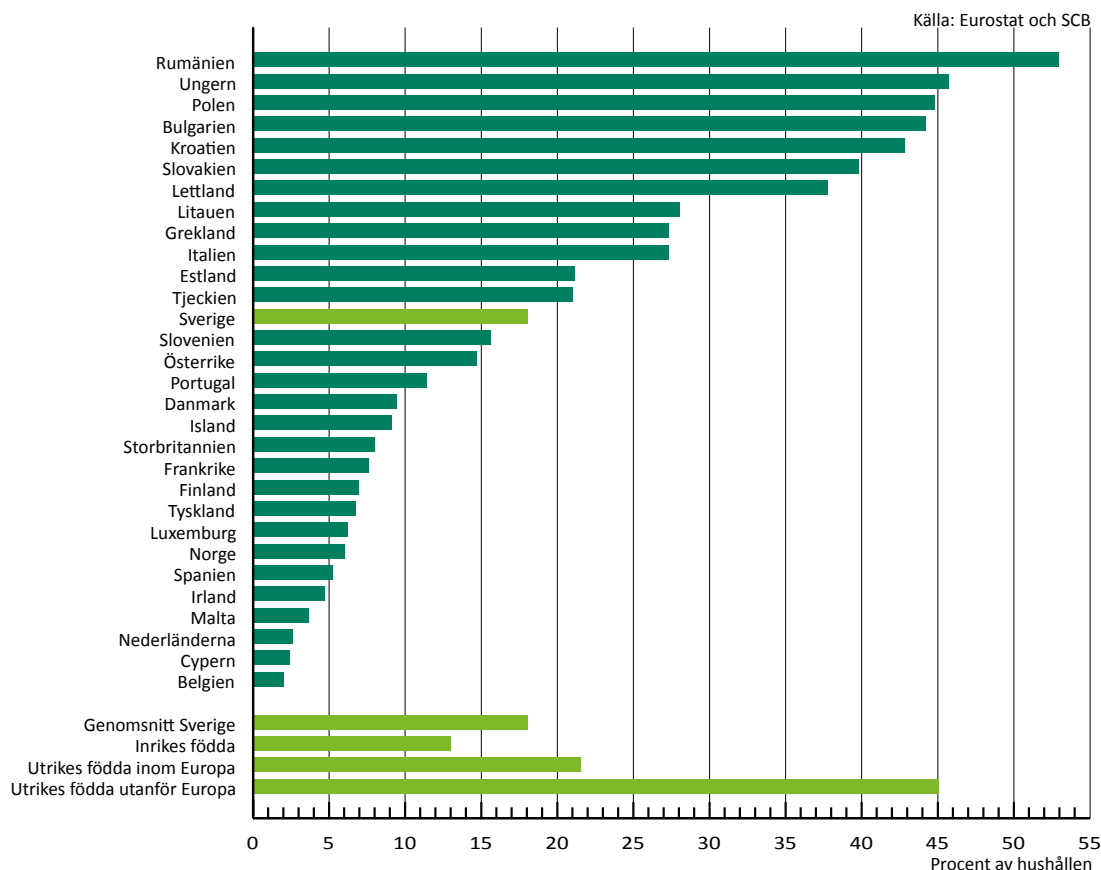

Boendetiden skiljer sig mycket åt mellan de olika förorterna. Diagrammet ovan antyder att vissa förorter är att betrakta som genomgångsorter medan andra håller på att få en mer långvarigt bosatt befolkning. Dessa skillnader bör vara ett lämpligt studieobjekt för den som ytterligare vill fördjupa sig i hur olika förorter utvecklas på vägen till ökad integration.

Trångboddhet

Tyvärr finns ingen statistik som visar hur stor trångboddheten* är i de 38 förorterna. Däremot finns statistik som visar att trångboddheten ökar i alla grupper i Sverige till följd av det låga bostadsbyggandet. För hela landet ökar trångboddheten från 14 procent av hushållen 2000 till 18 procent 2013. För dem som är födda i Sverige är ökningen mindre, från 12 procent 2000 till 14 procent 2013. Den kraftigaste ökningen sker bland utrikes födda. Bland dessa var 26 procent av hushållen trångbodda 2000, en siffra som 2013 hade ökat till 36 procent.

Trångboddhet 2012–2013 enligt norm 3

Men som framgår av diagrammet ovan är det stor skillnad mellan utrikes födda inom och utom Europa. Trångboddheten var 21 procent i den förra gruppen hushåll och hela 45 procent i den senare gruppen. I diagrammet här ovan ser vi att den genomsnittliga svenska trångboddheten är högre än i de flesta EU15-länder. Samtidigt ligger trångboddheten hos de i Sverige som är födda utanför Europa på samma nivå som Polen och Ungern.

Ändra lagen om EBO

Sannolikt ligger genomsnittssiffrorna för trångboddhet i de 38 förorterna i närheten av vad som gäller för de som är födda utanför EU. I så fall indikerar

* Med trångboddhet anses här att man bor i en bostad där det finns fler personer än sovrum (norm 3)

det en trångboddhet som är omkring tre gånger högre än genomsnittet för hela landet.

Den stora trångboddheten är till stor del en följd av att nyanlända invandrare i stor utsträckning kommit att söka sig till orter där det redan bor många invandrare. Rätten att välja eget boende är lagstadgad enligt utlänningslagens hårt kritiserade paragraf om Eget Boende (EBO). Lagen möjliggör för staten att slippa kostnader för anläggningsboende (ABO). Genom att så många väljer EBO sparar staten 3 miljarder jämfört med de 11 miljarder det skulle kosta om alla bodde i anläggningsboende.

I till exempel Stockholm väljer tre fjärdedelar av de nyanlända EBO eftersom de tror att det är bättre att bo där det finns släktingar och landsmän. Men boendelösningarna blir ofta temporära och snart tvingas de flytta på grund av trångboddhet. De hamnar i en flyttkarusell med c/o-adresser, tillfälliga sovplatser och en handel med hyreskontrakt. De nyanlända upptäcker att de genom att flytta till någon av de 38 förorterna blivit inlåsta i bostadssegregation och arbetslöshet.

EBO innebär inte bara en sämre chans till integration för de nyanlända utan också för värdfamiljerna. Hårdast drabbas barnen. Små barn får inte plats att leka inomhus och skolbarnen har svårt att hitta en plats för skolarbetet. Som vi senare ska se innebär detta en ökad risk för att många barn inte lyckas kvalificera sig till gymnasieskolan eller till ett framtida arbete. För många barn som växer upp i dessa förorter blir kriminalitet ett fungerande alternativ.

Risken är stor att just dessa förorter också blir de orter som flertalet flyktingar kommer att söka sig till från dagens tillfälliga asylboenden.

Kommunpolitiker har länge velat ersätta EBO med en paragraf om Värdigt Eget Boende (VEBO). Förslaget, som tagits fram av Södertälje kommun, ger de asylsökande rätt att välja mellan ABO och VEBO men Socialtjänsten säkerställer att bostadsförhållandena är värdiga.

Migrationsminister Morgan Johansson (S) har dock hävdat att detta skulle bli för dyrt, tre miljarder mer än dagens åtta. Enligt arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) har regeringen inga planer på att ändra på systemet med EBO: ”I det mycket ansträngda läge som vi har idag behövs varje boplatst.”

Jag hävdar att de har fel. Ställningstagandet att bibehålla dagens ordning skulle bli oerhört kostsamt för samhället, både på kort och på lång sikt. Det innebär i praktiken att redan fulla förorter skulle bli en utomordentligt dålig miljö för de nyanlända barnens skolgång och de vuxnas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt försvåras möjligheterna till integration ytterligare för de barn och vuxna som redan etablerat sig. På sikt skulle samhällets mål om en bra balans mellan vuxnas förvärvsarbete och försörjningen av barnen och de äldre i hela landet äventyras.

Det rimliga måste i stället vara att:

1. Ändra paragrafen om EBO.
2. Öka antalet bostäder och anläggningsboenden kraftigt på orter med en bra arbetsmarknad.
3. Träffa en blocköverskridande överenskommelse om den framtida integrationspolitiken.

Sammanfattningsvis innebär en fortsatt rätt till eget boende oerhörda samhällsekonomiska kostnader. Därför bör flyktingars rätt att bosätta sig var de

” De nyanlända upptäcker att de genom att flytta till någon av de 38 förorterna blivit inlåsta i bostadssegregation och arbetslöshet.

” 1. Ändra paragrafen om EBO.

2. Öka antalet bostäder och anläggningsboenden kraftigt på orter med en bra arbetsmarknad.

3. Träffa en blocköverskridande överenskommelse om den framtida integrationspolitiken.

vill begränsas, annars kommer integrationen att försvåras – både för de nyanlända och för dem som redan bor i landets mest utsatta förorter.

Stora behov av renovering och klimatsanering

Flertalet bostadsområden i de 38 förorterna är byggda under Miljonprogrammets dagar, omkring 1964–1975, det vill säga för drygt 40 år sedan. Det industriella byggandet skulle leda till större serier husbyggande och därmed lägre byggnadskostnader. Det snabba och omfattande byggandet var en bidragande orsak till att bostäderna inte höll den kvalitet och tekniska standard som krävdes för att hålla en god bostadsstandard under en längre period.

” Man räknar med att det finns ett renoveringsbehov av hela miljonprogrammet, som omfattar cirka 650 000 bostäder. Ungefär hälften av dessa är i akut behov av åtgärder.

Detta har lett till att det idag finns ett stort behov av renoveringsåtgärder. Några vanliga problem är bland annat dåliga elinstallationer, materialslitage och bristande VA-stammar. För vissa bostäder finns också andra akuta behov; vattensador behöver åtgärdas, isolering, ventilation, elinstallationer och fasader behöver bytas ut och rustas upp. Man räknar med att det finns ett renoveringsbehov av hela miljonprogrammet, som omfattar cirka 650 000 bostäder. Ungefär hälften av dessa är i akut behov av åtgärder*.

De bostäder som har de största behoven ligger vanligtvis i de 38 förorterna. Här har hyresvärdar i bästa fall genomfört mindre upprustningar och åtgärdat det mest nödvändiga. Men de boende i dessa förorter har en betydligt högre arbetslöshet och lägre inkomster än riksgenomsnittet. Större ombyggnationer skulle tvinga många att flytta på grund av högre hyror. För att ändå kunna genomföra nödvändiga ombyggnationer krävs subventioner av hyror eller ombyggnadskostnader. Regeringen har i 2016 års budget avsatt pengar till sådana subventioner, men betydligt mer skulle behöva göras för att åtgärda det omfattande behovet av ombyggnation.

Det finns därutöver ett omfattande behov av klimatsanering i miljonprogrammets bostadsområden, det vill säga insatser som kan minska energiförbrukningen. Det kan till exempel handla om värmejustering med hjälp av nya radiatorer och termostater. Med individuella mätningar och debitering av kall- och varmvatten kan energiförbrukningen sänkas. Det finns bostadsföretag, som kunnat halvera energiförbrukningen och elkostnaderna. Sådana åtgärder kan vara en viktig del av finansieringen av ett ombyggnadsprogram.

Bostadsbristen försvårar integrationen

I 1990-talets början minskade befolkningen markant och bostadsbyggandet minskade i takt med detta. När befolkningsökningen tog en ordentlig fart i slutet av 1990-talet följde bostadsbyggandet inte med. Sedan 2000 har befolkningsökningen accelererat och bostadsbristen tilltagit. Idag är det bostadsbrist i en majoritet av kommunerna. Värst är det i storstäderna och universitetsorterna.

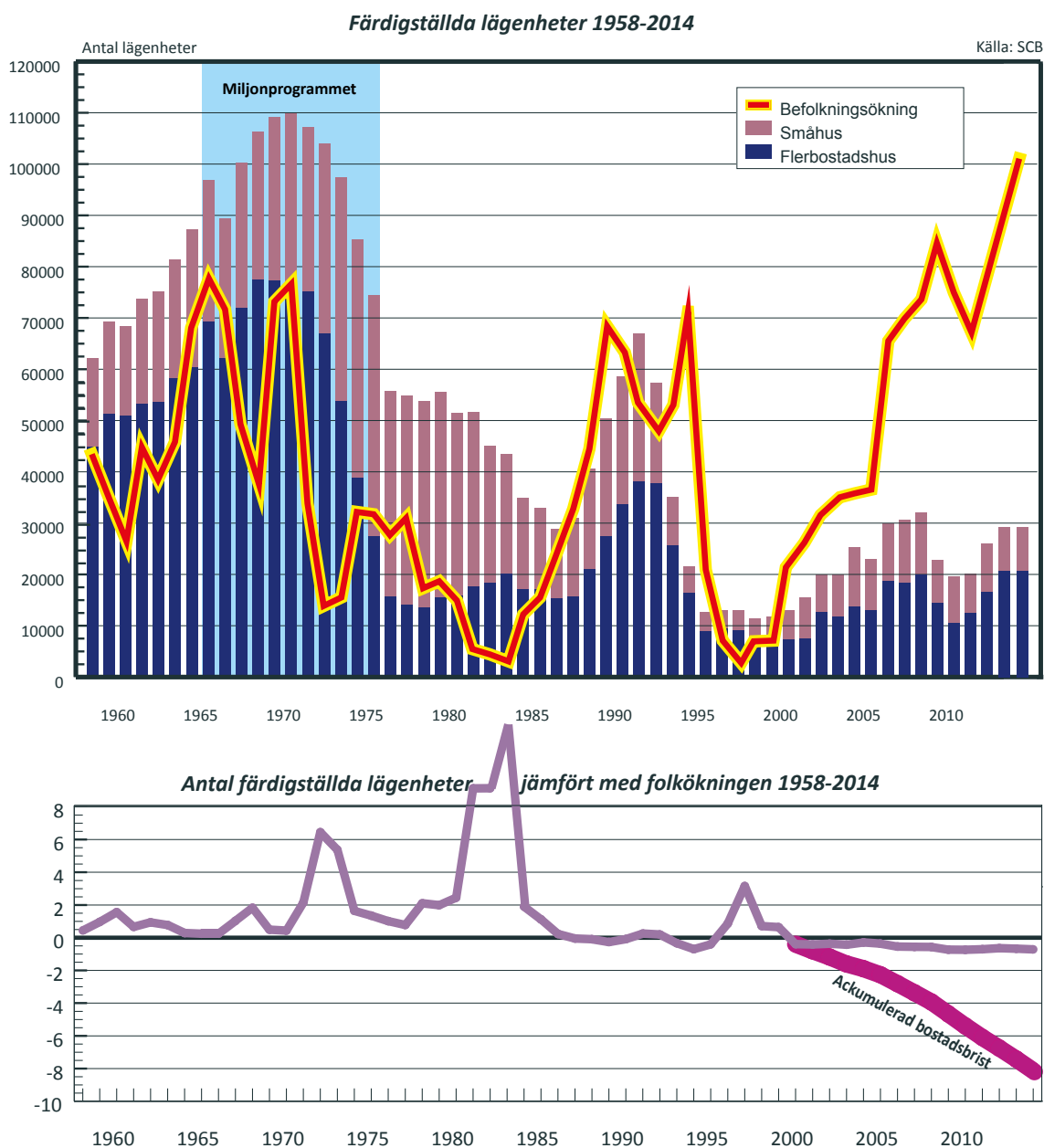
Bostadsbristen har som vi sett ökat trångboddheten mest i de invandrartäta förorterna. Få av de som bor där har råd att flytta till de allt dyrare bostadsrätter och småhus som byggs i förorternas närhet. Många av de hyresrätter som tidigare fanns har omvandlats till bostadsrätter och av de bostäder som trots allt byggs är alltför få hyresrätter.

* Anna Olsson, Strategier för upprustning av Miljonprogrammet, KTH 2010

Samtidigt fylls lägenheterna i de 38 förorterna på av ett högre barnafödande och en fortsatt invandring. I diagrammet nedan ingår inte den stora flyktingvåg som kom i slutet av 2015. Flertalet flyktingar placeras till att börja med i olika former av asylboende ute i landet, men när asyl beviljats kommer många att flytta till eget boende. Hittills har en stor del av flyttströmmarna riktats mot de 38 förorterna.

Diagrammen här nedan visar hur bostadsbyggande och befolkningsökning utvecklats genom åren. Som framgår ligger bostadsbyggandet inte i takt med befolkningsökningen vilket medför att bostadsbristen successivt ackumuleras. Om bostadsbristen ska kunna avskaffas måste bostadsbyggandet inte bara matcha den årliga befolkningstillväxten utan också sikta på att bygga bort den ackumulerade bristen på bostäder.

” Om bostadsbristen ska kunna avskaffas måste bostadsbyggandet inte bara matcha den årliga befolkningstillväxten utan också sikta på att bygga bort den ackumulerade bristen på bostäder.

Diskutera

I kapitlet beskrivs den ökade trångboddheten.

- Vilken betydelse har trångboddheten för barnens möjligheter till lek, fritid och läsläsning?
- Vad betyder EBO (se texten) för trångboddheten där du bor?
- Om regler för Värddigt Eget Boende (VEBO) infördes, vad skulle det innebära när det gäller integration, delaktighet och språkutveckling?

De flesta av de områden som byggdes under Miljonprogrammet har stora renoveringsbehov. Renoveringar kostar pengar och de som bor i dessa områden har låga inkomster.

- Hur kan man påverka bostadsbolag och kommuner så att kostnaderna för renoveringarna blir rimliga?
- Att bostadsbristen försvårar integration är självklart. Vilka insatser ser ni behövs för att öka rörligheten på bostadsmarknaden och få fram fler lägenheter?
- Ta reda på och diskutera hur olika partier, hyresvärdar, Hyresgästföreningen med flera vill lösa bostadsbristen.

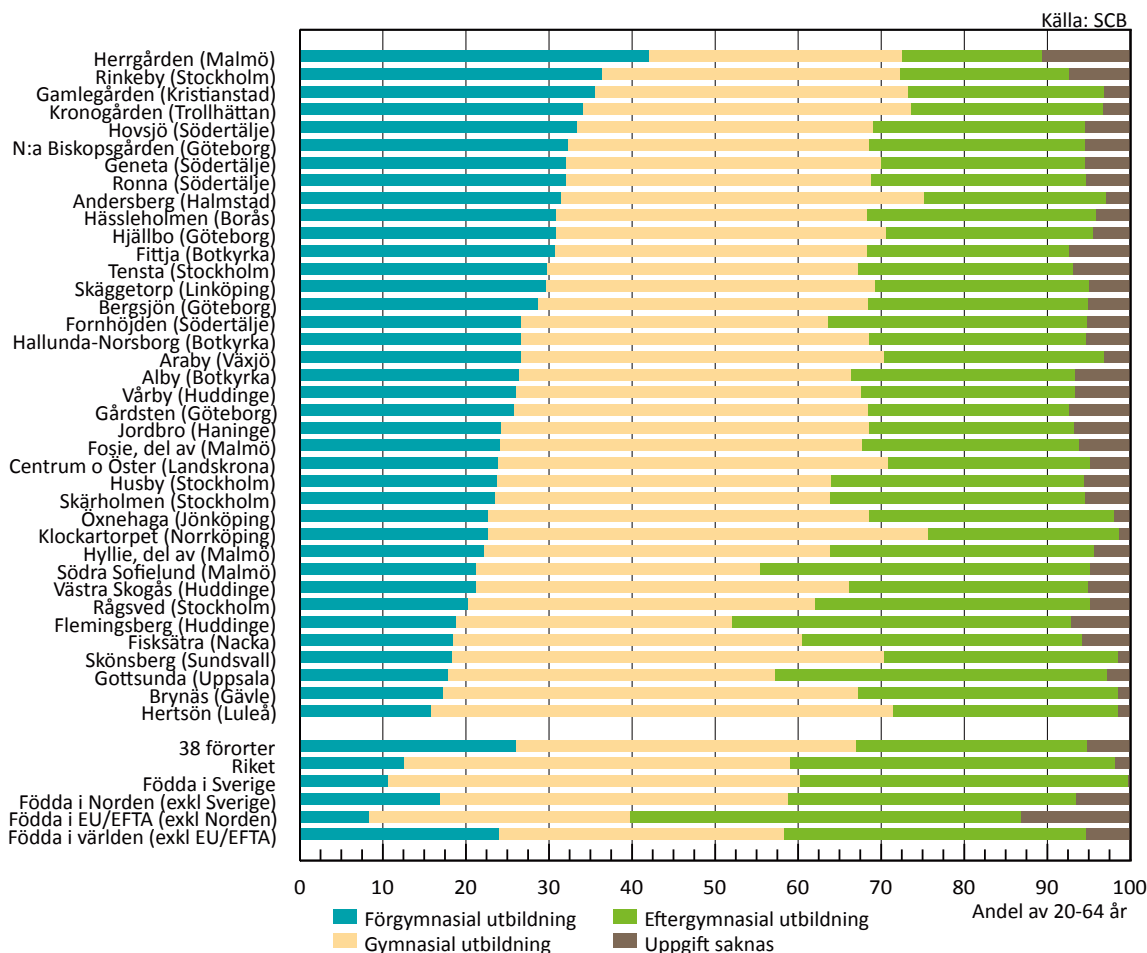
Utbildning

Utbildningsprofil

Vi har tidigare nämnt att en stor del av de som är födda utomlands har en hög andel med eftergymnasial utbildning. Främst gäller det de som är födda inom EU/EFTA (47 procent jämfört med 39,2 i riket). Men även utomeuropeiska invandrare har en hög andel med eftergymnasial utbildning, 36,4 procent. Bland de utomeuropeiska invandrarna är det emellertid en nästan dubbelt så stor andel, som enbart har förgymnasial utbildning (23,9 procent jämfört med rikets 12,5 procent).

Det här gäller inte de 38 förortererna. Här är andelen med enbart förgymnasial utbildning 25,9 procent samtidigt som andelen med eftergymnasial utbildning är lägre än rikssnittet (27,8 procent jämfört med 39,2 procent i riket).

Utbildningsprofil 2014

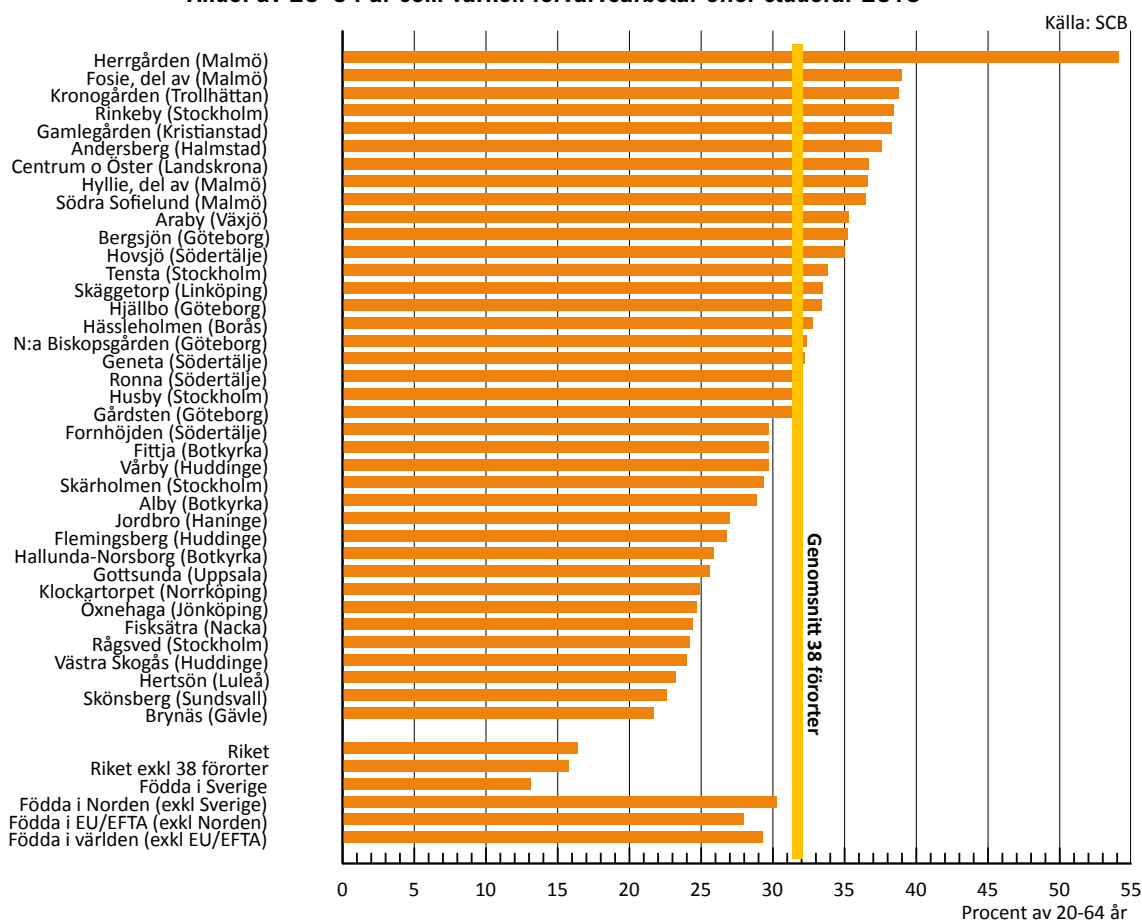
Skillnaderna är stora mellan de 38 olika förortererna. Bäst klarar sig fyra förorter utanför storstäderna som har en relativt låg andel med enbart förgymnasial utbildning. Återigen utmärker sig Herrgården i Malmö, där 42 procent enbart har förgymnasial utbildning och enbart 16,9 procent har eftergymnasial utbildning.

Södra Sofielund i Malmö, Flemingsberg i Huddinge och Gottsunda i Uppsala (alla nära universitet) har alla en högre andel med eftergymnasial utbildning än rikssnittet.

Vuxna som varken arbetar eller studerar

Var och en av de 38 förorterna har en större andel personer som varken förvärvsarbetar eller studerar. I Herrgården är andelen så hög som 54,1 procent, det vill säga mer än tre gånger så stor andel som i hela riket (16,4). Även Brynäs i Gävle har en högre andel (21,7) än riksgenomsnittet. Genomsnittet för alla de 38 förorterna är 31,7 procent.

Andel av 20–64 år som varken förvärvsarbetar eller studerar 2013

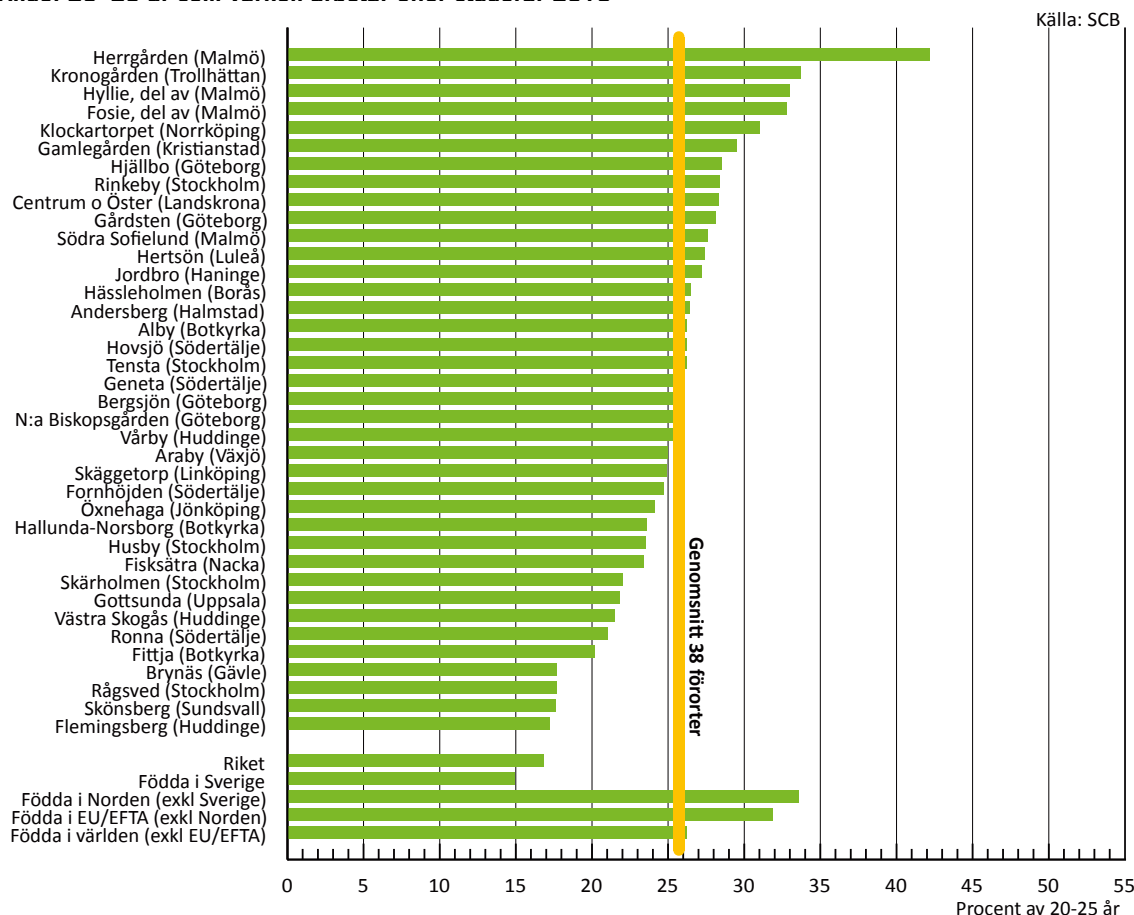
Som vi senare ska se är det inte bara andelen som varken arbetar eller studerar som är högre i de 38 förorterna. Fler är också arbetslösa eller genomgår arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Sammantaget innebär detta att de barn som växer upp i de 38 förorterna gör det i en omgivning där deras föräldrar har mindre kontakt med arbetsmarknaden och med det svenska språket. Det kommer som vi senare ska se ha en stor betydelse för skolresultaten i de 38 förorterna.

En positiv sak är dock att andelen 20–64-åringar som varken arbetar eller studerar sjunker. 1997 var det i genomsnitt 41 procent som tillhörde den gruppen i de 38 förorterna. 2013 hade andelen sjunkit till 32 procent. Detta är dock ungefär dubbelt så många som i hela landet.

Ungdomar som varken arbetar eller studerar

Ett vanligt mått i arbetsmarknadspolitiken är hur många ungdomar som varken arbetar eller studerar. Gruppen brukar kallas NEET (Not in Education, Employment, or Training). Det brukar ofta handla om ungdomar som ägnar sin tid åt att spela dataspel eller som före yrkeslivet passar på att resa runt i världen.

Andel 20–25 år som varken arbetar eller studerar 2013

I SCBs integrationsdatabas hittar vi data om denna grupp i åldrarna 20–25 år. Mer än var fjärde ung person (26 procent) i de 38 förorterna tillhör denna grupp (riket 16,8 procent). En god gissning är att andelen datanördar och backpackers är i minoritet bland förorternas ungdomar och att det i stället är andra orsaker som får dem att dra sig undan utbildning och arbetsmarknad.

Gruppens storlek har varit i stort sett oförändrad under hela 2000-talet. På riksnivå har siffran pendlat mellan 15 och 20 procent och i de 38 förorterna har nivån legat på mellan 25 och 30 procent av samtliga 20–25-åringar.

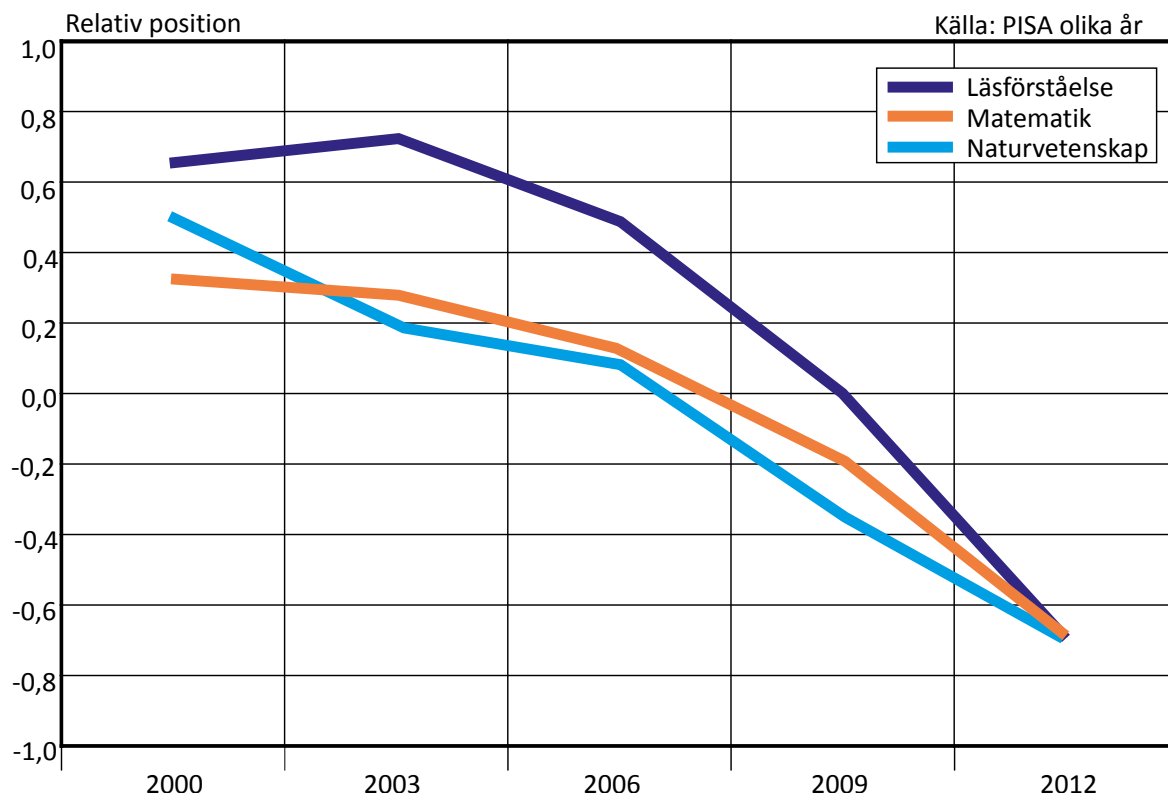
De förorter som ligger över genomsnittet är Herrgården i Malmö, Kronogården i Trollhättan, Hyllie och Fosie i Malmö och Klockartorpet i Norrköping. Stockholmsförorterna klarar sig något bättre med Flemingsberg på en nivå som ligger nära riksgenomsnittet.

” De barn som växer upp i de 38 förorterna gör det i en omgivning där deras föräldrar har mindre kontakt med arbetsmarknaden och med det svenska språket.

Grundskoleelever som inte kvalificerar sig till gymnasiet

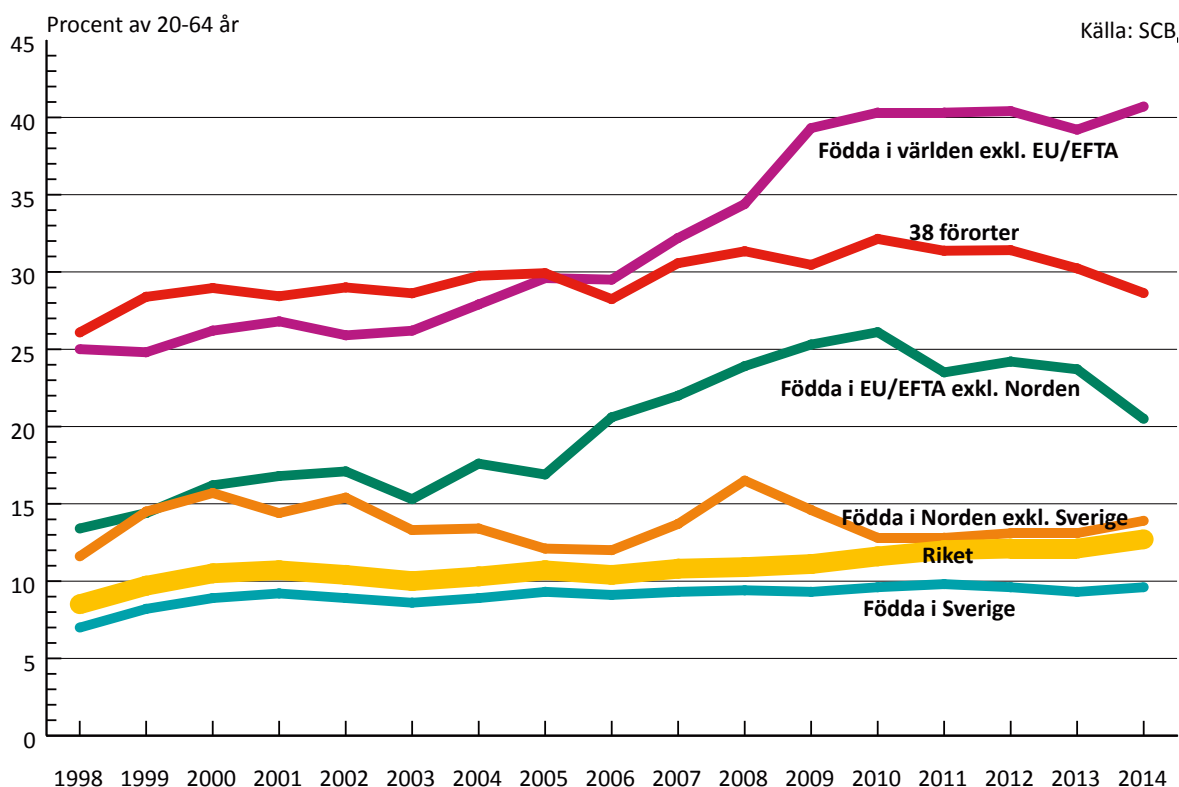
En av de hetaste debatterna i svensk politik under senare år är de sjunkande skolresultaten. Debatten tar sin utgångspunkt i OECDs PISA-undersökningar som visar att svenska elever klarar prov i läsförståelse, matematik och naturvetenskap allt sämre under de år som PISA-mätningar gjorts. En annan utgångspunkt har varit statistiken över hur många grundskoleelever som inte klarar behörighetskraven till gymnasieskolan. För hela riket har siffran ökat från 8,5 procent 1998 till 12,7 procent 2014.

Sveriges resultat i OECDs PISA-undersökningar

Bland dem som är födda i Sverige har dock andelen legat i stort sett stilla sedan 2005. Värre har det gått för dem som är födda utomlands. För dem som är födda utanför Europa har andelen ökat från 25 procent 1998 till cirka 40 procent, ett resultat som varit konstant mellan 2009 och 2014. Även bland invandrare från EU/EFTA har resultatet varit högt, över 20 procent.

Andel elever som inte är behöriga till gymnasium 1998–2014

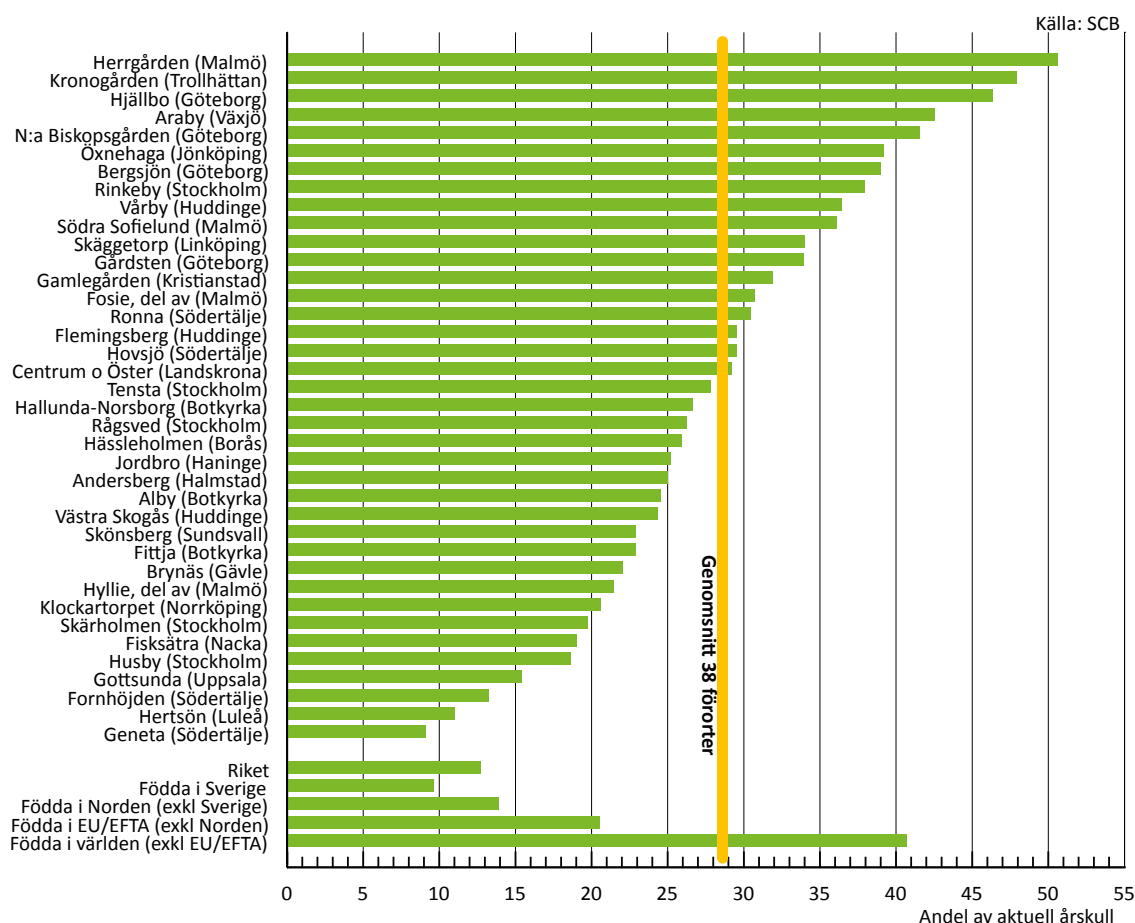
Tittar vi på dem som bor i de 38 förorterna finner vi att den andel som inte klarat behörighetskraven till gymnasieskolan har legat kring 30 procent de senaste 10 åren (28,6 procent 2014). Det kanske mest anmärkningsvärda är att hela 76,9 procent av denna grupp faktiskt är födda i Sverige. De flesta har visserligen utländsk härkomst, men de är trots allt födda i Sverige, de har vuxit upp här, de har gått i en skola som varit i stark förändring och som knappast kompenserat för de brister i uppväxtmiljön som dessa ungdomar levt med – få vuxna som kan svenska tillräckligt, som har en låg förvärvsfrekvens, en hög arbetslöshet och en stor andel som varken arbetar eller studerar.

Jo, visst har förorternas skolor fått extra resurser jämfört med andra skolor i kommunerna, men dessa har inte på långa vägar kompenserat för de nackdelar som förorternas närmiljö uppvisar. I själva verket har förorternas skolresurser försvagats i takt med att en del ungdomar och många lärare sökt sig till skolor utanför förorten.

Diagrammet på nästa sida visar den stora spridningen av gymnasiebehörigheten i de 38 olika stadsdelarna. Alltifrån Herrgården, där mer än hälften inte klarar behörighetskraven till några förorter i Södertälje och Luleå med resultat nära riksgenomsnittet.

I Rosengård i Malmö, där Herrgården ligger, beslöt man 2014 att stänga skolan och flytta ut eleverna till mer blandade skolor i Malmö. Det var inget experiment utan en akut åtgärd, men resultatet blev att allt fler av eleverna i den stängda skolan fick ökad studiemotivation och bättre skolresultat. Detta torde vara något som andra förorter borde studera närmare. Men i andra förorter har man också prövat andra åtgärder som lett till förbättringar av elevernas skolresultat, till exempel genom att arbeta med skolans ledarskap, nya pedagogiska former etc.

Andel grundskoleelever som inte är behöriga till gymnasium 2014

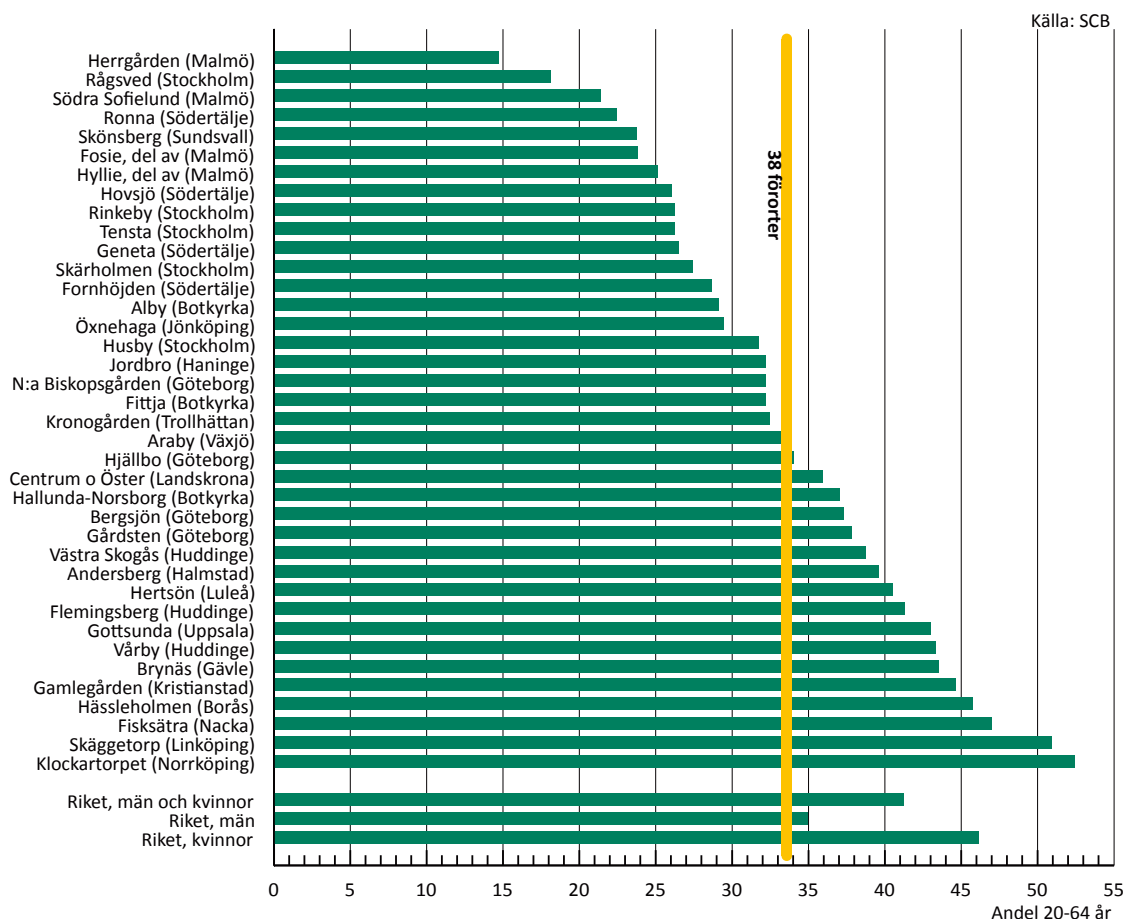

Få godkända i Svenska För Invandrare (SFI)

” Ett stort problem är att SFI-undervisningen vanligen inte skiljer på elevernas utbildningsbakgrund.

För att avsluta utbildningsavsnittet kan vi också notera att bara 41,2 procent av alla som utbildar sig i ”Svenska för invandrare” (SFI) blir godkända. Kvinnor klarar sig bättre än män (46,1 procent respektive 34,9 procent). I Herrgården är det bara 14,7 procent som blir godkända.

Ett stort problem, som påpekats i otaliga utredningar genom åren, men som aldrig lett till förändring, är att SFI-undervisningen vanligen inte skiljer på elevernas utbildningsbakgrund. Analfabeter och färdigutbildade ingenjörer blandas friskt med ett dåligt resultat för båda kategorierna.

Diskutera

I de 38 förorterna är det dubbelt så många av de vuxna som varken arbetar eller studerar jämfört med hela landet. Även bland ungdomar är det fler som varken arbetar eller studerar jämfört med hela riket.

- Vad tror ni orsaken till detta är och vad kan man göra för att fler ska studera eller börja arbeta?

Alltför många grundskoleelever kvalificerar sig inte till gymnasiet. I hela landet är det 12,7% som inte klarar det. I de 38 förorterna är i genomsnitt 30% inte behöriga till gymnasiet. Sämst är det för dem som är födda utanför EU/EFTA. Ändå är tre fjärdedelar av grundskolebarnen födda i Sverige och har vuxit upp med svensk förskola och skola.

- Vad tror ni att dessa skillnader beror på?
- Hur ser det ut där ni bor?
- Vilka lösningar ser ni?

Arbetsmarknad

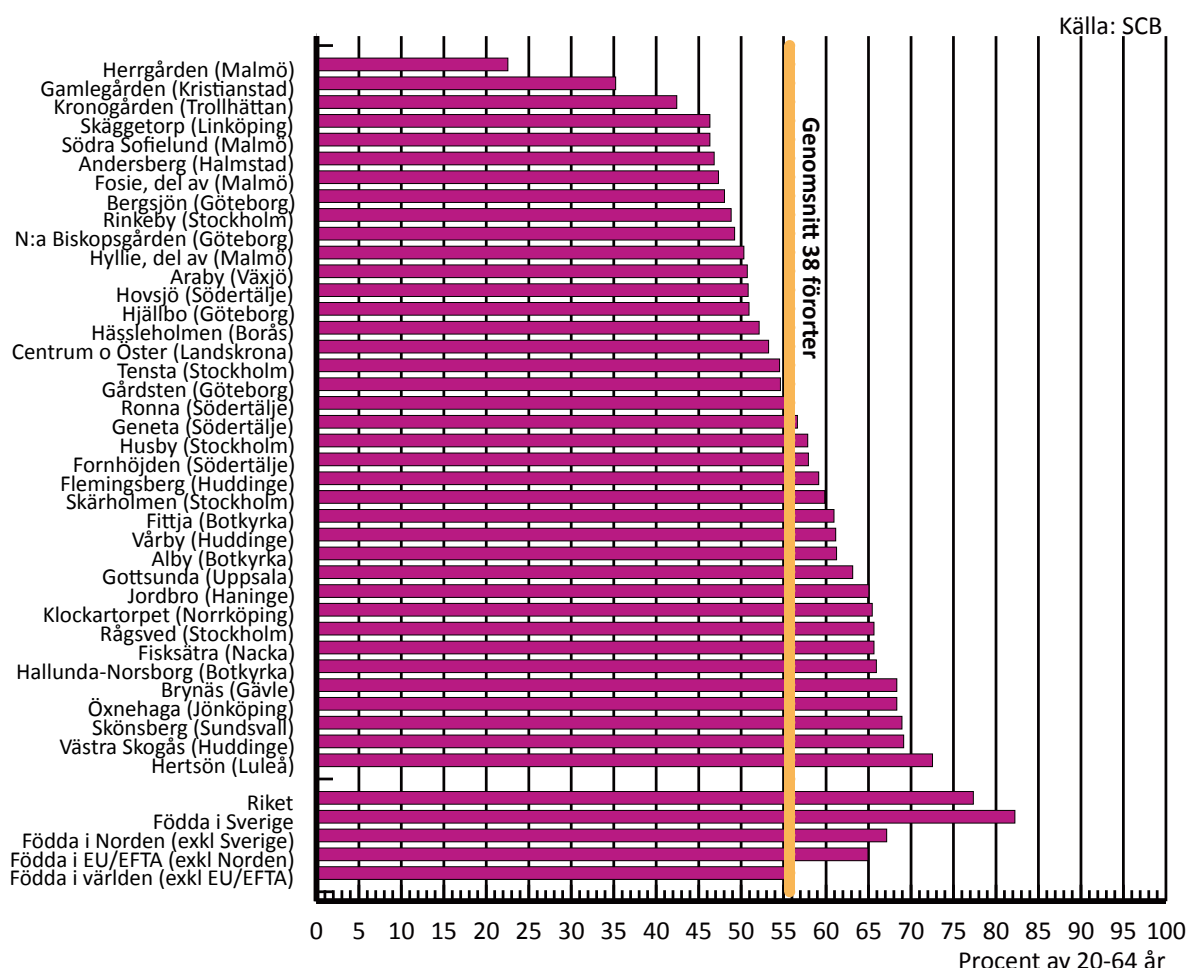
Förvärvsfrekvens

Om vi ser till förvärvsfrekvensen uppgick den 2013 till 77,1 procent av alla 20–64-åringar i riket. Om vi bara räknar dem som är födda i Sverige var andelen förvärvsarbetande hela 81,9 procent.

Genomsnittssiffran för de 38 förorterna var så låg som 55 procent (60 procent av männen men bara 50 procent av kvinnorna).

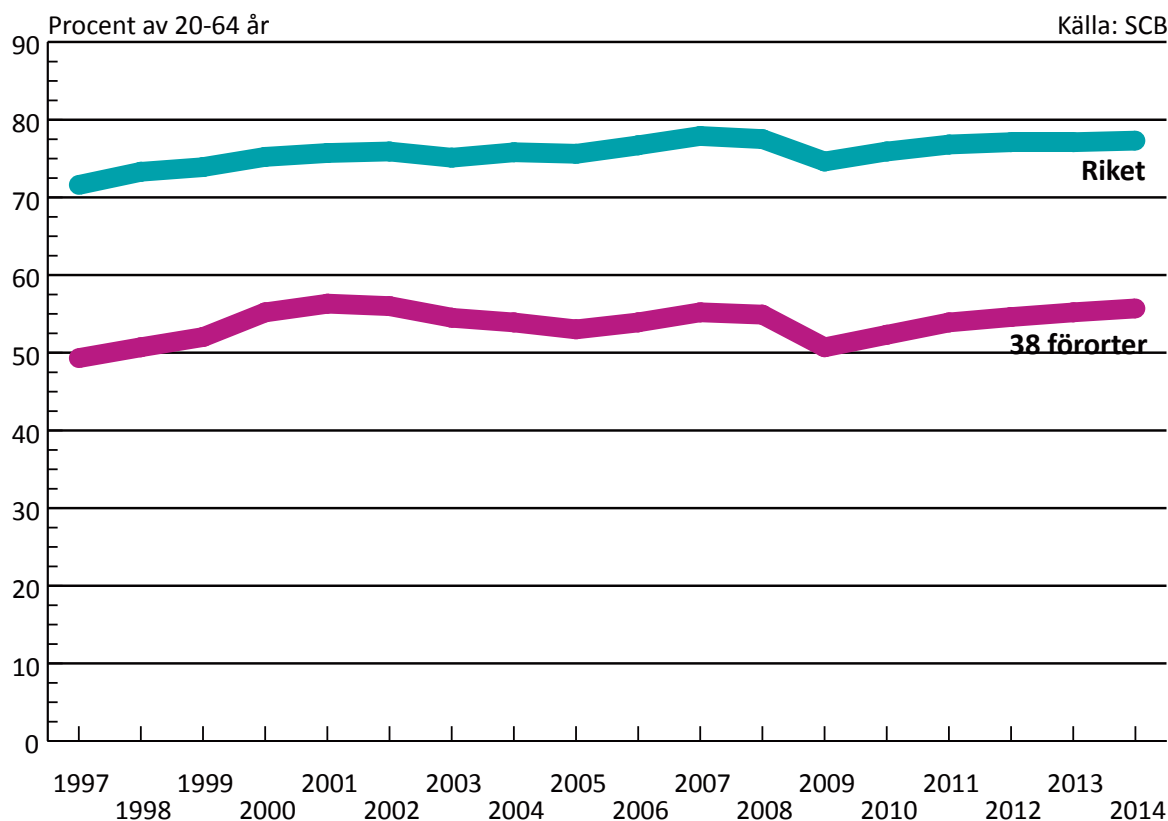
Hälften av förorterna hade en ännu lägre sysselsättningsgrad. Allra lägst låg Herrgården, en del av Rosengård i Malmö där 25 procent av männen förvärvsarbetar men bara 15 procent av kvinnorna (genomsnittet för män och kvinnor låg 2013 på 18 procent). Som vi senare ska se så utmärker sig Herrgården i de flesta avseenden som ska redovisas.

Förvärvsarbetande 2014, män och kvinnor 20–64 år

Andelen förvärvsarbetande har stigit långsamt sedan 1990-talets slut. Med undantag för ett avbrott under finanskrisen 2008–2009 ökade antalet förvärvsarbetande i hela landet från 71,6 procent 1997 till 77,3 procent 2014. Även i de 38 förorterna ökade förvärvsfrekvensen under samma period från 49,3 procent 1997 till 55,7 2014.

Andel förvärvsarbetande 1997-2014

Arbetslösa och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Men samtidigt som antalet förvärvsarbetande steg ökade också andelen arbetslösa och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder kraftigt från 2008. Detta skedde till stor del till följd av åtgärder som Alliansregeringen genomförde för ”att minska utanförskapet” under åren 2007–2014. Samtidigt som olika regelförändringar genomfördes för att begränsa antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade steg i stället arbetslösheten och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder (tillsammans kallas detta Obalansen). Mellan 2007 och 2014 steg antalet arbetslösa och i åtgärder från 229 000 till 380 000, det vill säga en ökning med 151 000 (66 procent).

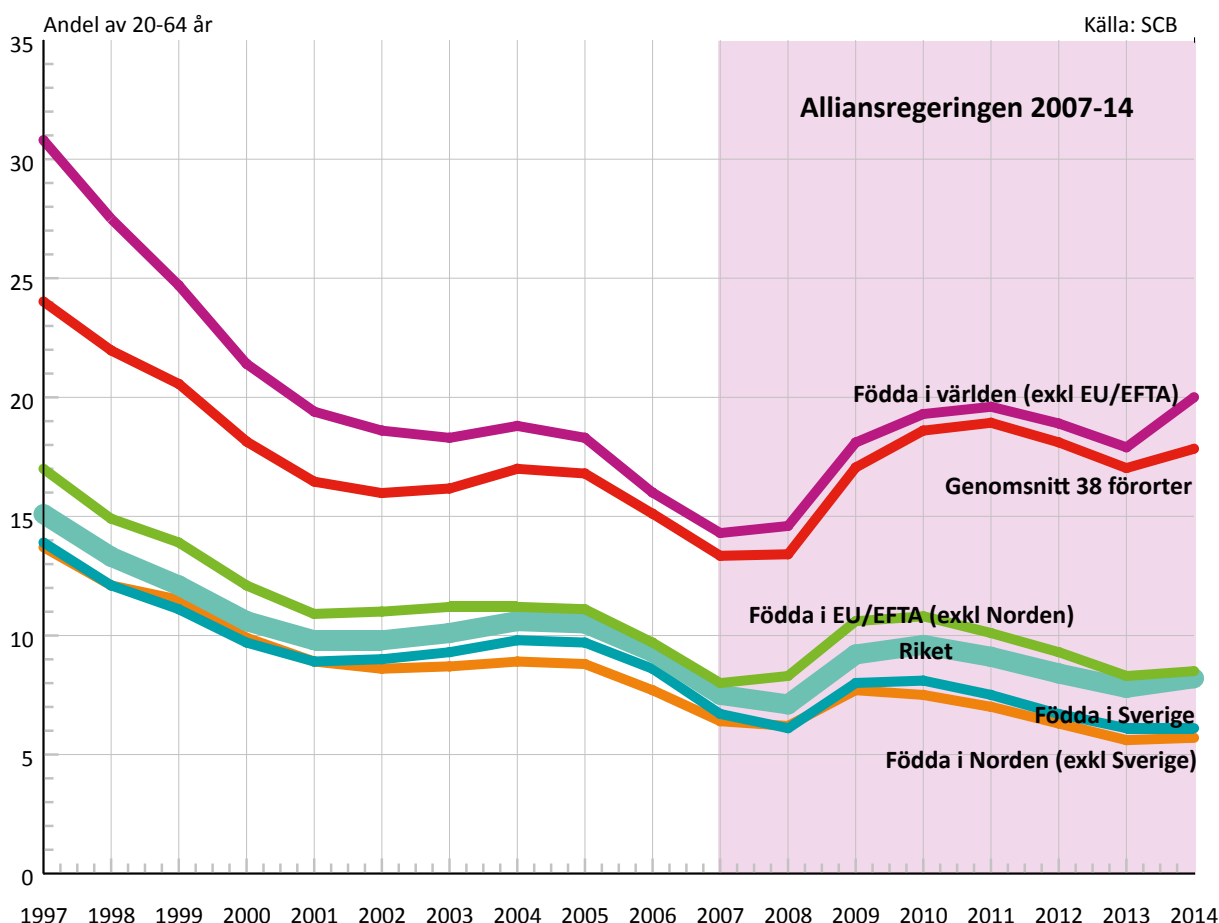
Obalansen fördubblades för dem som varit arbetslösa eller i åtgärder 3 år eller mer under den senaste 10-årsperioden. Även antalet med funktionsnedsättningar fördubblades under Alliansregeringens år från 38 300 till 76 500. Snabbast ökade gruppen med psykisk funktionsnedsättning, som nästan tredubblades under perioden*.

” Mellan 2007 och 2014 steg antalet arbetslösa och i åtgärder från 229 000 till 380 000, det vill säga en ökning med 151 000 (66 procent).

* Jan Edling, Strukturuomvandling och social integrering. Utgiven 2014 av Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi, ett projekt i samarbete med Europeiska Socialfonden. <http://www.flexicurity.se/blogg/har-jobben-tagit-slut/>

Låt oss nu titta på vad som hände med obalansen under de åtta år som Alliansen regerade. Först och främst kan vi konstatera att det skedde en ökning i samtliga nationalitetsgrupper under finanskrisen 2008–2009. Därefter sjunker obalanstalet för hela riket och var 2014 bara något högre än 2007. Grupperna födda i Sverige och födda i Norden (exklusive Sverige) har till och med sjunkit sedan 2007. Däremot har gruppen födda i världen (exklusive EU/EFTA) idag betydligt fler i obalansen än år 2007. Desamma gäller genomsnittet för de 38 förorter som vi här studerar.

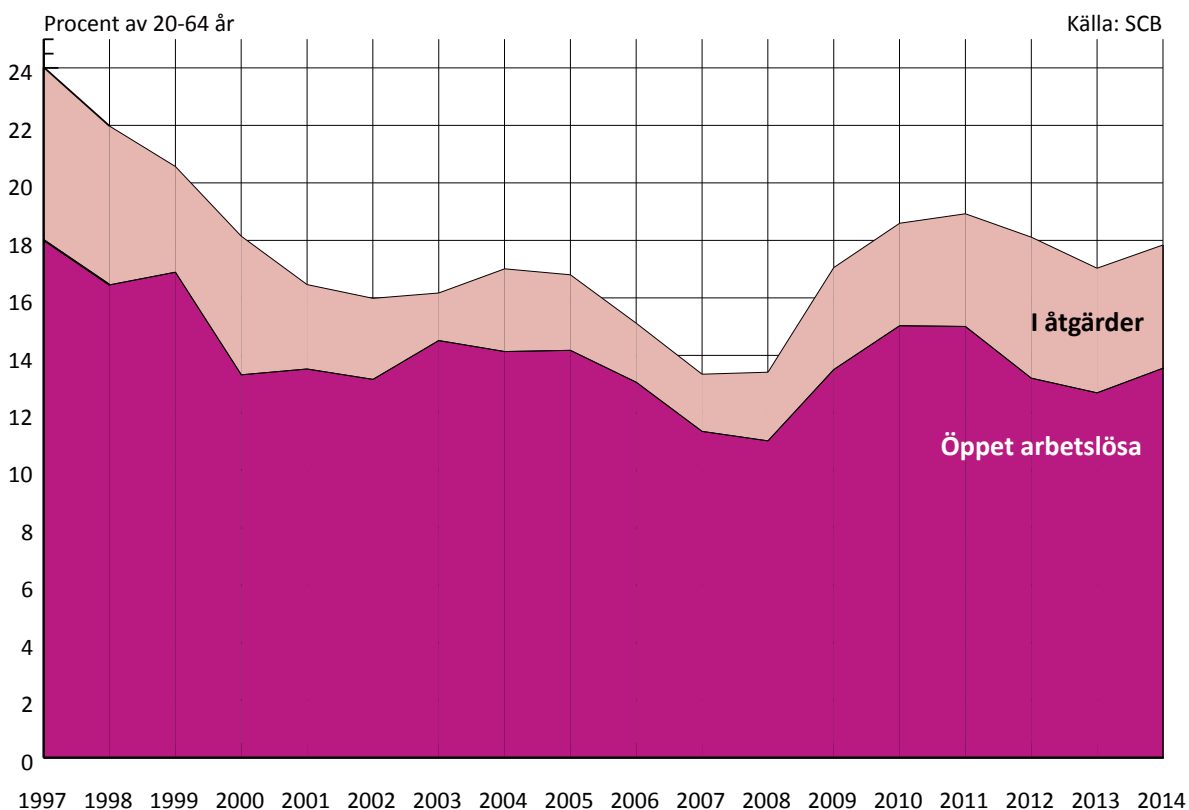
I obalansen (öppet arbetslösa och i åtgärder) 1997–2014

” Arbetslöshet är ett mindre problem för etniska svenskar. Arbetslösheten bärs i första hand av utrikes födda utanför EU och dem som bor i de 38 förorterna.

Det ligger således något i vad den tidigare statsministern Fredrik Reinfeldt sade när han konstaterade att arbetslöshet är ett mindre problem för etniska svenskar. Arbetslösheten bärs i första hand av utrikes födda utanför EU och dem som bor i de 38 förorterna. Efter tio år av en oavbruten nedgång i arbetslöshet och åtgärder för dessa två grupper bryts trenden år 2007 och övergår i en ökande obalans.

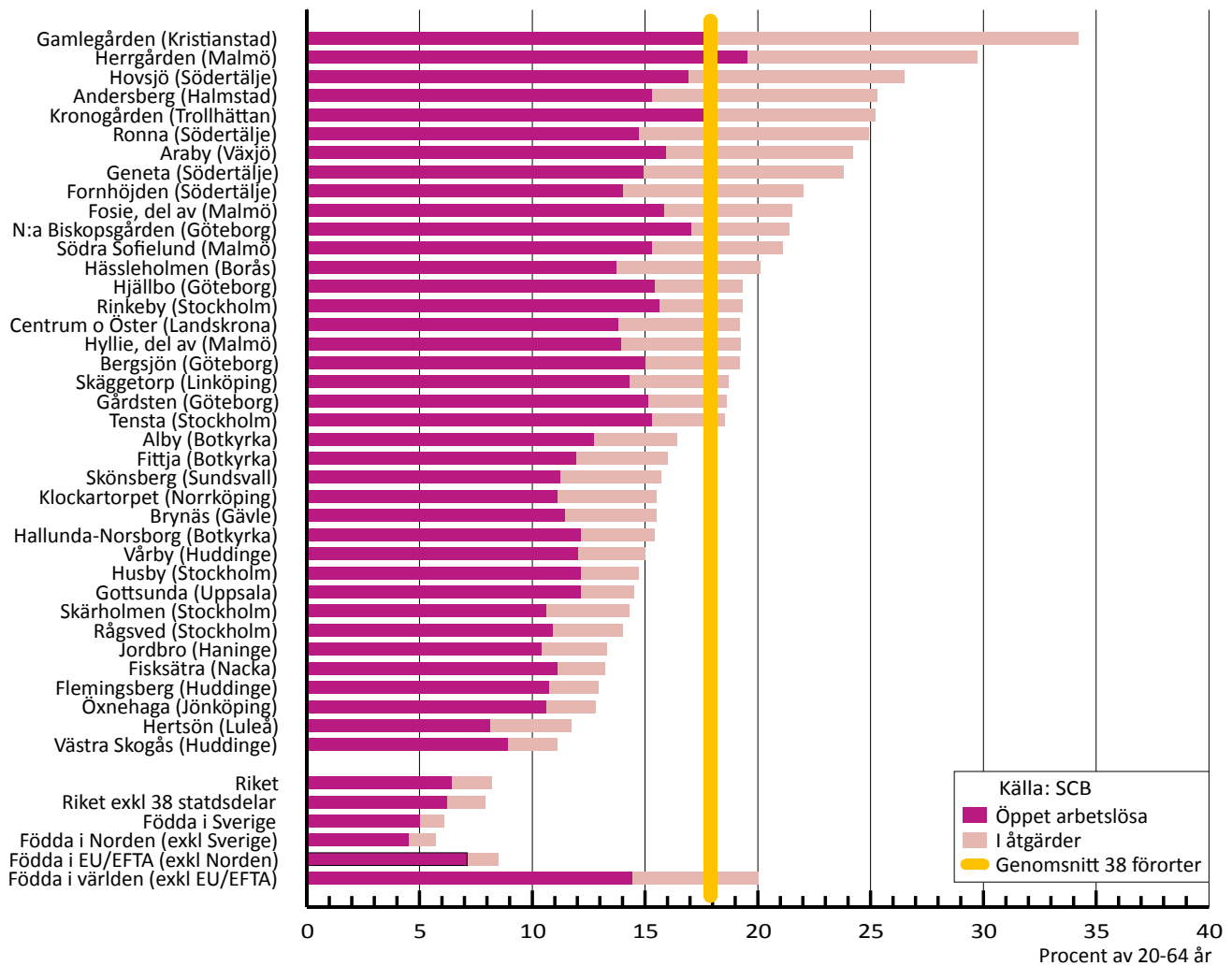
Andel öppet arbetslösa och i åtgärder i 38 förorter 1997–2014

De 38 förorterna svarar för 3,8 procent av alla 20–64-åringar, men för 7,5 procent av den öppna arbetslösheten och 9,3 procent av dem med arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Obalansen var 2014 i genomsnitt mer än dubbelt så stor som i riket (18 procent jämfört med 8 procent). Skillnaderna mellan de 38 förorterna är dock mycket stor. I Gammelgården i Kristianstad ligger den totala obalansen på 34,2 procent av alla i åldrarna 20–64 år, det vill säga mer än fyra gånger högre än rikssnittet. Förorten med den lägsta obalansen, Västra Skogås, har en obalans på 11,1 procent.

Öppet arbetslösa och i åtgärder 2014

Vilka jobb har de som bor i de 38 förorterna?

” En fjärdedel av alla förvärvsarbetande utrikesfödda med en lång eftergymnasial utbildning hade ett yrke som de var överkvalificerade för. Motsvarande siffra för inrikes födda är 10 procent.

De som invandrat till Sverige är födda i ett stort antal olika länder med vitt skilda förutsättningar när det gäller utbildning och tidigare arbetserfarenheter. Personer som kommer från en jordbruksbygd i Somalia har med all sannolikhet svårare att komma in i det svenska samhället och på arbetsmarknaden än personer från Polen, Iran eller Chile. Många av de som idag flyr till Europa från Syrien har oftare bättre utbildning än de som blivit kvar i flyktinglägren nära Syrien.

Men att ha en högre utbildning är dock ingen garanti för att få jobb i Sverige. Många med en bra utbildning får nöja sig med ett jobb med lägre kvalifikationskrav än vad som motsvarar utbildningsnivån. En SCB-undersökning visar att omkring en fjärdedel av alla förvärvsarbetande utrikesfödda med en lång eftergymnasial utbildning hade ett yrke som de var överkvalificerade för. Motsvarande siffra för inrikes födda är 10 procent.

De vanligaste yrkena för anställda utrikes födda kvinnor är undersköterskor, sjukvårdsbiträden, vårdbiträden, personliga assistenter samt hotell- och kontorsstädare. För männen varierar yrket med vilket ursprungsland de kommer från. De vanligaste yrkena bland män från medel och lägre utvecklade

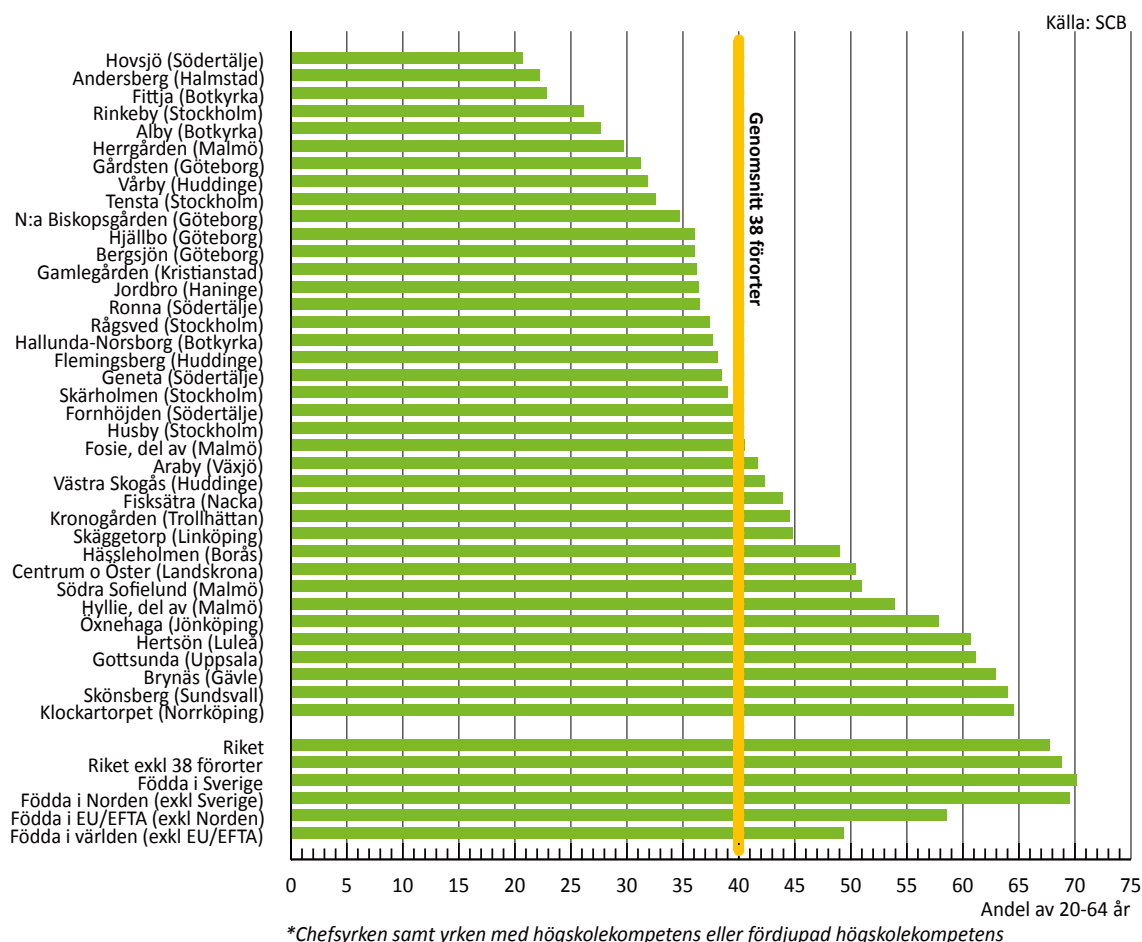
länder var köks- och restaurangbiträden, hotell- och kontorsstädare samt vårdbiträden, personliga assistenter med flera yrken.

För män som kommer från mer avancerade länder var buss- och spårvagnsförare det vanligaste yrket följt av hotell- och kontorsstädare och universitets- och högskolelärare.

Ett mått på hur många av de som har eftergymnasial utbildning och som är anställda i ett kvalificerat yrke där eftergymnasial utbildning krävs finns i SCBs integrationsdatabas. Diagrammet nedan avser enbart denna grupp och således inte alla mellan 20 och 64 år. Med kvalificerat yrke avses ett chefsyrke eller ett yrke med högskolekompetens eller fördjupad högskolekompetens.

I de 38 förorterna är det bara 40 procent med motsvarande utbildning som har ett yrke med denna kompetens. Det ska jämföras med hela riket, där 68 procent har ett sådant yrke. I Hovsjö i Södertälje har bara 21 procent av gruppen ett sådant yrke. Klockartorpet i Norrköping och Skönsberg i Sundsvall ligger närmare riksgenomsnittet.

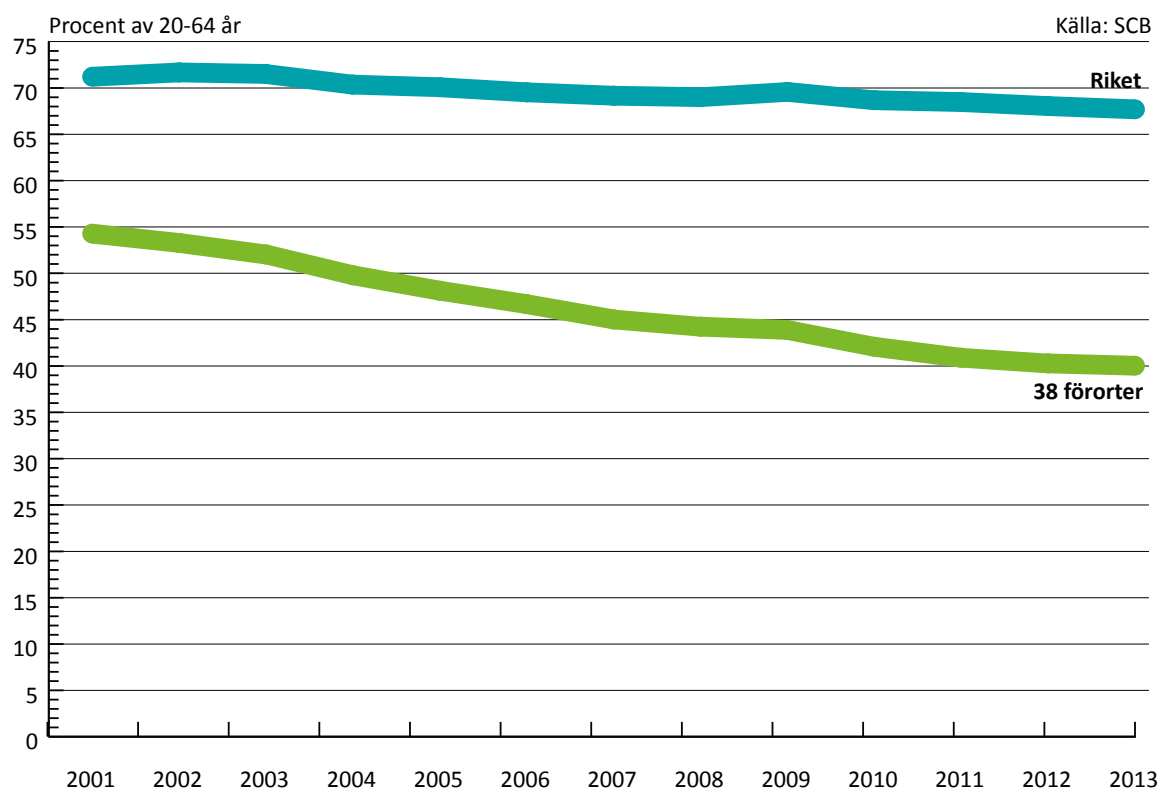
Andel med eftergymnasial utbildning 20-54 år med arbete på 3/4 kvalifikationsnivå* enligt SSK 2013'

Andelen med eftergymnasial utbildning som har kvalificerade yrken har sjunkit sedan 2001 både i riket som helhet och i de 38 förorterna. I riket sjönk andelen från 72 procent till 68 procent mellan 2001 och 2013. Detta är i sig anmärkningsvärt, men förklaringarna torde kunna sökas i det faktum att många av de svenska storföretagen under senare år flyttat ut såväl produktion som

forskning utomlands. I de 38 förorterna var minskningen ännu större, från 54 procent 2001 till 40 procent 2013.

Andel med eftergymnasial utbildning med arbete på 3/4 kvalifikationsnivå 2001–2013

Diskutera

Under åren 1997–2007 sjönk arbetslösheten för alla grupper. Av olika skäl har arbetslösheten därefter stigit, mest för dem som bor i de 38 förorterna och de som är födda utanför EU/EFTA. Vilka faktorer tror ni kan ha spelat in?

- Att kraven på att kunna svenska ökat?
- Att det har blivit viktigare att ha kontakter på arbetsmarknaden för att få ett jobb?
- Att Alliansregeringen förändrat reglerna på arbetsmarknaden (till exempel inom sjukförsäkring, förtidspensionering och a-kassa)?
- Att segregationen på bostadsmarknaden och i skolan haft betydelse för möjligheterna att få jobb.
- Eller är det något helt annat? Vad tror ni?

Förändringarna på arbetsmarknaden har lett till att färre får jobb som de är kvalificerade för. Det gäller i hela landet men har i större utsträckning drabbat dem som bor i de 38 förorterna.

- Vad beror det på?

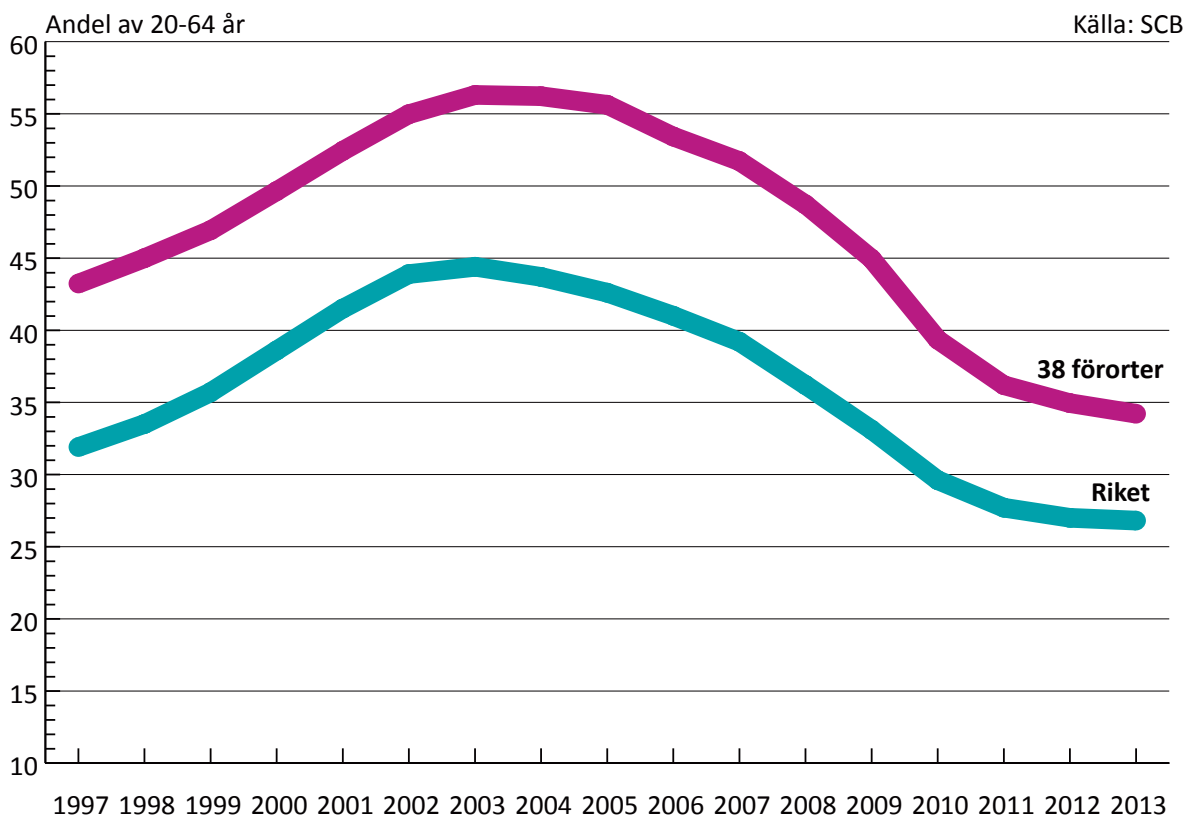
Hälsa

Många av de som kommer till Sverige från andra länder har en sämre hälsa som utgångspunkt. Krigsskador i kropp och själ är inte ovanliga bland dem som flytt från krig och som ofta gått igenom en traumatisk flykt. Långa tider på asylförläggningar och därefter ett liv med små ekonomiska resurser bidrar till ohälsan. Många av dem som har arbete arbetar inom vård och omsorg, sektorer som är högre belastade med sjukfrånvaro än andra. Det är därför inte så konstigt att ohälsotalet i de 38 förorterna ligger cirka 30 procent högre än riksgenomsnittet*.

” Minskningen av ohälsotalet är kraftigare i de 38 förorterna än i riket som helhet.

Ohälsotalet har sjunkit kraftigt både i riket och i de 38 förorterna. Skälet är den minskning av sjukfrånvaro som skett under 2000-talet, först genom en ökad förtidspensionering och från 2007 till följd av omfattande förändringar i regelsystemet såväl i sjukförsäkringen som i förtidspensioneringen. Minskningen av ohälsotalet är kraftigare i de 38 förorterna än i riket som helhet. Det är viktigt att ha i minnet att en förutsättning för att få sjukpenning är att man har ett arbete som kvalificerar till sjukpenning, vilket många i de 38 förorterna saknar. Förtidspension kan man däremot få utan att först kvalificera sig genom arbete.

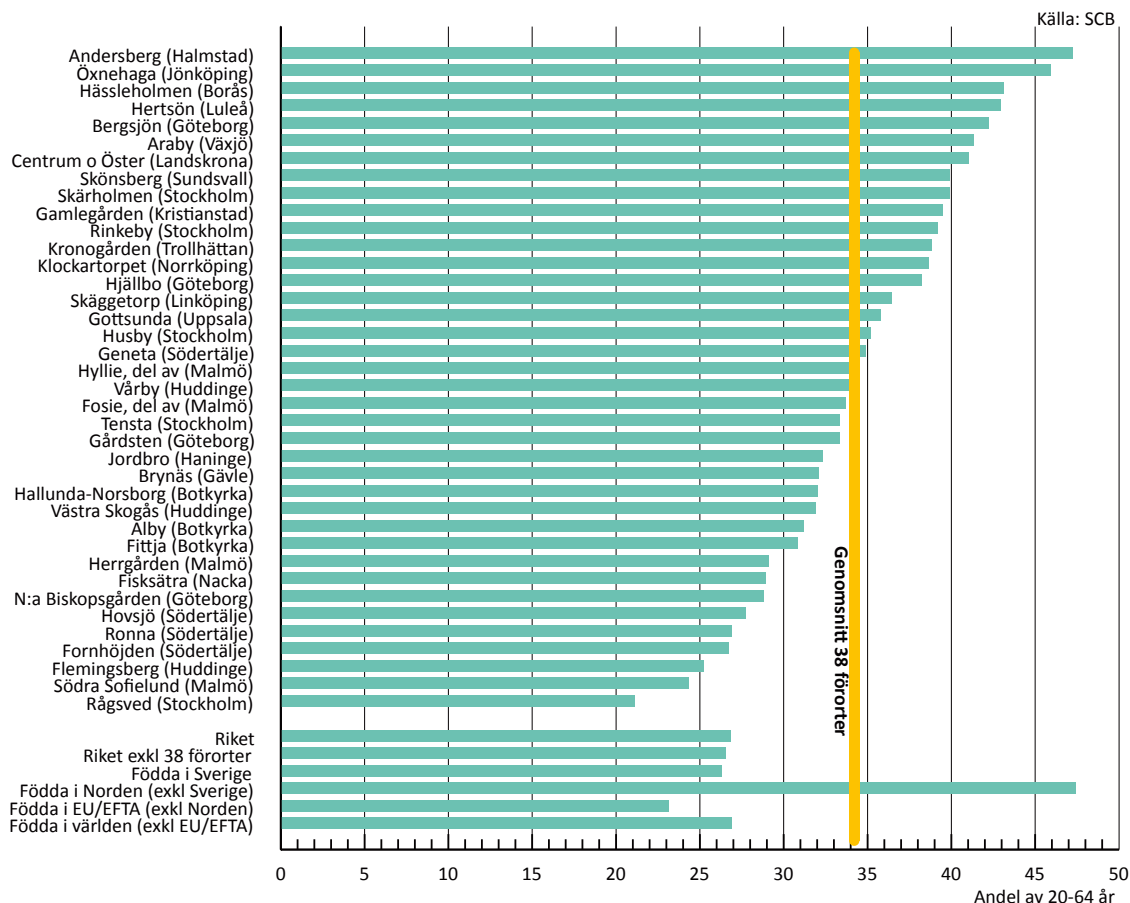
Ohälsotalet, antal dagar 1997–2013

* Desto mer anmärkningsvärt är att ohälsotalet för dem som är födda i Norden (utom Sverige) är nästan dubbelt så högt som riksgenomsnittet.

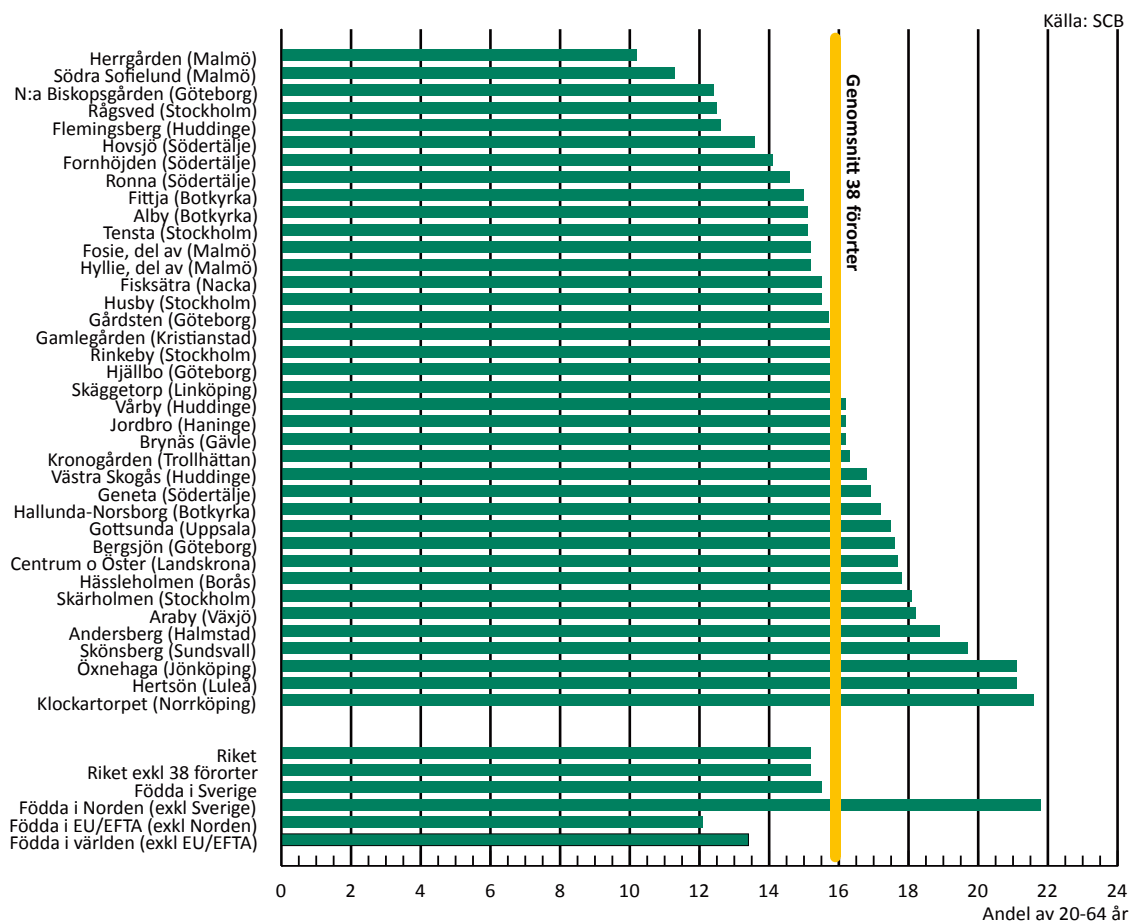
Variationen mellan de olika förorterna är stor, men det tycks finnas ett lågt samband med olika arbetsmarknadsvariabler. Herrgården, där få är selsatta, utmärker sig inte längre utan har ett ohälsotal som ligger strax över riksgenomsnittet.

Ohälsotalet, antal dagar 2013

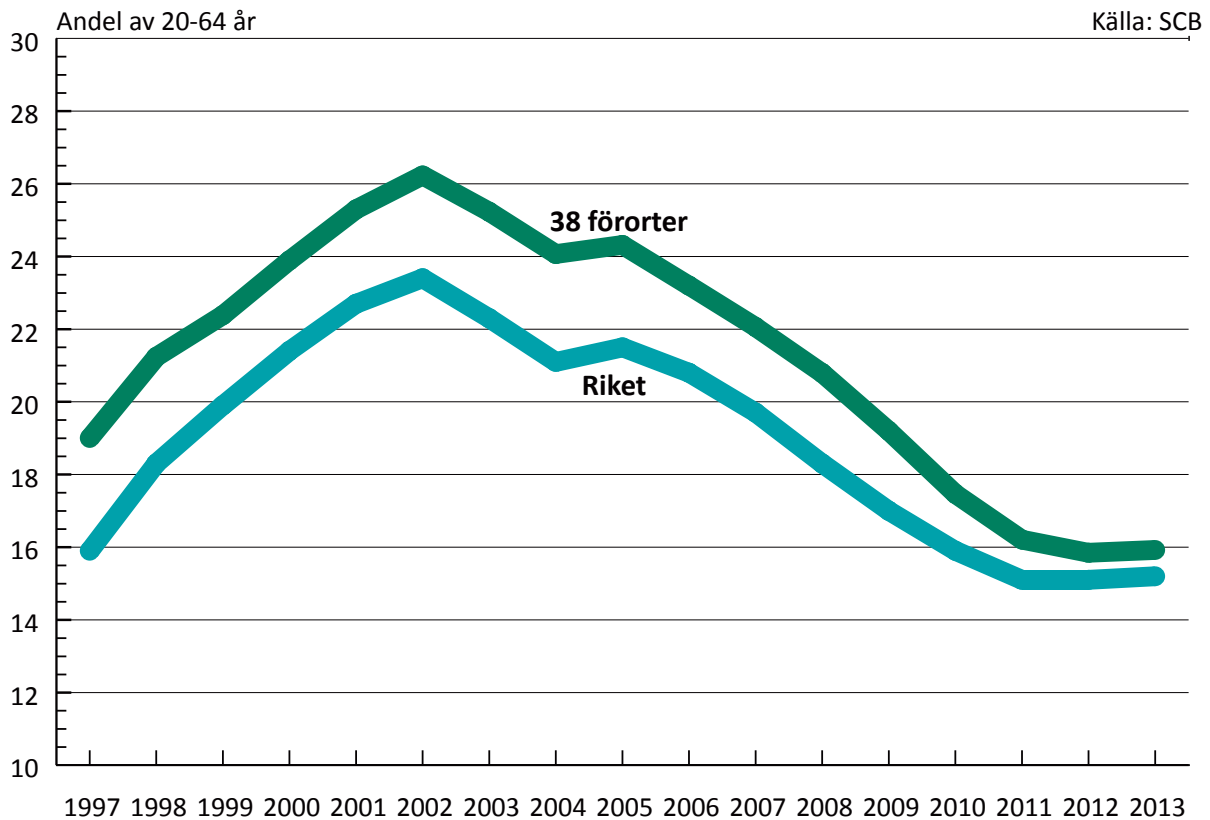
I nästa diagram får vi förklaringen till att Herrgården i Malmö inte utmärker sig särskilt vad gäller ohälsotalet. Diagrammet beskriver hur stor andel av befolkningen 20–64 år som bidrar till ohälsotalet. Här ligger Herrgården allra lägst, beroende på att så få förvärvsarbetar och är berättigade till sjukförsäkringsförmåner. Diagrammet antyder att en högre förvärvsfrekvens också leder till att fler bidrar till ohälsotalet.

Andel som bidrar till ohälsotoalet

Sett över tiden kan vi se att allt färre bidrar till ohälsotoalet 2013 än 1997. Det gäller både riket som helhet och genomsnittet i de 38 förorterna. Andelen som bidrar till ohälsotoalet har dock sjunkit mer i de 38 förorterna.

Andel som bidrar till ohälsotalet 1997-2013

Diskutera

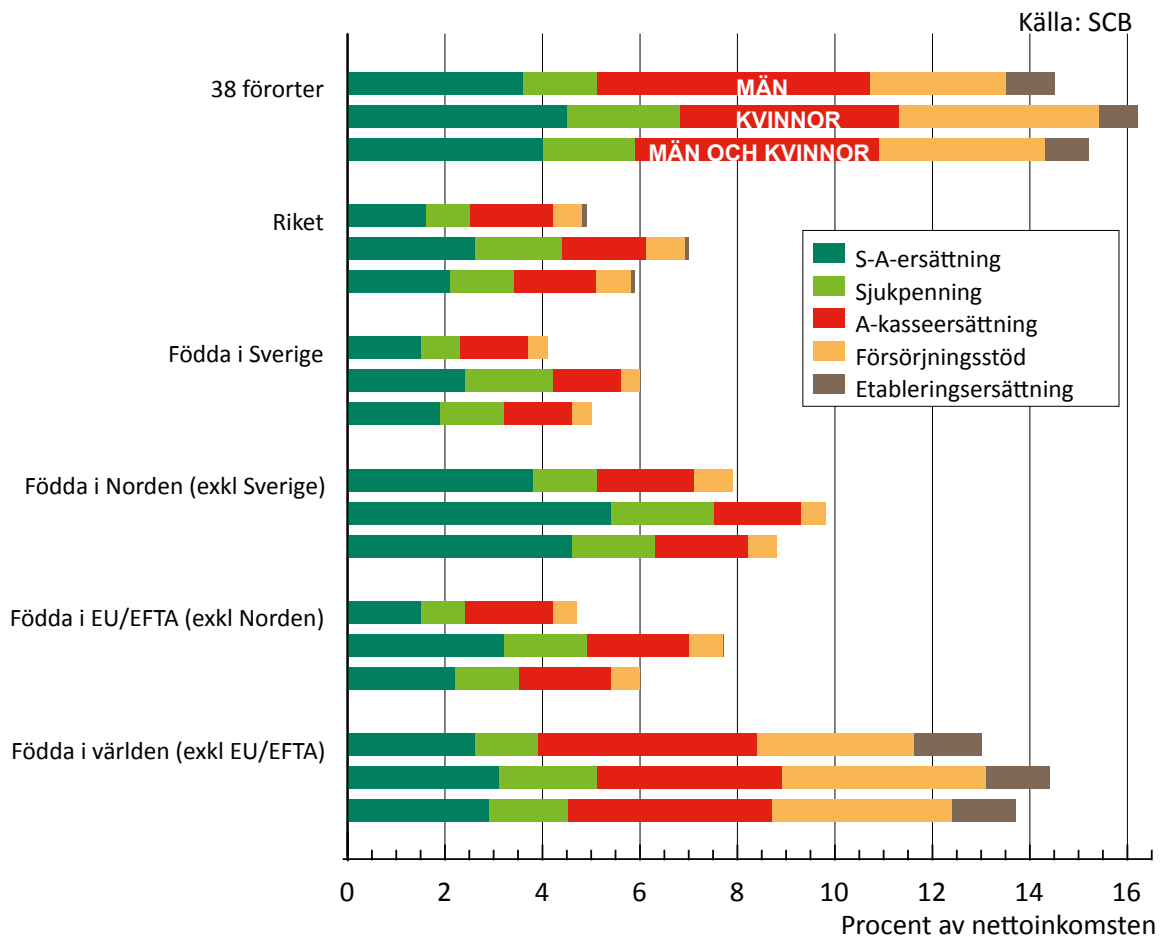
Ohälsotalet mäter hur många som är frånvarande på grund av ohälsa inom sjukförsäkringen och förtidspensioneringen. Talet har sjunkit kraftigt sedan 2003, men allra mest för dem som bor i de 38 förorterna.

- Har ohälsan minskat eller är det andra faktorer som påverkar ohälsotalet?
- Hur kommer det sig att det är så stora variationer mellan de olika förorterna?

Transfereringar

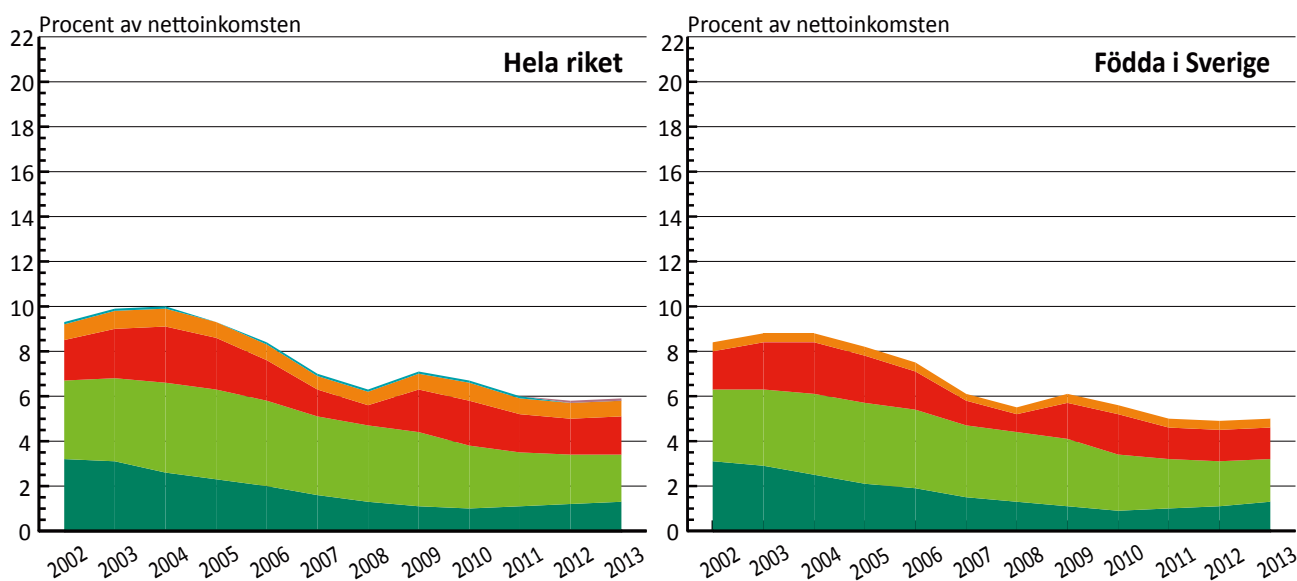
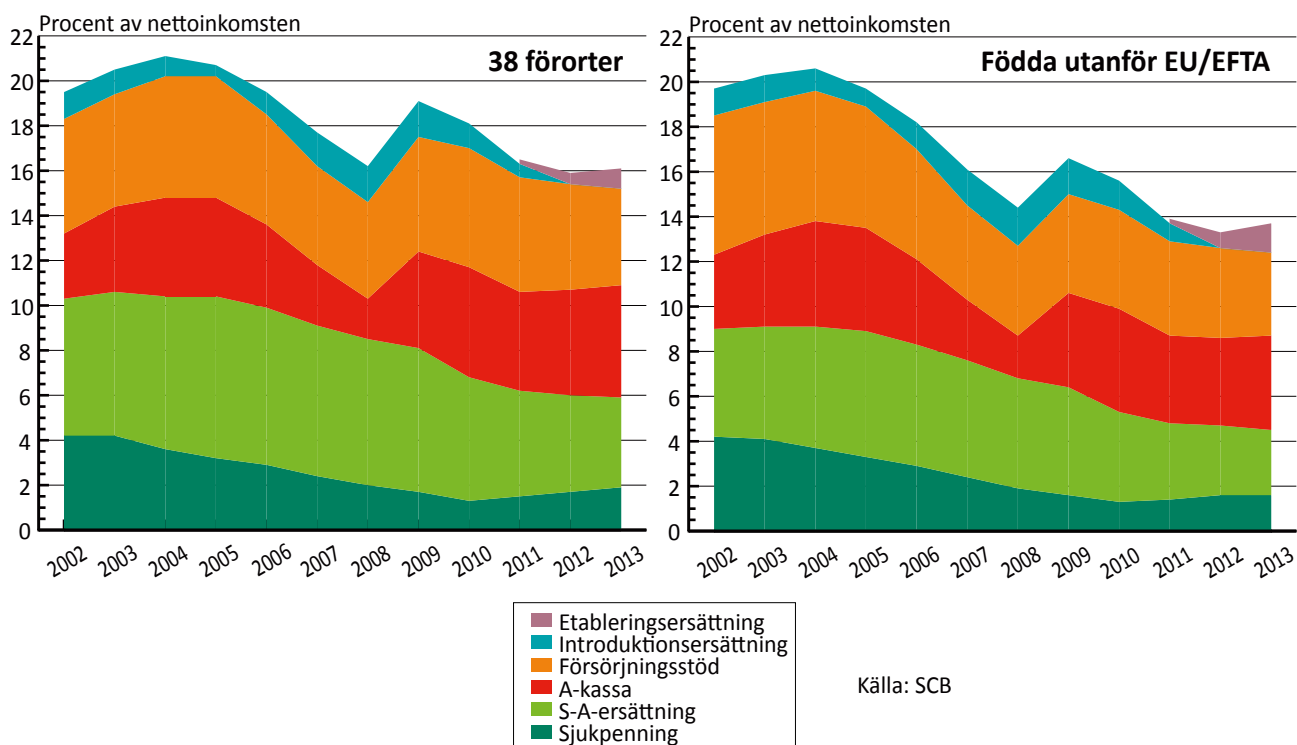
Om man räknar samman sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension), a-kassa och försörjningsstöd så har 5,9 procent av hela befolkningen 20–64 år en eller flera av dessa stödformer. För dem som är födda i Sverige är siffran 4,9 procent. Den allra högsta siffran återfinner vi i våra 38 förorter, där genomsnittet ligger på 15,2 procent (nedre stapeln i diagrammet nedan). För alla grupper gäller att fler kvinnor (mellersta stapeln) än män (övre stapeln) har ersättningar av dessa slag.

Olika transfereringars andel av nettoinkomsten 2013

Här nedan kan vi också se de olika transfereringarnas utveckling under tiden 2002–2013. Diagrammen visar de stora skillnaderna mellan olika grupper. Befolkningen i de 38 förorterna har den högsta andelen transfereringar av nettoinkomsten. Därefter kommer gruppen födda utanför EU/EFTA (som kan bo i eller utanför de 38 förorterna). Diagrammet för hela riket visar att transfereringarnas andel av nettoinkomsten under hela perioden utgör mindre än hälften jämfört med de 38 förorterna. Siffrorna för dem som är födda i Sverige är ännu lägre.

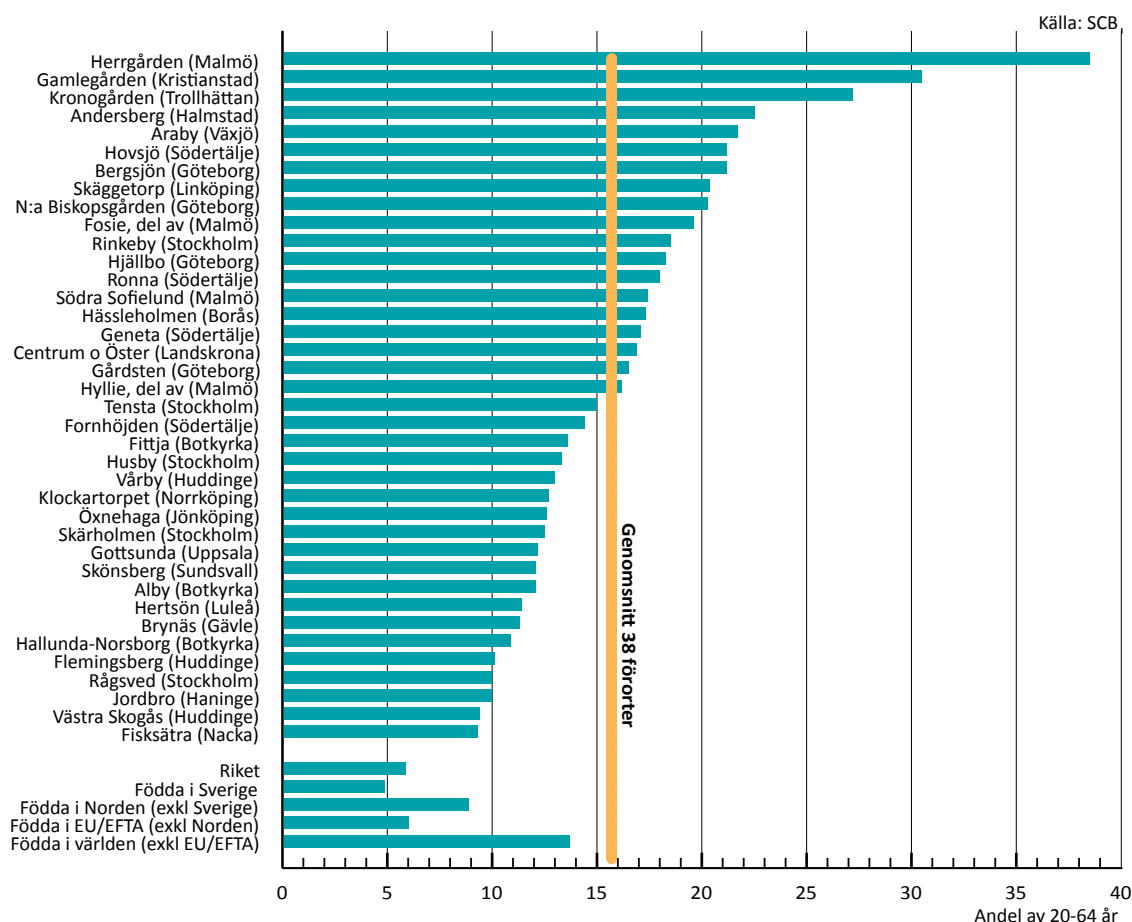
Olika transfereringars andel av nettoinkomsten 2002–2013

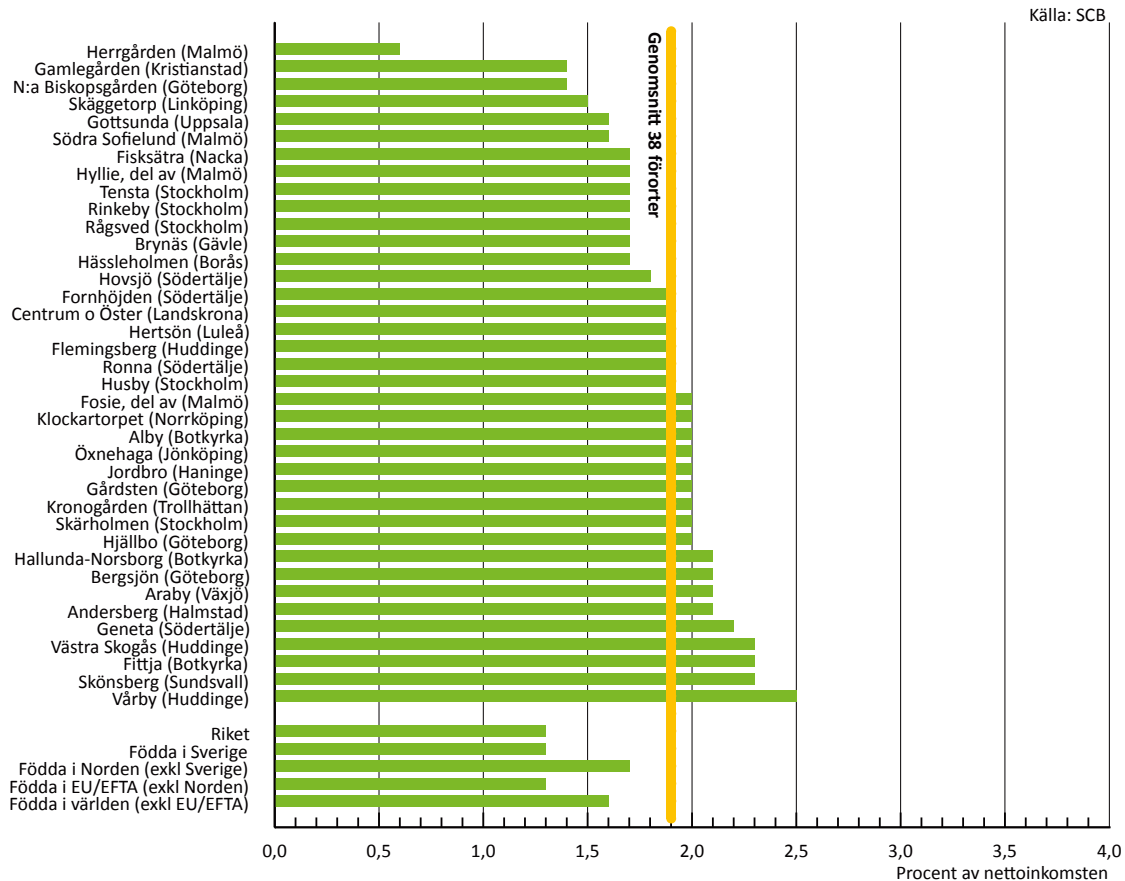
Återigen finner vi Herrgården i topp. Där har hela 38,5 procent av befolkningen stöd från olika sociala ersättningssystem. Vi har tidigare konstaterat att 22,5 procent av Herrgårdens invånare mellan 20 och 64 år har försörjningsstöd. Däremot har Herrgården den lägsta andelen med sjukpenning av alla förorter. I Herrgården kommer en stor del av transfereringarna från arbetsmarknadspolitikens stödsystem.

Vi kan också konstatera när det gäller de samlade ersättningsformerna att den förort, som har den lägsta andelen, Fisksätra, har en högre andel sammanlagda transfereringar än riksgenomsnittet.

Sammanlagda transfereringar i procent av nettoinkomsten 2013

Andel sjukpenning i procent av nettoinkomsten 2013

Diskutera

De som bor i de 38 förorterna har i genomsnitt tre gånger större andel av sina inkomster i form av olika transfereringar än genomsnittet för hela riket.

- Vilka transfereringar skiljer mest?
- Varför skiljer det så mycket mellan olika förorter?

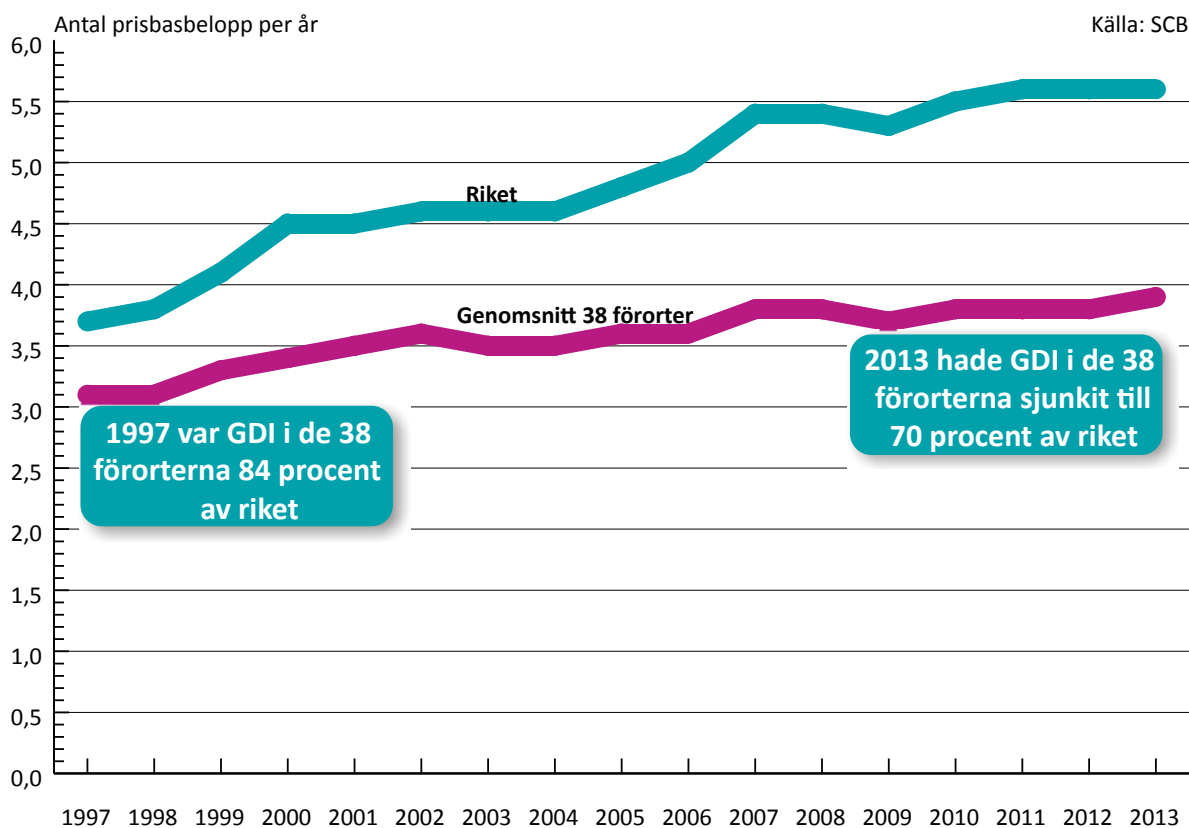
Inkomster

Disponibel inkomst

Den genomsnittliga disponibla inkomsten (GDI) för hela riket var 2013 5,6 prisbasbelopp** (motsvarande 249 200 kronor per år). I de 38 förorderna var GDI samma år 3,9 prisbasbelopp (motsvarande 173 550 kronor per år). Det är ett lägre belopp än vad som gäller för de som är födda utanför EU/EFTA.

Gapet mellan GDI på riksnivå och de 38 förorderna har genom åren utvecklats till förordernas nackdel. 1997 var GDI i de 38 förorderna 83,8 procent av riksgenomsnittet. År 2013 hade gapet vidgats så att GDI i de 38 förorderna nu bara var 69,7 procent av riksgenomsnittet. Den växande arbetslösheten och förändringarna i transfereringssystemen är två viktiga förklaringar till detta.

Genomsnittlig disponibel inkomst 20–64 år 1997–2013

EUs definition av fattigdom innebär att en person har en inkomst efter skatt som understiger 60 procent av landets medianinkomst. Diagrammet ovan visar att genomsnittet för de 38 förorderna med rask takt närmar sig 60-procentnivån. Observera att vi här talar om genomsnittet av hela förorter och inte individer. Det betyder att ett stort antal av de individer som bor i dessa

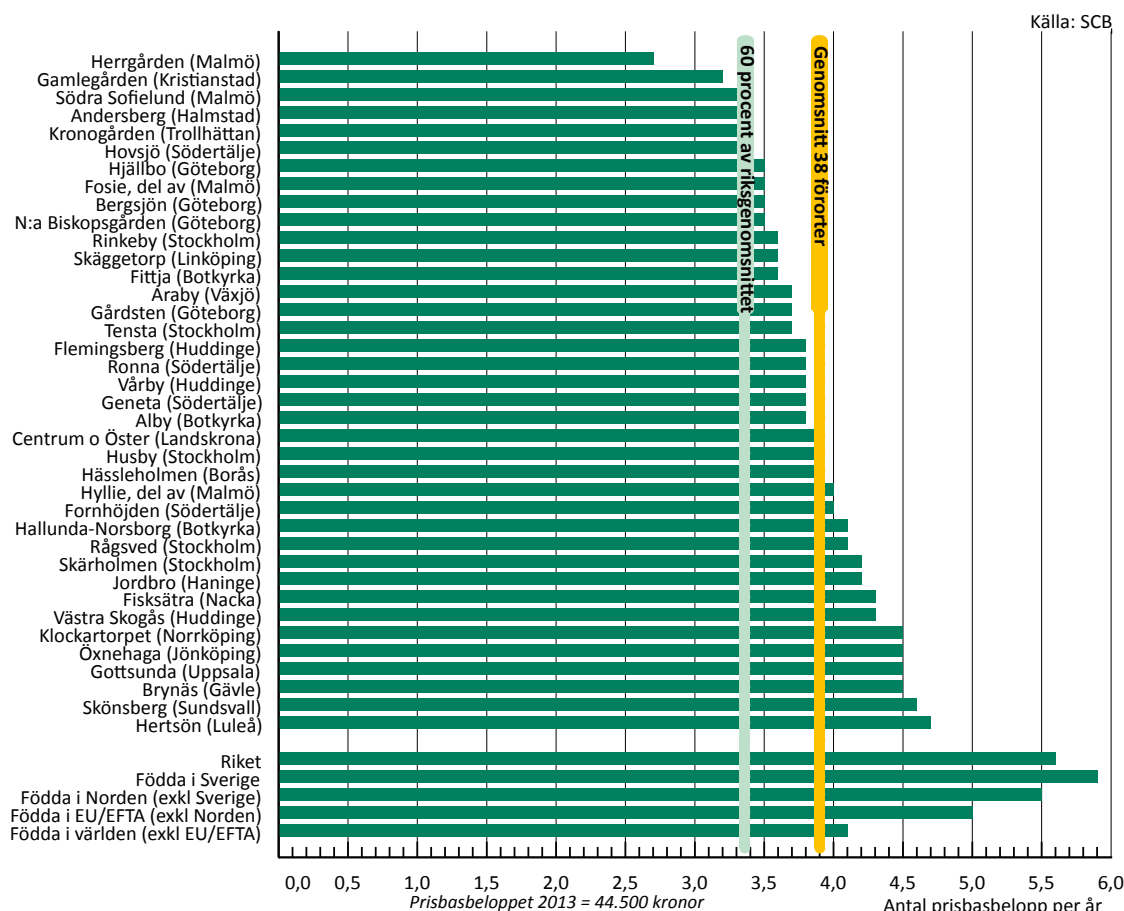
* Prisbasbeloppet 2013 var 44 500 kronor.

förorter har lägre inkomster än genomsnittet och följaktligen nått fattigdomsgränsen. Ännu tydligare blir det när vi studerar de olika förorterna.

Lägst genomsnittlig GDI hittar vi i Herrgården (2,7 prisbasbelopp motsvarande 120 000 kronor vilket är 48 procent av riksgenomsnittet det vill säga klart under fattigdomsgränsen). Även Gamlegården i Kristianstad och Södra Sofielund ligger under fattigdomsgränsen.

Högst genomsnittlig GDI hittar vi i de förorter som ligger utanför de tre storstadsområdena. Ingen av dessa förorter når dock upp till riksgenomsnittet, men risken för individerna i dessa förorter att hamna under fattigdomsstrecket är betydligt mindre än i de andra förorterna.

Genomsnittlig disponibel inkomst 20–64 år 2013

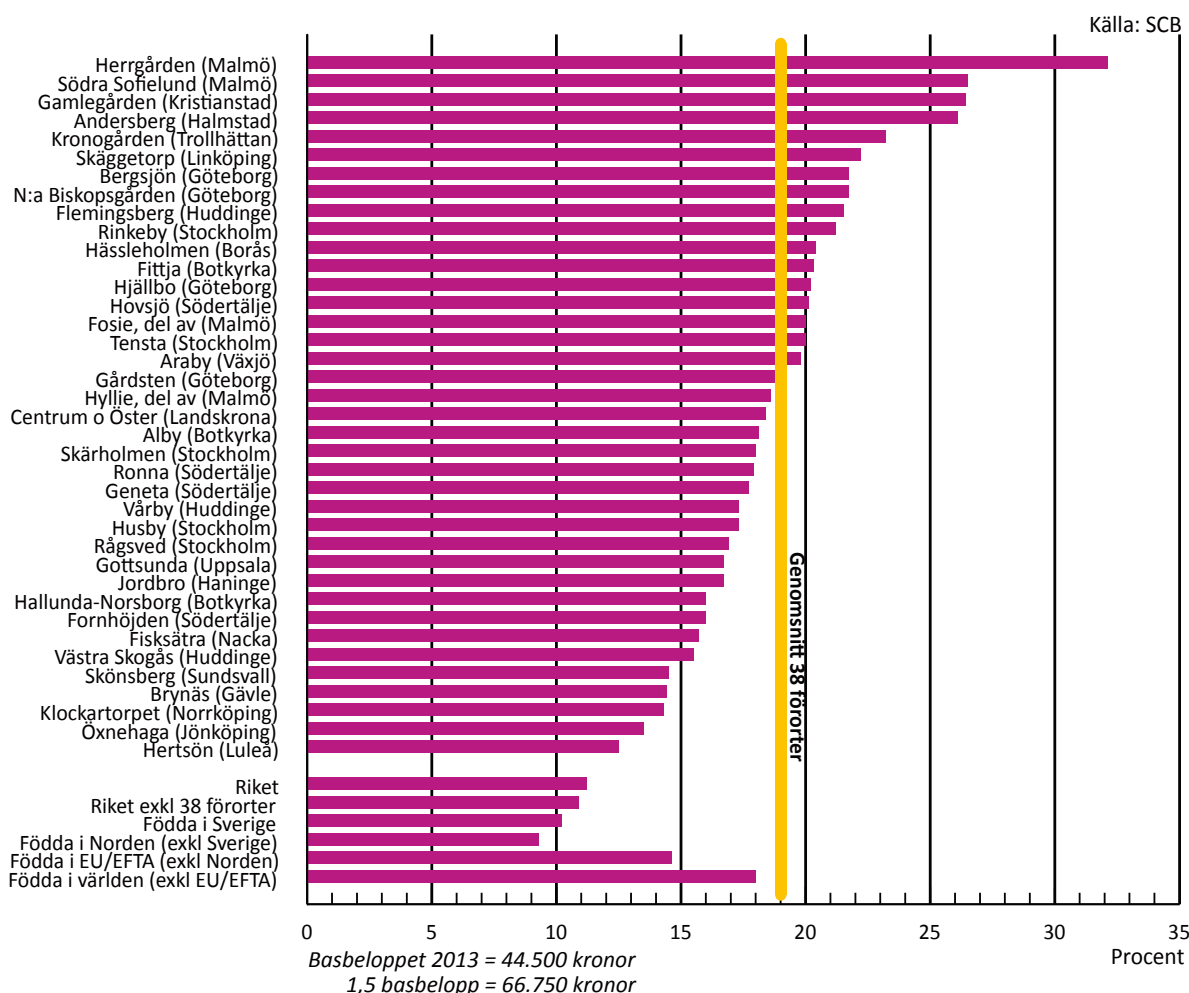
Mått på fattigdom

SCB har tillsammans med Arbetsmarknadsdepartementet utvecklat ett annat mått som ska spegla andelen individer med mycket låga inkomster. Måttet mäter hur stor andel av befolkningen som har kontrolluppgifter som understiger 1,5 basbelopp (motsvarade 2013 en årsinkomst på 66 750 kronor vilket kan jämföras med den genomsnittliga disponibla inkomsten som samma år var 249 200 kronor).

I hela riket hade 11,2 procent av alla i åldrarna 20–64 år en kontrolluppgift som understeg 1,5 basbelopp år 2013.

Den förort som hade högst andel av befolkningen med kontrolluppgift under 1,5 basbelopp 2013 var Herrgårdens, där en tredjedel av befolkningen hade så låga kontrolluppgifter. Södra Sofielund i Malmö och Gamlegården i Kristianstad låg inte långt efter. Anmärkningsvärt är också att de fem förorter som hade en lägre andel med kontrolluppgift under 1,5 basbelopp låg utanför storstadsområdena.

Andel med kontrolluppgift under 1,5 basbelopp (20–64 år) 2013

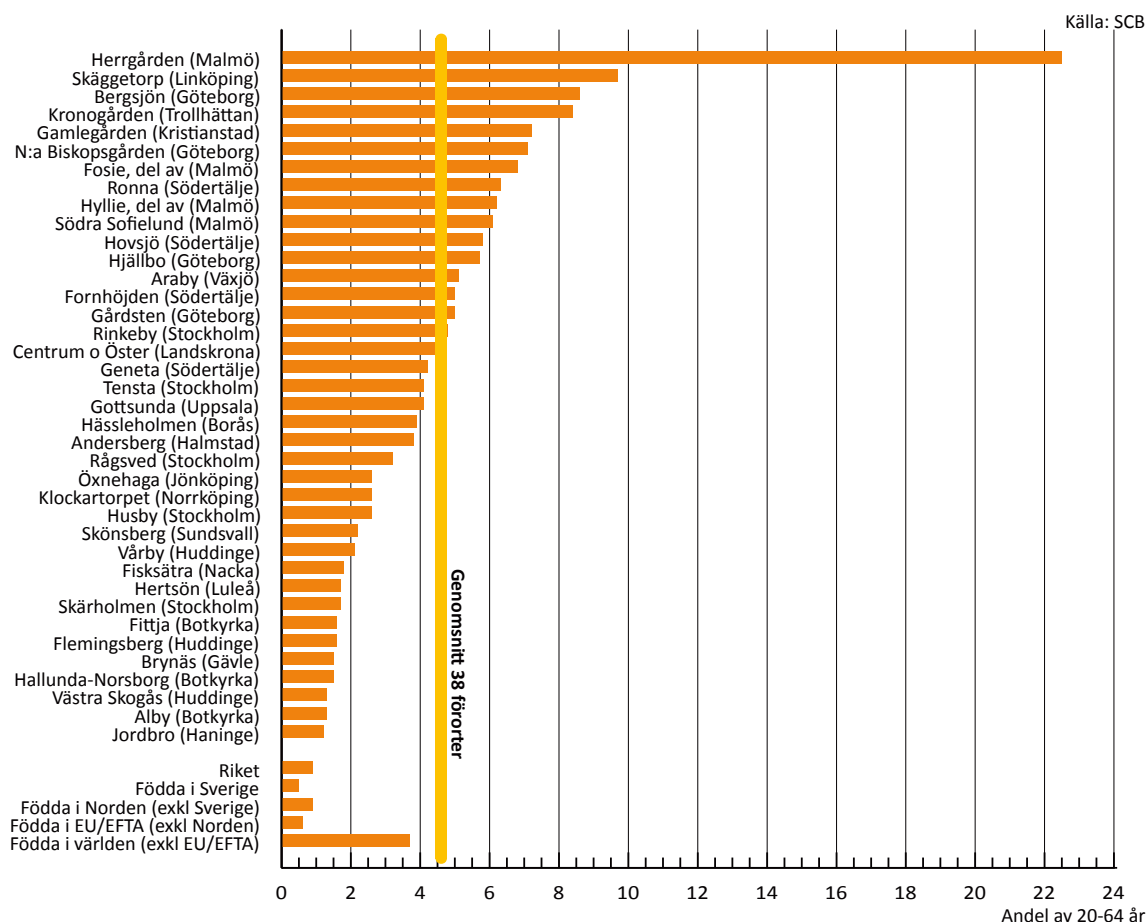
Ett annat mått på fattigdom är hur många som är beroende av försörjningsstöd (som också brukar kallas socialbidrag). Genomsnittsbefolkningen i hela riket hade 0,9 procent av nettoinkomsten i form av försörjningsstöd utan

övriga ersättningar. De som var födda i Sverige och EU/EFTA hade en ännu lägre andel av nettoinkomsten i form av försörjningsstöd, 0,6 procent. De som var födda utanför EU/EFTA hade en högre andel, 3,7 procent.

Men de 38 förorterarna överträffar också detta resultat. Här utgjorde försörjningsstödet i genomsnitt 4,6 procent av nettoinkomsten. Det är fem gånger mer än riksgenomsnittet.

I Herrgården i Malmö är försörjningsstödet andel av nettoinkomsten extremt hög, hela 19,5 procent. Det är 25 gånger mer än genomsnittet för hela riket. Även i andra Malmö- och Göteborgsförorter är försörjningsstödet andel av nettoinkomsten högre än genomsnittet. Däremot skiljer sig Stockholmsförorterna från de övriga genom en lägre andel försörjningsstöd.

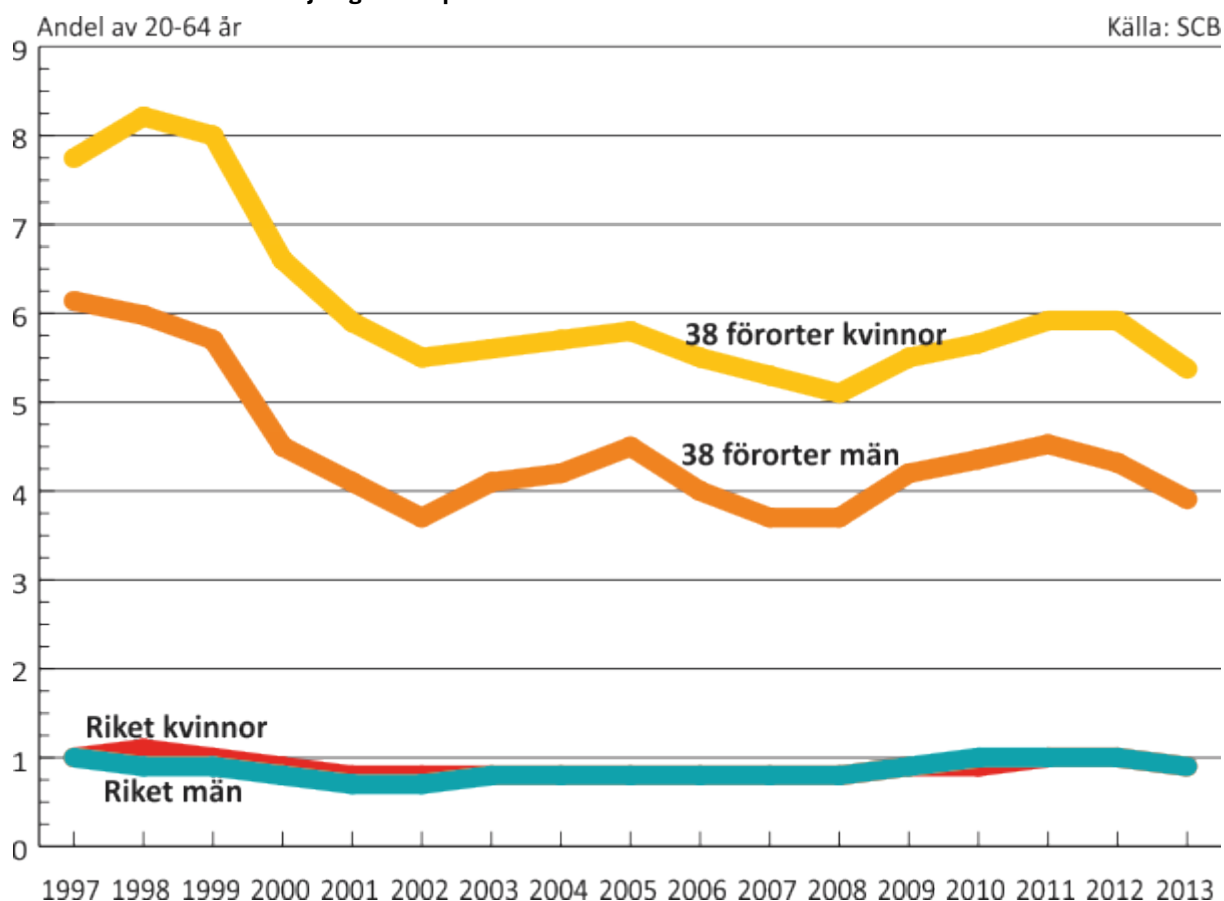
Försörjningsstöd i procent av nettoinkomsten 2013

Försörjningsstödet andel av nettoinkomsten har varit relativt oförändrat i hela riket sedan 1997. Det är heller inte så stora skillnader mellan män och kvinnor.

Däremot har försörjningsstödet andel av nettoinkomsten sjunkit kraftigt i de 38 förorterarna mellan 1997 och 2013. Anledningen torde vara skärpta krav vid beviljande av försörjningsstöd, till exempel krav på att anhörigas inkomster ska räknas in vid bedömning av behovet av försörjningsstöd. Försörjningsstödet utgör också en större andel av kvinnors än mäns inkomster.

Försörjningsstöd i procent av nettoinkomsten 1997–2013

Diskutera

Den genomsnittliga disponibla inkomsten av arbete, kapital och transfereringar har ökat för hela Sverige och för de 38 förorterna. Men gapet mellan dessa förorter och övriga Sverige har ökat mellan 1997 och 2013.

- Diskutera orsakerna till detta.

Demokrati

SCBs integrationsdatabas innehåller även uppgifter om valdeltagandet vid val till riksdag, kommun och landsting. Jag nöjer mig här med att redovisa siffrorna för riksdagsvalet 2010.

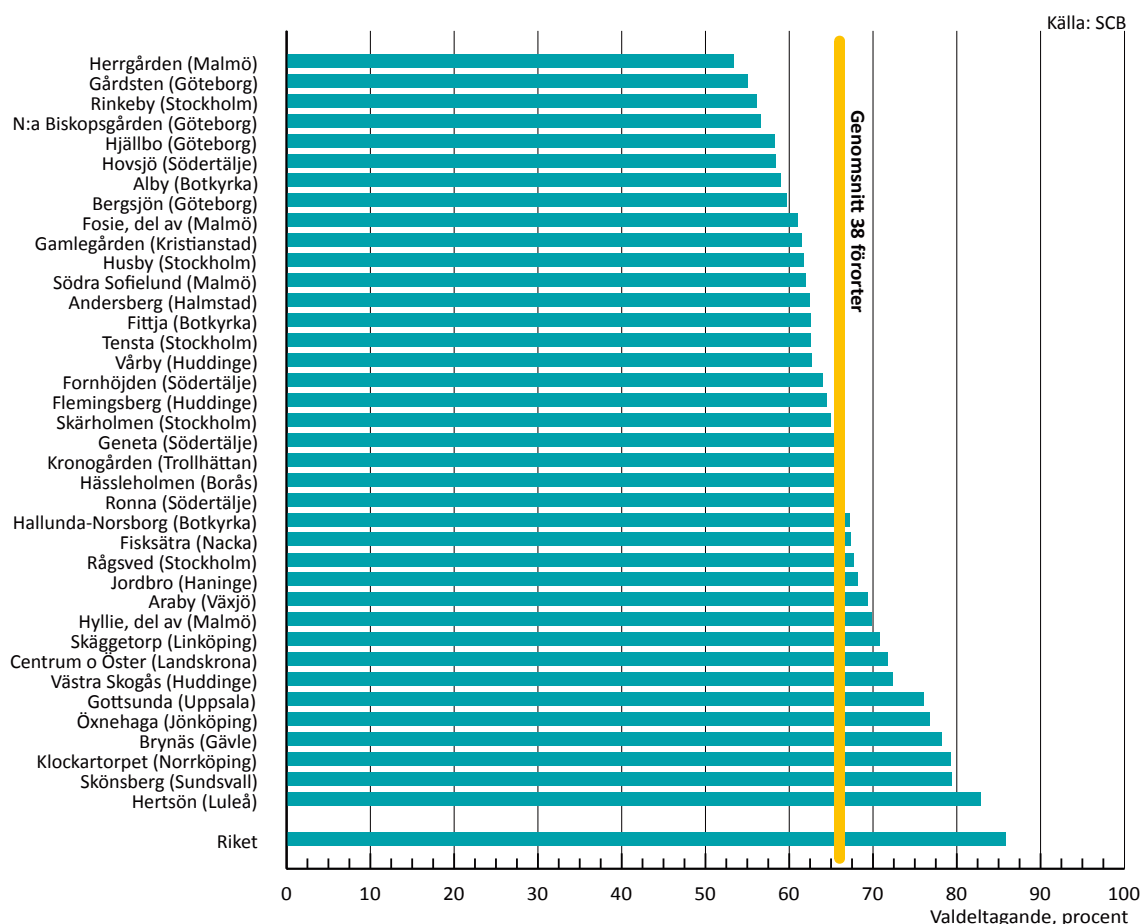
2014 var valdeltagandet i hela riket 85,8 procent. Det var en ökning jämfört med 2010 års val då bara 84,6 procent röstade. I de 38 förorterna var bara 66,0 procent av de röstberättigade som röstade. Det är i stället en minskning från 2010 års val, då 67,6 procent röstade.

Alla de 38 förorterna har ett lägre valdeltagande än riksgenomsnittet. De som ligger högst är förorter som ligger utanför storstadsområdena, till exempel Hertsön i Luleå, Skönsberg i Sundsvall, Klockartorpet i Norrköping, Brynäs i Gävle och Öxnehaga i Jönköping. Att valdeltagandet är högre här kan ha att göra med att det är lättare att engagera sig politiskt i mindre kommuner utanför de stora städerna.

Mycket riktigt är valdeltagandet lägre i storstädernas förorter. Det lägsta valdeltagande finner vi i Herrgården i Malmö (53,4 procent), Gårdsten i Göteborg (55,0 procent) och Rinkeby i Stockholm (56,1 procent).

” I de 38 förorterna var det bara 66 procent av de röstberättigade som röstade.

Valdeltagande i riksdagsval 2014

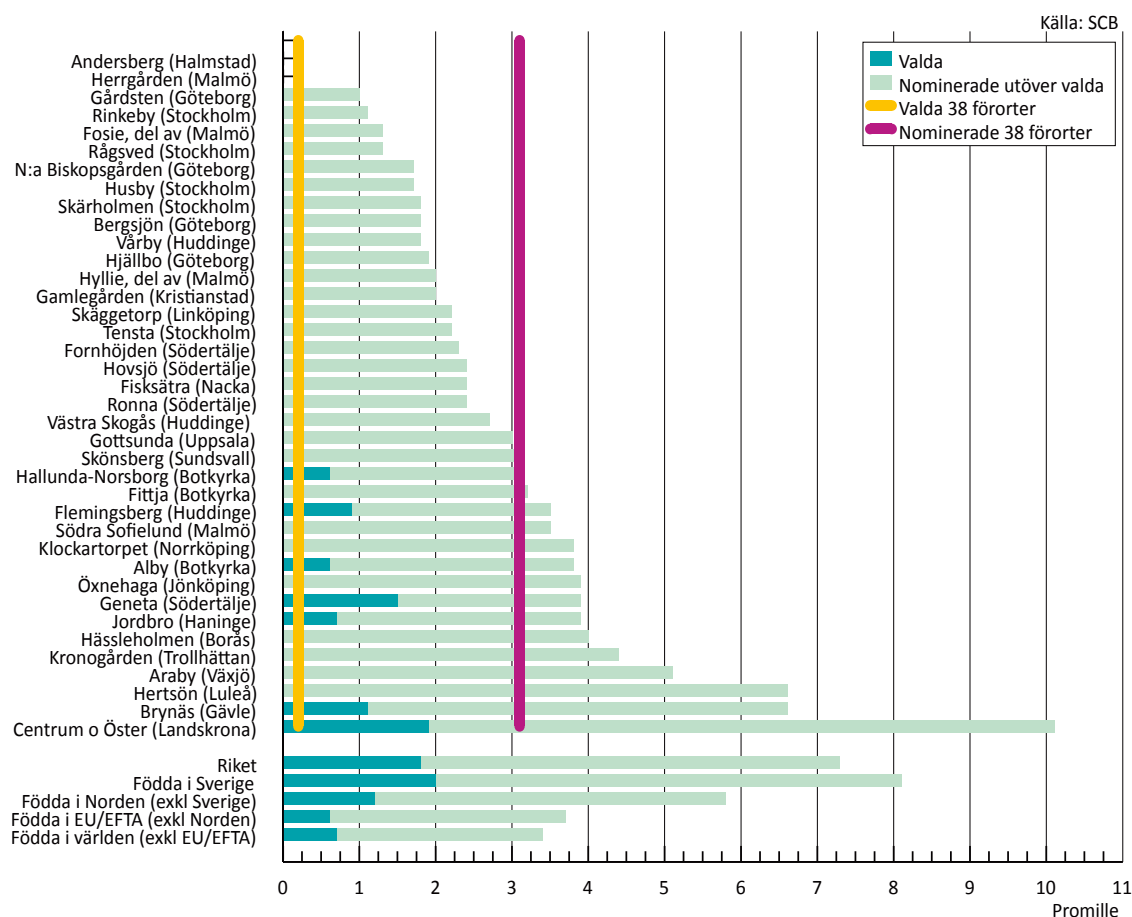
I nästa diagram kan vi se att alla förorter utom Andersberg i Halmstad och Herrgården i Malmö hade nominerat kandidater till riksdagsvalet. I genomsnitt nominerades i de 38 förorterna 3 promille av invånarna, jämfört med hela riket, där 7,3 promille av invånarna nominerades.

Långt ifrån alla som nomineras blir valda. Här är det stora skillnader mellan riket och de 38 förorterna. I de 38 förorterna blev bara 0,2 promille av invånarna valda till riksdag, kommun eller landsting. Det var dock bara i 7 av förorterna som någon valdes. I de andra ledde inte nomineringarna till en plats i någon politisk församling.

I hela landet var det nio gånger fler som blev valda (1,8 promille). Ännu fler valdes bland de som var födda i Sverige (2,0 promille).

Det finns dock förorter som utmärker sig. I Centrum och Öster i Landskrona var många nominerade vilket resulterade i valbara platser. Också Geneta i Södertälje skiljer sig från mängden.

Nominerade och valda till riksdag, kommun eller landsting 2014, promille

Diskutera

I valet 2014 röstade 85,8% av de röstberättigade i hela Sverige, men bara 66% i de 38 förorterna. Det är också få som nomineras till politiska uppdrag från de 38 förorterna.

- Vad tror ni att detta beror på?
- Kan föreningsliv, studiecirklar och möten om förortens villkor påverka de boendes situation när det gäller utbildning, arbete och delaktighet i samhället och i så fall hur?

Kriminalitet

” De 38 förorterna uppvisar en högre kriminalitet än andra delar av Sverige, inte därför att invandrare av naturen är mer kriminella utan därför att andra vägar till försörjning är stängda.

För de unga som bor i någon av de 38 förorterna är möjligheterna att bidra till samhällets välbefinnande små. Utsikterna att klara studierna är mindre, vilket leder till att många stängs ute från arbetsmarknaden och en dräglig inkomst. När man inte kan försörja sig på arbete framträder ett behov att klara försörjningen på annat sätt. För en minoritet blir kriminalitet en möjlig väg. Det är därför vi ser att de 38 förorterna uppvisar en högre kriminalitet än andra delar av Sverige, inte därför att invandrare av naturen är mer kriminella utan därför att andra vägar till försörjning är stängda.

Rikskriminalpolisens översikt av kriminella nätverk med stor påverkan på lokalsamhället* visar att de 38 förorterna (samt ytterligare några orter) är en utmärkt grogrund för kriminalitet. En stor del av kriminaliteten handlar om narkotika och nätverk som strider om kontrollen av narkotikaförsäljning.

Man skiljer mellan äldre och yngre kriminella. Många av de äldre livnär sig på handel med större mängder av narkotika samt andra brott såsom beskyddarverksamhet, transportstölder, finansiella brott osv. Deras verksamhet har sedan länge genererat tillräckligt stora inkomster för att verksamheten ska bedrivas utanför förorten. Till sin hjälp har de äldre kriminella yngre adepters som deltar i den lokala brottsligheten, från gatuförsäljning av narkotika till medverkan vid skjutningar i strider mellan olika kriminella nätverk.

Ingen bör förvånas över att den bristande integrationen och de små möjligheterna att på ett hederligt sätt skapa en försörjning riskerar att leda till en alltmer omfattande brotts- och våldsspiral. Självklart måste detta mötas polisiärt, men framför allt med integrationspolitik.

För andra som känner sig utestängda från samhället riskerar andra former av kriminalitet att utvecklas. Män som blivit berövade den patriarkaliska makt de hade som familjens överhuvud i hemlandet kan bli utövare av hedersvåld. Andra, som drömmer sig tillbaka till en svunnen tid där sharialagar gällde, kan utveckla våldsbejakande extremism av olika slag.

Bristen på integrationspolitik och vägar till jobb och gemenskap i det nya landet kan skapa en farlig samhällsutveckling där terrorism och terrorbekämpning kan utvecklas till en eskalerande våldsspiral.

Diskutera

Diskutera den slutsats som dras om kriminalitet i skriften: ”De 38 förorterna uppvisar en högre kriminalitet än andra delar av Sverige, inte därför att invandrare av naturen är mer kriminella utan därför att andra vägar till försörjning är stängda”.

- Hur kan man komma åt den kriminalitet som vuxit fram i en stor del av de förorter som tas upp i skriften?
- Vad krävs för insatser för att förhindra att nya personer rekryteras till kriminella handlingar?

* Kriminella nätverk med stor påverkan på lokalsamhället, Rikskriminalpolisen 2014. <https://polisen.se/>

Under flera decennier har Sverige utvecklats från att vara ett land, där stor jämlikhet rådde till ett land med mycket stora klyftor mellan fattig och rik. En del av detta kan förklaras med politikens svårigheter att hantera globalisering, urbanisering och teknisk utveckling. Klyftorna avgörs till stor del av om du har utbildning eller inte, om du har möjlighet att kompetensutveckla dig för att klara strukturomvandlingen eller om dina gamla kunskaper bryskt ratas på arbetsmarknaden. Den medelklass som fortfarande har arbete försöker att till varje pris forma en politik som gagnar insiders samtidigt som man gör allt för att utesluta outsiders från gemenskap och välfärd.

Genom åren har vi sett olika yttringar av detta fenomen. Det började med att de som inte längre var användbara på arbetsmarknaden slussades in i långa sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Senare utvecklades politiken till att utesluta de oanvändbara från välfärdssystemen genom omfattande förändringar av kvalifikationsregler och ersättningsnivåer i försäkrings- och socialbidragssystem. En stor del av de som slagits ut i strukturomvandlingen fick inte ens möjlighet till rehabilitering, än mindre kompetensutveckling. Den mest ultimata yttringen var skapandet av bostadsområden där människor kunde "glömmas bort".

Tyvärr har vi kommit dithän att samhället återigen delats upp i kelgrisar och tillbakasatta, att Sverige blivit ett samhälle med "vi" och "dom". Precis som i antikens Grekland har politiken blivit en angelägenhet för medelklassen – en politik där underklassen har sig själva att skylla eftersom de anses vara lata, obildbara och underlägsna.

I olika skrifter har jag tidigare skildrat hur denna politik vuxit fram*. I den här skriften har jag försökt visa hur medelklassen under ett par decennier lyckats bygga ett slags innanförskap genom att förvisa vissa grupper till utanförskap. Detta utanförskap har till stor del kommit att få etniska förtecken, vilket genom åren blivit allt tydligare i de 38 förorter jag har försökt att skildra.

Men strukturomvandlingen rullar på. I många länder ser vi idag hur också medelklassen drabbas av globaliseringens omstruktureringar och av den teknologiska utvecklingen. De som arbetar i vanliga tjänsteyrken slås ut från arbetsmarknaden precis som andra grupper slagits ut tidigare. De som har haft rutinartade jobb, som automatiserats eller digitaliserats, söker sig nu nedåt i arbetsmarknadskedjan och stänger på så vis möjligheterna för dem som har ännu lägre kvalifikationer. Vi får en permanent arbetslöshet, som främst drabbar lågutbildade och människor med utländsk bakgrund.

Ungdomar som i skolan haft bra betyg upptäcker att de inte har den viktiga färdigheten av alla; förmågan att snabbt lära nytt för att ställa om sig för nya uppgifter på arbetsmarknaden.

Det är dags att inse att vi är ganska många som sitter i samma båt och som har allt att vinna på att hjälpas åt att forma en politik som leder till att alla kan delta i samhällsbygget efter förmåga. Det är dags att bryta det bräckliga innanförskapet.

Vägen till ett bättre samhälle

Globaliseringen kan betecknas som en gigantisk kontinentalsockelförskjutning, där jobb och kunskaper flyttas i snabb takt mellan världsdelar. De jobb

” De som har haft rutinartade jobb, som automatiserats eller digitaliserats, söker sig nu nedåt i arbetsmarknadskedjan och stänger på så vis möjligheterna för dem som har ännu lägre kvalifikationer. Vi får en permanent arbetslöshet, som främst drabbar lågutbildade och människor med utländsk bakgrund.

* Se till exempel Alla behövs, 2006, <http://www.flexicurity.se/skrifter/alla-behovs/> eller Den svenska modellen i förändring, 2015, <http://www.flexicurity.se/blogg/den-svenska-modellen-i-forandring/>

”Precis som i industrialismens barndom, då arbetare slog sönder maskiner av rädsla för att jobben skulle ta slut, har det alltid funnits pessimister som hävdade att vi nu nått vägs ände.

”Man kan säga att vi låst in ett stort samhällsproblem i 38 förorter och kastat nyckeln som skulle göra samhället bättre. Det är nu hög tid att leta efter denna nyckel.

som inte flyttas suggs upp av den teknologiska utvecklingen, som låter rationaliseringar, robotar och digitalisering ta över det som tidigare var manuella arbetsuppgifter. Detta är inget nytt utan företeelser som funnits sedan industrialismens barndom.

Precis som i industrialismens barndom, då arbetare slog sönder maskiner av rädsla för att jobben skulle ta slut, har det alltid funnits pessimister som hävdade att vi nu nått vägs ände. De menar att inga nya jobb kommer att skapas och att vi därför måste acceptera en värld där en del inte behöver utbildning och drägliga arbetsvillkor. Eftersom det ändå inte går att ta upp kampen mot globaliseringens krafter bör vi, enligt pessimisterna, öppna för fler enkla jobb med hjälp av avtalslösa låglönejobb.

Men det är just genom att arbeta rationellare och genom att låta kunskap övervinna manuellt arbete, som vi har blivit rikare som land och som samhällsmedborgare. Det är så vi ständigt flyttat fram positioner mot bättre reallöner och en bättre välfärd. Därför måste politiken bejaka utbildning, rationell produktion av varor och tjänster och innovationer som gör att vi tar täten i den globala världshandeln snarare än att bara producera billiga kopior.

Det faktum att välståndet utvecklats har lett till att vi lever längre. När allt fler blir äldre behövs fler som arbetar för att klara försörjningen för barnen, de sjuka och de gamla. Vi behöver förlänga den yrkesverksamma delen av livet. Men för att klara försörjningen behöver vi också fylla på med fler människor i arbetsför ålder. Migrationen har blivit en möjlighet att lösa detta försörjningspolitiska dilemma.

Men för att migrationen ska vara till nytta måste det också finnas en integrationspolitik, som gör det möjligt för så många som möjligt att ta sig in i det svenska arbetslivet och samhällsgemenskapen. De som kommer till Sverige behöver snabbt få möjligheter till validering samt grundläggande och kompletterande utbildning för att smidigt kunna slussas in i det svenska samhället.

Den integrationspolitik vi hittills har bedrivit har i stor utsträckning misslyckats med detta. Genom att skapa en underklass som förvägrats en ordentlig utbildning, chanser till arbete, drägliga inkomster och utveckling av sina talanger och färdigheter håller vi på att skapa ett nytt försörjningspolitiskt dilemma. Till barnen, de sjuka och de äldre håller vi på att lägga en ny grupp som kommer att behöva försörjas. Man kan säga att vi låst in ett stort samhällsproblem i 38 förorter och kastat nyckeln som skulle göra samhället bättre. Det är nu hög tid att leta efter denna nyckel.

Behovet av integrationspolitik

Den genomgång vi gjort i denna skrift visar att integrationspolitik måste innehålla flera dimensioner. Det handlar inte om en renodlad arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik eller bostadspolitik. Det handlar i stället om en samverkan mellan flera olika politikområden samt mellan rikspolitik och politik på kommun- och stadsdelsnivå. Därtill kommer att politiken måste bedrivas tillsammans med representanter för de nationaliteter som är verkliga i olika förorter. Politiken måste beakta de skillnader som finns mellan grupper som till exempel härstammar från en somalisk jordbruksbygd och andra grupper med ett helt annat bagage.

Många försök har genom åren gjorts av flera regeringar att skapa en integrationspolitik. Med facit i hand är det inte fel att säga att alla dessa försök har misslyckats. Det har blivit fel, när regeringar utsett en integrationsminister för att ta hand om integrationspolitiken. Resultatet har ofta blivit att övriga ministrar inom olika sakområden kunnat slå sig till ro och låta integrationsministern utforma en politik som man ändå inte behöver vara delaktig i att genomföra. Lika fel riskerar det att bli då integrationspolitiken blir en ”prioriterad” fråga för alla departement, som tvingas rangordna integrationspolitiken bland andra ”prioriterade” frågor, till exempel jämställdhetspolitik, sysselsättningspolitik, EU-perspektiv osv. Här finns också risken att varje departement tar hand om ”sin” del av integrationspolitiken utan att den samordnas med övriga ministerier.

Integrationsfrågornas komplexitet innebär att en regering bör ge frågan en överordnad betydelse med en långtgående samordning på hög nivå. Det är också viktigt att formulera riktiga mål för integrationspolitiken.

Varför är då integrationspolitiken så viktig? Som jag antytt tidigare är det av högsta prioritet att så många som möjligt i arbetsför ålder medverkar till att underlätta den försörjningsbörda som växer enligt alla demografiska prognoser. Alla behövs och då måste kraftansträngningar göras på en rad olika områden.

Integrationsfrågan handlar också om människors delaktighet i samhället. Vårt demokratiska system är inte exklusivt utformat för dem som är födda i Sverige utan alla som bor här måste ges möjlighet till inflytande över sin tillvaro på arbetsmarknaden, i boendet, i utbildningen och inte minst i allmänna val. Genomgången ovan visar att så inte är fallet.

Vi brukar ibland skryta med att vi har en befolkning med rötter i hela världen, en befolkning som i framtiden kommer att vara nycklar till framtida exportframgångar. Inget av det vi ser i denna redovisning antyder att vi gör särskilt många ansträngningar för att denna konkurrensfördel ska ge ett utbyte. Att döma av de små och medelstora företagens exportbeteende har Sverige svårt att öppna nya marknader utanför de invanda marknaderna i Europa och USA.

Integration handlar inte om att smycka förorternas torg med blommor och kultur. Det handlar om att kompensera för de nackdelar som invandrare har jämfört med andra i landet när det gäller olika politikområden. Att ta hänsyn till att barn i trångbodda förorter har svårare än andra barn att läsa läxor hemma, eller att läsa läxor på biblioteket, som ockuperats av äldre ungdomar som blivit för gamla för ungdomsgården. Att ge barnen förebilder där föräldrarna har svårt att klara av detta med sina tillkortakommanden i det svenska språket, i arbetslivet och den sociala gemenskapen. Jämlikhet är inte att alla ska ha det lika utan att alla ska ges samma förutsättningar.

” Integrationsfrågornas komplexitet innebär att en regering bör ge frågan en överordnad betydelse med en långtgående samordning på hög nivå. Det är också viktigt att formulera riktiga mål för integrationspolitiken.

”Jämlikhet är inte att alla ska ha det lika utan att alla ska ges samma förutsättningar.

Mätinstrument och mål för integrationspolitiken

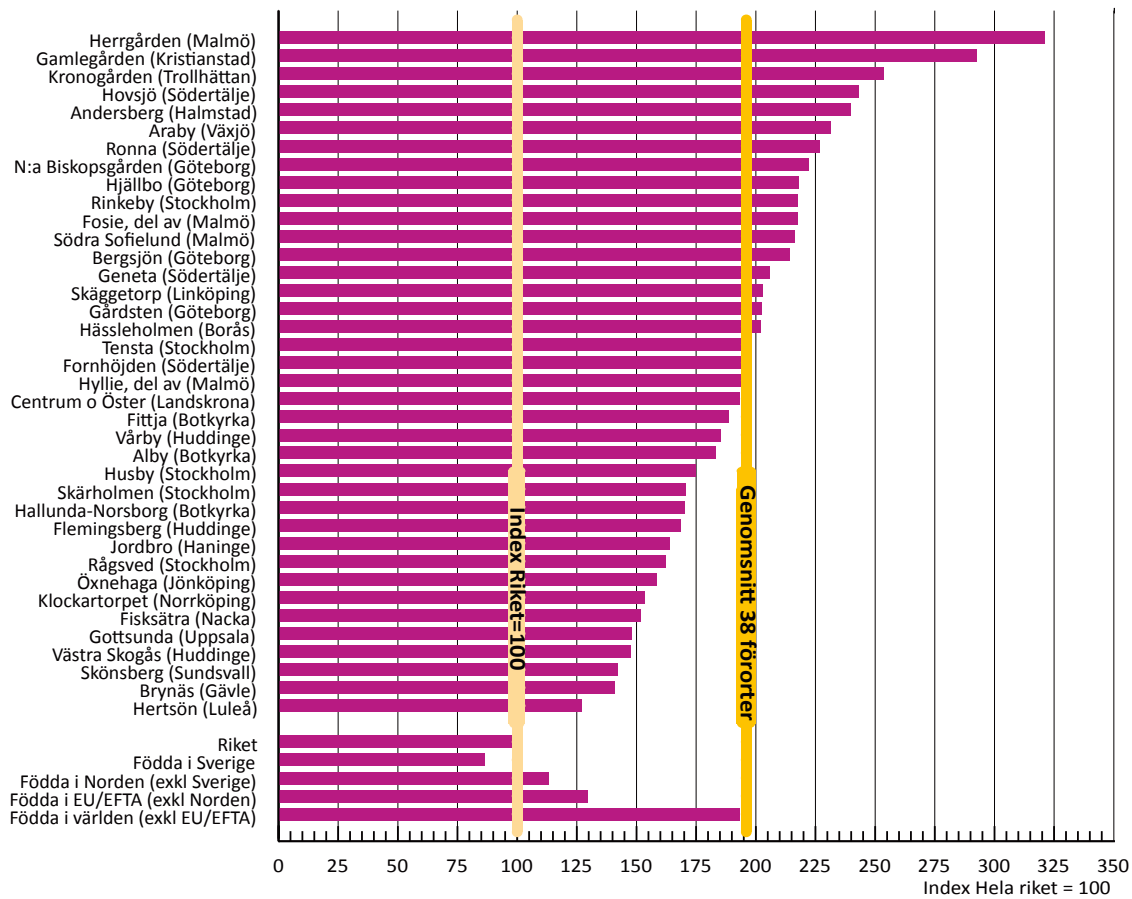
Det vore övermaga av mig att ge råd i hur integrationspolitiken bör utformas i alla delar av landet och inom alla politikområden. I stället vill jag tillhandahålla ett redskap, som kan vara vägledande för när vi inom olika politiska församlingar ska forma integrationspolitiken. Det jag föreslår är ett mätinstrument och två mål för den nationella och lokala integrationspolitiken.

Mätinstrumentet är ett integrationsindex uppbyggt kring 12 variabler som studerats i denna skrift. Detta index utgår från varje förorts avvikelse från riksgenomsnittet som är Index=100. Om andelen med utländsk bakgrund är 21,5 procent i hela riket (=100) så kommer Herrgården i Malmö, där fler än 95 procent har utländsk bakgrund att få 444 som avvikelseetal. Det genomsnittliga avvikelseetalet för samtliga variabler visar hur långt ifrån integration en förort befinner sig idag. Avvikelseetalen visar hur långt ifrån integration som Herrgården i Malmö är jämfört med Hertsön i Luleå.

De 12 variablerna är:

- Utländsk bakgrund
- Förvärvsarbete
- Öppet arbetslösa
- Arbetsmarknadsåtgärder
- Kvalificerade jobb
- Varken arbetar eller studerar 20-25
- Varken arbetar eller studerar 20-64
- Ej behörig till gymnasium
- Bidrar till ohälsotalet
- Genomsnittlig disponibel inkomst
- Kontrolluppgift 1,5 basbelopp
- Transfereringar

Integrationsindex 2014

Integrationsindex 2014, genomsnitt av resultat från SCBs integrationsdatabas

	Utländsk bakgrund	Förvärvsarbete	Öppet arbetslösa	Arbetsmarknadsåtgärder	Jobb efter kompetens	Varker arbetar eller studerar 20–25	Varker arbetar eller studerar 20–64	Ej behörig gymnasium	Bidrar till ohälsotalet	Genomsnittlig disponibel inkomst	Kontrolluppgift 1,5 basbelopp	Transfereringar	Genomsnitt
Herrgården(Malmö)	444	171	305	567	156	251	330	398	133	154	287	653	321
Gamlegården(Kristianstad)	371	154	281	900	147	176	234	251	96	146	236	517	292
Kronogården(Trollhättan)	350	145	277	417	134	201	237	377	93	142	207	461	253
Hovsjö(Södertälje)	421	134	264	533	169	156	213	232	111	142	179	359	243
Andersberg(Halmstad)	358	139	239	556	167	157	229	197	76	142	233	381	240
Araby(Växjö)	328	134	248	461	139	149	215	335	80	137	177	368	231
Ronna(Södertälje)	387	128	230	567	146	125	195	239	104	136	160	305	227
N:aBiskopsgården(Göteborg)	393	136	266	244	149	153	198	327	118	141	194	344	222
Hjällbo(Göteborg)	414	134	241	217	147	170	204	365	95	141	180	310	218
Rinkeby(Stockholm)	422	137	244	206	161	169	234	298	96	139	189	314	217
Fosie,delav(Malmö)	341	139	247	317	140	195	238	242	100	141	179	332	217
SödraSofielund(Malmö)	299	140	239	322	125	164	223	284	126	144	237	295	216
Bergsjön(Göteborg)	360	138	234	233	147	154	215	307	84	141	194	359	214
Geneta(Södertälje)	380	127	233	494	143	155	196	72	89	136	158	290	206
Skäggetorp(Linköping)	293	140	223	244	134	148	204	268	95	139	198	346	203
Gårdsten(Göteborg)	399	129	236	194	154	167	194	267	97	137	171	280	202
Hässleholmen(Borås)	335	133	214	356	128	158	200	204	83	134	182	293	202
Tensta(Stockholm)	406	129	239	178	152	156	206	219	101	137	179	254	196
Fornhöjden(Södertälje)	355	125	219	444	142	147	181	104	107	132	143	244	195
Hyllie,delav(Malmö)	298	135	217	294	120	196	223	169	100	132	166	275	194
Centrumöster(Landskrona)	257	131	216	300	126	168	224	230	84	134	164	286	193
Fittja(Botkyrka)	424	121	186	228	166	120	181	180	101	139	181	231	188
Vårby(Huddinge)	370	121	188	167	153	151	181	287	93	136	154	220	185
Alby(Botkyrka)	385	121	198	206	159	156	176	193	101	136	162	205	183
Husby(Stockholm)	399	125	189	144	141	140	194	146	98	134	154	225	174
Skärholmen(Stockholm)	364	123	166	206	142	131	179	155	81	129	161	212	171
Hallunda-Norsborg(Botkyrka)	360	115	189	183	144	140	158	209	87	131	143	185	170
Flemingsberg(Huddinge)	350	124	167	122	144	102	163	232	117	136	192	171	168
Jordbro(Haninge)	317	116	163	161	146	162	165	198	93	129	149	169	164
Rågsved(Stockholm)	316	115	170	172	145	105	148	206	118	131	151	169	162
Öxnehaga(Jönköping)	265	112	166	122	115	143	151	309	61	124	121	214	158
Klockartorpet(Norrköping)	186	115	173	244	105	185	152	162	58	124	128	215	154
Fisksätra(Nacka)	320	115	173	117	135	139	149	150	98	127	140	158	152
Gottsunda(Uppsala)	251	118	189	133	110	130	156	121	85	124	149	207	148
VästraSkogås(Huddinge)	281	111	139	122	138	128	146	191	89	127	138	159	148
Skönsberg(Sundsvall)	116	111	175	250	105	105	138	180	70	122	129	205	142
Brynäs(Gävle)	119	112	178	228	107	105	132	173	93	124	129	192	141
Hertsön(Luleå)	98	106	127	200	110	163	141	87	61	120	112	193	127
Riket	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
38förorter	330	127	212	291	139	153	192	225	94	135	171	279	196
FöddaiSverige		94	78	61	96	89	80	76	98	107	91	83	87
FöddaiNorden(exklSverige)		113	70	67	97	200	185	109	57	115	83	151	113
FöddaiEU/EFTA(exklNorden)		116	111	78	114	190	171	161	120	131	130	102	129
Föddaivärlden(exklEU/EFTA)		128	225	311	127	156	179	320	112	173	161	232	193

De två målen är:

Att avståndet mellan totalindex för samtliga 38 förorter minus riksgenomsnittet ska halveras fram till 2020 (196 ska bli 148 eller lägre).

- Att index för var och en av de 38 förorterna minus riksgenomsnittet halveras fram till 2020 (exempel Södra Sofielunds 216 ska bli 158 eller lägre)
- Det är tuffa mål (inte minst därför att varje förbättring sänker riksgenomsnittet), men alternativet - att fortsätta som hittills – kommer att vara en bra mycket tuffare försörjningsbörda som överlämnas till kommande generationer.

För att nå dessa mål måste regering, kommunförvaltningar och stadsdelsnämnder göra sitt yttersta. Resurser måste avsättas, inspiration från förebilder från andra förorter i världen måste överföras, forskningsresultat måste tillämpas. Strävandet efter integration får inte bara vara en angelägenhet för förorterna själva utan måste omformas till en nationell solidaritet som alla i Sverige är delaktiga i.

Inspirerad av en grupp seniora medborgare som i många år arbetat i statsförvaltningen med forskningsfrågor och effektivitetsrevision, föreslår jag att en forskarledd integrationskommission tillsätts. Kommissionens uppgift är att bistå regeringen och övriga instanser med insamling av forskningsrön, exempel för inspiration, överföring av erfarenheter samt rådgivning till de instanser som deltar i det nationella integrationsarbetet.

Stockholm i maj 2016

Jan Edling

Diskutera

På flera håll i skriften diskuteras hur jobben förändrats i Sverige under de senaste decennierna. Många jobb har försvunnit utomlands, andra har automatiserats eller digitaliserats. Samtidigt växer nya jobb fram som inte fanns tidigare.

- Hur ska man kunna öka antalet jobb i Sverige, så att alla kan få plats på arbetsmarknaden?
- Hur ska fler kunna få utbildning, så att de klarar arbetsmarknadens krav?

En slutsats som dras i skriften är: "Sverige har blivit ett samhälle med vi och dom".

- Håller ni med om detta?
- Vad innebär det i det dagliga livet?
- Hur tycker ni att den framtida svenska integrationspolitiken bör utformas för att bli lyckosam?
- Hur går vi vidare?
- Hur kan diskussionen om integrationspolitiken breddas?
 - Mellan olika grupper i förorten?
 - I samverkan mellan de som bor i förorten och tjänstemän och politiker i stadsdelsnämnder, kommuner, regering och riksdag?
- Vilka förslag har ni?

Författaren Jan Edling har lång erfarenhet av integrationspolitik. Under 1970-talet arbetade han på Stor-Stockholms Bostadsförmedling (KSB) med att lotsa norrlänningar och invandrare till de nya stadsdelar som byggts under Miljonprogrammet. På 1980-talet arbetade han på Försäkringskassaförbundet med socialförsäkringar och med att ge ut informationsmaterial på en rad olika språk. När han började på LO 1987 var det stor brist på arbetskraft och många invandrare fick jobb. Men 1990-talets ekonomiska kris innebar att arbetslösheten steg snabbt och allra snabbast bland invandrare. Jan var under några år Integrationsansvarig på LO och medverkade till att nätverket Fackligt Aktiva Invandrare (FAI) skapades. Mellan 2005 och 2012 arbetade han på den statliga myndigheten för innovationspolitik VINNOVA, bland annat med att se till att duktiga ingenjörer och forskare kunde arbeta vidare i små och medelstora företag när storföretagen och försvaret lade ned stora delar av sin verksamhet. Parallellt med arbetet på LO och VINNOVA har Jan arbetat med utredningar, rapporter och föreläsningar i det egna analysföretaget FLEXICURITY. Om du vill läsa fler skrifter, artiklar och intervjuer med Jan hittar du det på www.flexicurity.se.

FLEXICURITY

● **verdandi**

ISBN 978-91-854-0523-7

9 789185 405237